

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
ŽMOGAUS IR VISUOMENĖS STUDIJŲ FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS IR SOCIALINIO DARBO INSTITUTAS**

**KOTRYNA VILLIAMS
SOCIALINIO DARBO MAGISTRANTŪROS IŠTĖSTINĖS
STUDIJOS**

**NAUJOJO VISUOMENĖS SEGMENTO, GYVENANČIO
LIETUVOJE, INTERGACIJOS RAIŠKA SOCIOKULTŪRINIAME
KONTEKSTE**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas:
Dr. Rimvydas Augutavičius

Vilnius, 2021

TURINYS

ĮVADAS.....	3
SAVOKŲ ŽODYNĖLIS.....	5
1. NAUJASIS VISUOMENĖS SEGMENTAS MIGRACIJOS IR INTEGRACIJOS PRIZMĖJE.....	6
1.1. Naujojo visuomenės segmento apibrėžtis.....	6
1.2. Migracijos priežastys ir kategorizavimas.....	9
1.3. Kultūrinių terpių susidūrimas migracijos kontekste	18
2. INTEGRACIJOS PROCESO LIETUVOJE ORGANIZAVIMAS IR ĮGYVENDINIMAS.....	25
2.1. Teisinis reglamentavimas.....	25
2.2. Integracijos rūšys ir lygiai.....	28
2.3. Organizacijų tinklas Lietuvoje.....	31
2.4. Sociokultūrinės integracijos iššūkiai.....	34
3. EMPIRINIS TYRIMAS – NAUJOJO VISUOMENĖS SEGMENTO INTEGRACIJOS PROCESO RAIŠKA BEI IŠŠŪKIAI	37
3.1. Empirinio tyrimo metodologija.....	37
3.2. Empirinio tyrimo rezultatų pristatymas ir aptarimas.....	41
3.2.1. Pirmasis blokas (kategorija) – socialinė sąveika.....	41
3.2.2. Antrasis blokas (kategorija) – kultūrų susidūrimas.....	47
3.2.3. Trečiasis blokas (kategorija) – institucinė – biurokratinė aplinka	53
3.2.4. Ketvirtasis blokas (kategorija) – teisių ir laisvių realizacija	58
3.2.5. Tyrimo apibendrinimas	64
IŠVADOS.....	66
REKOMENDACIJOS.....	67
LITERATŪROS SĄRAŠAS	69
SANTRAUKA	76
SUMMARY	77
PRIEDAI	78

IVADAS

Temos aktualumas.

Globaliame pasaulyje, skirtingų kultūrų mainai ir integracija įgauna vis didesnę svarbą ir įtaką socialiniame gyvenime. Aktualu apie tai kalbėti ir spręsti kylančius iššūkius dabar, nes pasekmės, ypač tautoms, kurios nespės paskui globalaus augimo tempus, gali būti labai skaudžios – socialinė atskirtis, pabėgėlių krizės, ydingos geopolitikos daroma žala tautoms, badas, rasizmas, terorizmas ir karai dėl regionų, bei daugelis kitų globalios žmonijos stichijų.

Tačiau dažnai, dėl netinkamų ar neefektyvių biurokratijos, teisinio reguliavimo, sociokultūrinių stereotipų, kultūrinių skirtumų ar kalbos barjero – integracija ne visada vyksta sklandžiai. Integracijos teoriniai aspektai dažnai neatspindi praktikos, prasilenkia su realiomis žmonių patirtimis, kurios taip pat nuolat kinta dėl sunkiai nuspėjamų geopolitinių įvykių. Tai gali sudaryti daug kliūčių ir iššūkių naujiems visuomenės segmentams. Šiuo atveju piliečiams, atvykusiems į Lietuvą iš Vakarų/Centrinės Afrikos valstybių (Nigerijos, Kamerūno, Ganos) - jų integralumui, pagarbai, socialinei lygybei ir darbo perspektyvoms, užimtumui.

Ši atvykusių žmonių grupė, naujuoju visuomenės segmentu vadinama dėl pastarąjį dešimtmetį sparčiai augančios imigracijos į Lietuvą iš Afrikos kontinento. 2010 m. leidimai laikinai gyventi (LLG) Lietuvoje buvo išduoti 143 atvykusiems žmonėms iš Afrikos žemyno. 2014 m. – išduoti ar pakeisti 445 leidimai laikinai gyventi (LLG) Lietuvoje. Tuo tarpu 2019 m. (pagal Migracijos departamento prie LR vidaus reikalų ministerijos duomenis 2010, 2014, 2019), trumpalaikės (C) ir nacionalinės (D) vizos buvo išduotos 1173 Afrikos kontinento piliečiams. Iš jų 58 Ganos piliečiams, 119 Kamerūno piliečiams ir 239 Nigerijos piliečiams. Naujuoju jis vadinamas ir dėl to, kad ateidamas į priimančią visuomenę, toks segmentas atsineša savo kultūrinę, etninę bei socialinę patirtį, savo gimtąją kalbą, kuri skiriasi nuo priimančios visuomenės turimų patirčių, tradicijų, požiūrio ir daugelio kitų dalykų. Tuomet natūraliai atsiranda socialinės sąveikos bei integracijos iššūkių, kylančių susiduriant su priimančia visuomene, kuriuos reikia spręsti ir valdyti.

Taigi, šiuo atveju baigiamojo darbo **temos problema** – naujojo visuomenės segmento integracijos proceso raiška, iššūkiai bei jų valdymas. Sprendžiant su tokio visuomenės segmento integracijos iššūkiais ir valdymu susijusias problemas, užsienio praktikoje (JAV) jau yra teikiama atvejo vadybos paslauga, padedanti imigrantams greičiau ir kokybiškiau integruotis naujoje visuomenėje. Lietuvoje, tuo tarpu, ši paslauga vis dar nėra teikiama.

Tyrimo naujumas ir išskirtinumas.

Mokslinių darbų, kurie savo ruožtu orientuoti į naujojo visuomenės segmento migracijos ir integracijos procesą Lietuvoje, iš naujojo visuomenės segmento teorinės bei praktinės perspektyvos, vis dar nėra daug. Tačiau sulig laiku tyrimų daugėja ir būtina juos tęsti, nes tai skatina ir pats migracijos bei integracijos reiškinys, kylantys iššūkiai proceso metu bei geopolitiniai įvykiai ir daugelis kitų priežasčių.

Dažniausiai (i)migracija ir integracija tiriama labiau kaip atskiras reiškinys nuo visuomenės, labiau kaip pasekmė netinkamos migracijos politikos, (G. Čepeliauskaitė, A. Junevičius, 2018), (N. Laurentsyeva, A. Venturini, 2017) etninių (G. Blažytė, V. Pilinkaitė – Sotirovič, K. Žibas, 2016), (R. Penninx, 2003) bei kultūros ar švietimo (G. Simanauskaitė, M. Merkytė, 2015) sričių problemų. Tokiu atveju, pasigendama imigrantų, kaip naujo visuomenės segmento integracijos į priimančią visuomenę tyrimų.

Taigi, darbe analizuojama tema yra nukreipta į dar menkai tiriamus imigrantų iš Vakarų/Centrinės Afrikos valstybių (Nigerijos, Kamerūno, Ganos) integracijos Lietuvoje iššūkius, kurie dažnai sprendžiami daugiau teoriniu ar biurokratiniu principu, bet praktiniu požiūriu neatliepia šios grupės specifikos bei poreikių.

Tyrimo objektas.

Naujojo visuomenės segmento integracijos proceso raiška Lietuvoje.

Tyrimo tikslas.

Atskleisti naujojo visuomenės segmento sociokultūrinės integracijos raišką bei iššūkius Lietuvoje.

Numatytam tikslui pasiekti keliama tokie tyrimo uždaviniai:

1. Aptarti naujojo visuomenės segmento (i)migracijos reiškinį;
2. Išanalizuoti integraciją kaip sociokultūrinį reiškinį;
3. Ištirti naujojo visuomenės segmento integracijos proceso Lietuvoje raišką bei iššūkius sociokultūriniu aspektu.

Tyrimo klausimai.

Kokios priežastys lemia naujojo visuomenės segmento pasirinkimą (i)emigruoti?

Kaip suprantamas naujojo visuomenės segmento integracijos procesas sociokultūriniu aspektu?

Kaip pasireiškia integracijos procesas sociokultūriniame kontekste Lietuvoje?

Tyrimo metodai.

Siekiant atskleisti naujojo visuomenės segmento integracijos raišką ir iššūkius Lietuvoje, buvo taikomas iš dalies struktūruoto pokalbio – interviu metodas. Šio metodo pagalba, kaip teigia I.

Gaižauslaitė, N. Valavičienė (2016), galima surinkti giluminius, su kontekstu susietus, atvirus tyrimo dalyvių atsakymus, išreiškiančius jų nuomonę ar požiūrį, bei patirtį, žinias ar jausmus. Gauti duomenys analizuojami pagal *content* analizės (angl. k. *content analysis*) metodą, kurio pagrindu buvo atlikta informantų pasakojimų ir atsakymų į klausimus turinio analizė.

Tyrimo dalyvavo 7 Ganos, Kamerūno ir Nigerijos piliečiai, gyvenantys Lietuvoje ne trumpiau nei 5 metus, bei gyvenantys įvairiuose Lietuvos miestuose. Šiuo atveju taikoma kriterinė tyrimo dalyvių atranka (L. Rupšienė, 2007).

SAVOKŲ ŽODYNĖLIS

Naujasis visuomenės segmentas - tai „*kintanti, bet kurios visuomenės dalis, ateinanti, įsiliejanti į naują visuomenę dėl jai reikalingų sociokultūrinių, politinių, etninių priežasčių ar atvejų, ir tai dažnu atveju yra imigrantų segmentas*“ (D. Copp, 1992). Šiuo atveju tai legalūs imigrantai iš Vakarų/Centrinės Afrikos šalių – Ganos, Kamerūno ir Nigerijos.

Migracija - „(lot. *migratio* – kėlimasis, kraustymasis) kėlimasis, kraustymasis, perėjimas iš vienos vietos į kitą; gyventojų kėlimasis iš vienos vietos į kitą“ (Tarptautinių Žodžių Žodynas, 2020). „*Migracija – ilgalaikis gyvenamosios vietos pakeitimas, kurio rezultatas – gyventojų skaičiaus ir struktūros pasikeitimai išvykimo bei atvykimo teritorijose*“ (G. Kasnauskienė, 2005).

Integracija – C. Boswell (2003) teigimu, tai toks procesas, kuris apima svarbiausius naujojo visuomenės segmento gyvenimo aspektus – kultūrinį, socialinį, ekonominį ir politinį. Integracijos metu susilieja, suartėja tautos dėl kultūrinio, politinio, socialinio ir ekonominio bendravimo.

Socialinė sąveika – „*socialinio bendravimo forma, komunikacijos procesas, kai individai ir įvairios grupės keičiasi tam tikrais socialiniais simboliais, savo elgesiu sistemingai veikia vieni kitus, vieni prie kitų prisitaiko*“ (Visuotinė Lietuvių Enciklopedija, 2021). V. Šlapkausko (2018) teigimu – „*ši sąveika reiškia ne vien tik viena kitai "svetimų" kultūrų sąveiką, bet ir skirtingų kultūrinių nuostatų sugyvenimą tos pačios visuomenės viduje*“.

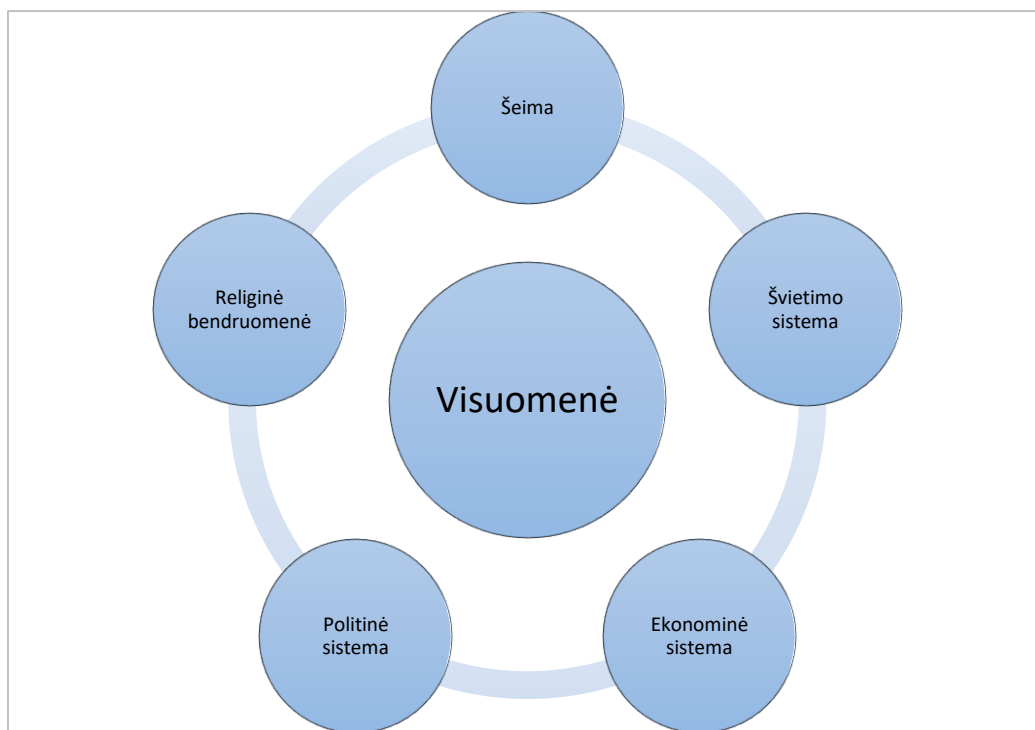
Socialinis kontekstas – „*specifinė aplinkybė ar bendra aplinka, kuri tarnauja kaip socialinė individualaus ar tarpasmeninio elgesio sistema. Šis kontekstas dažnai bent jau tam tikru laipsniu įtakoja jame vykstančius veiksmus ir jausmus*“ (APA Dictionary of Psychology, 2020).

1. NAUJASIS VISUOMENĖS SEGMENTAS MIGRACIJOS IR INTEGRACIJOS PRIZMĖJE

1.1. Naujojo visuomenės segmento apibrėžtis

Spartėjančios globalizacijos ir migracijos eroje, vis daugiau žmonių juda iš vienos vietos į kitą visame pasaulyje. Įvairios socialinės visuomenės, migracijos teorijos pateikia skirtingus etapus ir apibūdina imigrantų integraciją į priimančią visuomenę, kaip naujo segmento visuomenėje atsiradimą.

Pirmine prasme, pasak Pilietinės visuomenės strategijos (HM Government, 2018), visuomenės segmentai yra visos socialinės struktūros dalis. Visuomenės segmentai sudaro visą pilietinę visuomenę, tai reiškia žmones (šeimas), švietimo sistemą ir kitas institucijas, politinę sistemą, ekonomiką, o viskas kartu egzistuoja tarp namų ūkio ir pagrindinių valstybės funkcijų. Paprastai, tai galima atvaizduoti pagal (Crossman, A., 2018) pasiūlytą schemą, kaip susideda socialinė struktūra, ir tai leidžia lengviau pažinti, kur yra visuomenės segmentai (žr. 1 pav.).

1 pav. *Visuomenės struktūra* (sudaryta pagal Crossman, A., 2018).

Ashley Crossmano (2018) teigimu, socialinė struktūra „yra organizuotas socialinių santykių ir socialinių institucijų, kurie kartu sudaro visuomenę, modelis“. Autorė taip pat siūlo suprasti, kad nežinant socialinės struktūros yra sunku suprasti ir iškart pamatyti, kad visuomenė nėra tik žmonės, o ir institucinės sistemos, veikiančios visas žmogaus patirties dimensijas visuomenėje.

Visai neseniai, visuomenės terminas tapo „sektorius“, kartais vadinamo „savanorišku“, „trečiuoju“ ar „socialiniu“, sinonimu. Tokie pilietinės visuomenės segmentai apibrėžiami ne pagal organizacinę formą, o pagal veiklą, apibrėžiamą pagal tikslą (kam ji skirta) ir kontrolę (kas yra už tai atsakingas).

Tokia segmentuota visuomenė reiškia ne tik žmones, bet ir visus asmenis ir organizacijas, jų vykdomą veiklą, kurios pagrindinis tikslas – suteikti tiek individui, tiek ir organizacijai socialinę vertę, nepriklausomai nuo valstybės kontrolės. Tačiau, šis apibrėžimas dabar daugiausiai apima socialinį individualių žmonių lauką, kuris yra detalesnis ir demografiškai segmentuojamas pagal lytį, tautybę ir kilmę, amžių (HM Government, 2018).

Tuo tarpu Y. Sela priduria, jog tais atvejais, kai skirtingos visuomenės dalys gyvena geografiškai arti, tačiau atskirtu socialiniu aspektu, visuomenės segmentavimo apibrėžtis tampa gana nepastovia, nes nauji segmentai tuomet apibrėžiami plačiau – kaip tam tikro regiono visuomenės dalis, nebūtinai atskiriami valstybės sienomis (Sela, Y., 2015).

Visuomenės segmentai dažnai nustatomi daugiausia dėl kintančių etninių priežasčių, tačiau yra ir religinių, kalbinių ir rasinių atvejų. Pavyzdžiui, toks socialinis reiškinys yra Makedonijoje, kur tai labiau atsispindi santykyje tarp dviejų pagrindinių bendruomenių - Makedonijos ir Albanijos bendruomenių (Y. Sela, B. Qashif, 2015).

Panašiai teigia David Copp (1992), naujojo visuomenės segmento, kaip visuomenės dalies samprata gali būti tiriama teoriškai net keliose svarbiose filosofijos srityse, įskaitant socialinę ir politinę, socialinių mokslų ir moralės filosofijas. Tačiau pasak jo, koncepcijai seniau nebuvo skiriama daug dėmesio dėl visuomenės didesnės stagnacijos, todėl ir sąlyginai, neturime tinkamo filosofinio naujų visuomenių segmentų aprašymo. Tai sąvoka, kurią sunku sistemingai paaiškinti, nes ji kintanti.

Nepaisant to, autorius naują visuomenės segmentą apibūdina paprastai – kintanti, bet kurios visuomenės dalis, ateinanti, įsiliejanti į naują visuomenę dėl jai reikalingų sociokultūrinių, politinių, etninių priežasčių ar atvejų, ir tai dažnu atveju yra imigrantų segmentas (D. Copp, 1992).

Matyti, kad mokslinėje literatūroje apie imigrantų, kaip naujo segmento priėmimą priimančiojoje visuomenėje tam tikru mastu, būdinga gana įvairi pozicija, apibrėžimų įvairovė ir konceptuali painiava. Atlikdami imigracijos tyrimus, tyrėjai naudoja skirtingas sąvokas ir apibrėžimus, kad išreikštų to paties tipo procesą, kuris atspindi naujo segmento „imigracijos pasekmes“ (A. Fawel, 2003).

Čia sąvokos sudėtingumas ir prasideda dėl to, kad mokslininkams sudėtinga konkrečiu terminu apibrėžti žmonių grupes, apie kuriuos jie diskutuoja (S. Loue, 1998). Kaip pavyzdys pabėgėliai ar asmenys, kurie įvažiavimo metu teisėtai buvo priimti į vieną ar kitą šalį, yra laikomi kaip pabėgėliai ar jau kaip imigrantai, ir kur sąvokos ribą reikėtų brėžti.

Tiriant naująjį visuomenės segmentą ir iš teisinės pusės, autorius (S. Loue, 1998) teigia, kad teisiniai apibrėžimai taip pat gana painūs visų pirma dėl to, jog daugumos šalių įstatymai iš esmės suskirsto visuomenę į dvi kategorijas: piliečius ir atvykėlius (užsieniečius). Piliečiai yra tie asmenys, kurie gimė ir paprastai gyvena toje šalyje, kurie gavo pilietybę iš tėvų arba kurie įgijo pilietybę natūralizacijos procese. Visi, kurie nėra piliečiai, yra užsieniečiai. Tie, kurie yra užsieniečiai, toliau priskiriami imigrantams ir ne imigrantams. Imigrantai yra tie asmenys, kuriems nuolatinės arba sąlyginės gyvenamosios vietos statusas buvo suteiktas remiantis įstatymais pripažintais konkrečiais šeimos santykiais, pavyzdžiui, piliečio sutuoktiniu arba remiantis konkrečiu darbu. „Ne imigrantai“ apima tuos asmenis, kurie į Lietuvą atvyko laikinai ir ketina grįžti į savo kilmės šalį, pavyzdžiui, žurnalistai, profesionalūs sportininkai ir pan. (S. Loue, 1998).

Ne imigrantas pagal teisinį termino apibrėžimą, pavyzdžiui, studentas ar kvietinis darbuotojas, iš tikrųjų gali būti priskiriamas imigrantų kategorijai socialinių mokslų srityje (S. Loue, 1998).

Tuo tarpu, pasak C. Reus-Smit, (2003), skirtingos valstybių visuomenės segmentacijos kartu kuria ir skirtingas pagrindines institucijas, kad valdytų santykius tarp savo sudedamųjų segmentų vienetų. Taigi, tai reiškia, jog visuomenės segmentai kartu kuria ir visą viešąjį valstybės aparatą, per sociokultūrinę prizmę.

Apibendrinant naujojo visuomenės segmento apibrėžties teorinę apžvalgą ir autorių dėstymą, šią sąvoką galima apibūdinti kaip tam tikrą visuomenės dalį, naujai ateinančią į kitą visuomenę, bei veikiančią kitaip nei ši veikė iki tol.

Taigi, šiuo atveju, naujasis visuomenės segmentas apibūdinamas kaip Centrinės bei Vakarų Afrikos - Ganos, Kamerūno, Nigerijos piliečiai, gyvenantys Lietuvoje, t.y. atvykę į naują, priimančią visuomenę - Lietuvą, kurioje jie neturi praeities sąsajų, kilmės, darbo, giminystės ar etninių ryšių, tačiau jų dažniausiai siekia tam, kad galėtų integruotis, asimiliuotis, ar kitais būdais būti naujoje visuomenėje. Toks dinamiškas judėjimas iš savo šalies į kitą, vadinamas migracija.

Galiausiai pridurtina, kad naujasis visuomenės segmentas yra glaudžiai susijęs su visomis socialinės struktūros dalimis – tiek ekonominėmis, šeimos, politinėmis, tiek kultūrinėmis ir švietimo.

1.2. Migracijos priežastys ir kategorizavimas

Ištyrus naujojo visuomenės segmento apibrėžtį matyti, kad naujuoju jis įvardijamas dėl to, kad yra naujas priimančioje visuomenėje - formuojantis atskirą kultūrinę grupę, ir tik tuomet, kai vyksta persikėlimas į naują visuomenę, t.y. – kai vyksta imigracija ¹. O pati imigracija yra siauresnė migracijos sąvoka – visuomenės dalies persikėlimo į kitą gyvenamąją vietą procesas, tos vietos atžvilgiu.

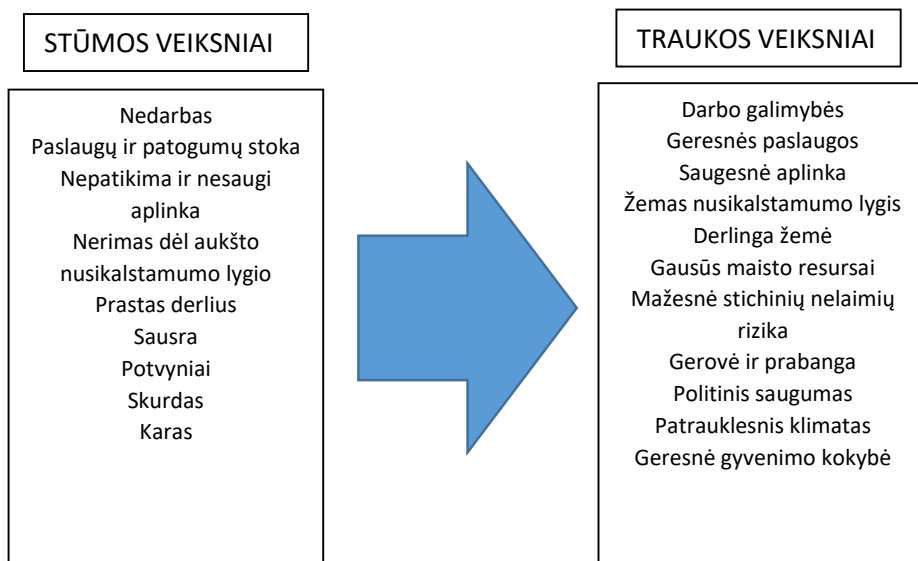
Tačiau tiriant visuomenės dalies judėjimą sociokultūrinėje aplinkoje, labiau pravartu aiškintis bendros migracijos sąvoką ir priežastis, nes tuomet lengviau matyti esminius visuomenės segmento integracijos pokyčius ir priežastis (dėl ko įvyko emigracija jų visuomenėje, ir kas paveikė, paskatino imigruoti į konkrečią visuomenę, šalį).

Migracija yra žmonių judėjimas iš vienos vietos gyventi į kitą, kuomet emigrantai palieka savo šalį, o imigrantai atvyksta į šalį. Migracija daro tam tikrą įtaką ir paliktai vietai, ir migrantų įsikūrimo visuomenei. Žmonės turi daugybę priežasčių, kodėl jie gali norėti persikelti iš vienos vietos į kitą. Priežastys gali būti įvairios - ekonominės, socialinės, politinės ar aplinkosaugos (E.Račius, 2019). Kad migracija vyktų, procese paprastai būna stumiamieji ir traukiamieji veiksniai.

Pagrindiniai migracijos veiksniai yra svarios priežastys, kurios priverčia visuomenės dalyvius apsispręsti, priimti sprendimus pakeisti savo gyvenamąją vietą. Tai jų pačių gyvenimo patirtis vienoje vietoje, suteikianti jiems rimtų priežasčių ją palikti. Dažnai neigiami dalykai yra tokie neigiami dalykai kaip nedarbas, prastos arba jokių socialinių bei sveikatos apsaugos garantijų, tokios gamtos stichijos kaip sausras ar potvyniai (kas sudaro prastas sąlygas pragyvenimui), karas, prastos švietimo galimybės ar prastos sveikatos paslaugos, kitos paslaugos ir patogumai.

Kita vertus, kitomis migracijos priežastimis gali būti ir tos šalies, į kuria juda žmonės – tai traukos veiksniai, tokie kaip: lūkesčiai, galimybės, gerieji pavyzdžiai iš artimųjų ar draugų, kurie pritraukia žmones į naują vietą. Paprastai tai yra teigiami dalykai, tokie kaip: galimybės įsidarbinti, geresnis gyvenimo lygis, geresnis išsilavinimas ar geresnė sveikatos priežiūra (žr. 2 paveikslėlį).

¹ Imigracija (lot. *immigro* – apsigyvenu, įsikuriu), dėl ekonominių, politinių, religinių, rasinių motyvų vienos šalies gyventojų persikėlimas į kitą valstybę.

2 pav. Stūmos ir traukos veiksniai, kurie įtakoja migraciją (pagal E. Siniavskaitę ir D. Andriušaitienę, (2015).

Taigi, tiriant migracijos priežastis ir kategorijas, svarbu apžvelgti tai detalai, siekiant suprasti kiek įmanoma geriau kiekvieną priežastį ir jos galimos įtakos migracijai dydį.

Visų pirma, pasak A. Maslauskaitės (2007) – migracija (kaip ir visuomenės segmentas) yra kintantis, dinamiškas, daugialypis procesas, ir jų procesų visuma, todėl konkrečiame tam tikros visuomenės lygmens politiniame, socialiniame, ekonominiame kontekste, migracijos apibrėžimai labai varijuoja (žr. 1 lentelę).

Autorius	Sąvokos aiškinimas
Kasnauskienė, G.	„Migracija – ilgalaikis gyvenamosios vietos pakeitimas, kurio rezultatas – gyventojų skaičiaus ir struktūros pasikeitimai išvykimo bei atvykimo teritorijose.“
Maslauskienė, A., Stankūnienė, V.	„Migracija yra asmenų persikėlimas santykinai ilgam laikui, gana dideliu atstumu; gyvenamosios vietos keitimas visam ar tam tikram laikui kertant teritorines ribas.“
Tarptautinis žodžių žodynas	„Migracija (lot. migratio – kėlimasis, kraustymasis), kėlimasis,

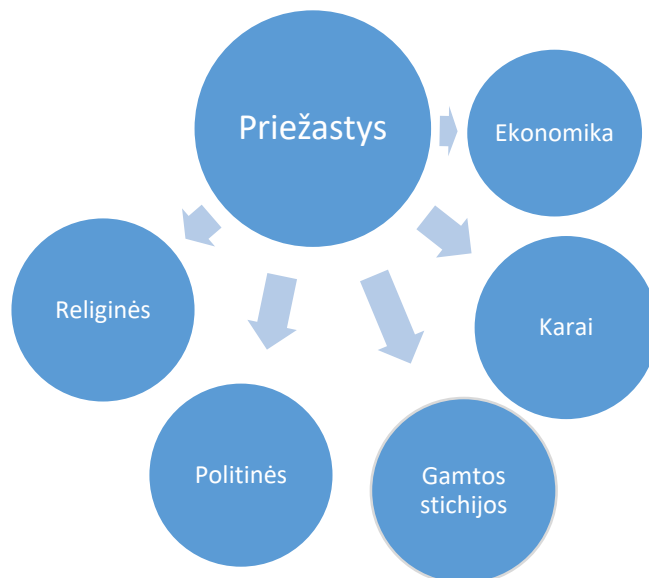
	<i>kraustymasis, perėjimas iš vienos vietos į kitą; gyventojų kėlimasis iš vienos vietos į kitą. “</i>
G. Babachinaitė ir kt.	<i>„Migracija – vienos valstybės gyventojų persikėlimas ilgam laikui į kitą valstybę, laikantis šį procesą reglamentuojančių teisės aktų numatytų procedūrų.“</i>

1 lentelė. Migracijos sąvoka pagal autorius

Migracija iš esmės nėra naujas reiškinys, tai – globalizmo pasekmė, kuri daugiausiai nulemta socialinio, ekonominio ir kartais kultūrinio faktoriaus, turinti ilgesnę nei trijų šimtmečių istoriją, todėl daugelis ją paskatinusių faktorių yra susiję su socialiniais, ekonominiais pokyčiais šalyje, iš kurios emigruojama. Toks migracijos procesas turėjo gana nemažą įtaką žmonijos istorijai, tautų formavimuisi bei žemių apgyvendinimui.

Ankstyvaisiais amžiais, erdvės ir laiko kriterijai buvo pagrindiniai - prieglobsčio dažniausiai ieškota remiantis religinėmis ir socialinėmis priežastimis, todėl kaip pagarbos Dievui ir bažnyčiai ženklas pabėgėliai buvo priimami šventose vietose. Vėlesniais laikais, kai valdė monarchai, valstybės ėmėsi prieglobsčio darbų ir dėl to sumažino pabėgėlių zonų, kurios sukėlė imigraciją, grėsmę mažumų tradicijoms ir įsitikinimams, skaičių (Gurrel, D., Tarman, B., 2016).

Kalbant jau apie dabartinius laikus, remiantis (Gurrel, D., Tarman, B., 2016) atliktais tyrimais, siekiančiais apibrėžti migracijos sąvoką, migracijos priežastis ir dažnumą, nustatyta, kad dažniausiai minimos migracijos priežastys – po karo, esant vietos valdžios priespaudai, priverstinei migracijai po gamtos stichijų ir politinių režimų, o rečiausiai naudojama situacija „neturint gyvenamosios vietos. (žr. 2 pav.).

2 Pav. *Migracijos priežastys* (pagal atliktą (Gurrel, D., Tarman, B., 2016) tyrimą).

Taip pat autoriai analizuoja ir tai, kad priežastys atsiranda ir dėl ilgalaikėje perspektyvoje vykstančių neigiamų įvykių ir faktorių, bei dėl pačių migrantų tipų:

- asmenys, ieškantys prieglobsčio kitose šalyse dėl nuolatinių vidinių karų, ekonominio nestabilumo, išorinių karų, politinio persekiojimo, politinio nestabilumo, švietimo, sveikatos apsaugos, vandens ar maisto trūkumo;
- asmenys, priversti migruoti dėl neprognozuojamų kitų ilgalaikių, ilgos neigiamos perspektyvos priežasčių (pasikartojančios ligos ir pandemijos, žemės drebėjimai, sezoniniai gaisrai, sausra, potvyniai) (Gurrel, D., Tarman, B., 2016).

Autoriams pritartų ir (Engbersen, G., Black, R., Collyer, M., 2006), išskirdami antropologinius požiūrius į migracijos priežastis ir į migrantus:

- migracija laikoma tik vienu migrantų gyvenimo aspektu ir pabrėžiama, kad migracija yra stipriai įtvirtinta siunčiančiosios bendruomenės vietos institucijose;
- požiūris yra orientuotas į veikėją ir siekia atskleisti migrantų požiūrį. Toks požiūris gali paaiškinti, pavyzdžiui, kodėl vietos, kurios, atrodo, yra mažai tikėtinos vietos atvykėliams asmenims, dėl įvairių priežasčių dažnai pritraukia išties didelius migrantų srautus.
- požiūris turi istorinę dimensiją: šiuolaikiniai migracijos pavyzdžiai dažnai rodo nusistovėjusius istorinius ryšius tarp siunčiančiosios ir priimančiosios šalių (Engbersen, G., Black, R., Collyer, M., 2006).

Tuo tarpu, Siniavskaitė, D., Andriušaitienė, D., (2015) antrindamos kitiems autoriams, gyventojų migraciją siūlo skirstyti taip:

- ❖ Pagal persikėlimo trukmę (ilgalaikė, pastovi, trumpalaikė, laikina, sezoninė, turistinė ir pan.)
- ❖ Pagal legalumą (oficiali / legali / reguliari, nelegali / nedeklaruota)
- ❖ Pagal persikėlimo kryptį / vietą (vidinė, išorinė / tarptautinė, lokali)
- ❖ Pagal migracijos pobūdį / motyvus (darbo, mokymosi, šeiminė (šeimų susijungimas))
- ❖ Pagal migrantų kvalifikacijos išsaugojimą („protų nutekėjimo“, „protų praradimo / švaistymo“, „rankų nutekėjimo“)
- ❖ Pagal apsisprendimo savarankiškumą (savanoriška, priverstinė, deportacija / prievartinė)
- ❖ Pagal migracijos srautų kryptį konkrečios šalies atžvilgiu (emigracija / išvykimas, imigracija / atvykimas, grįžtamoji migracija)
- ❖ Pagal ekonomines migracijos priežastis (ekonominė, darbo, komercinė migracija ir pan.)
- ❖ Pagal politines migracijos priežastis (repatriacija, pabėgėlių srautai, kolonizacijos / dekolonizacijos migracija)
- ❖ Pagal organizacinį pobūdį (organizuota / institucionalizuota, savarankiška ir pan.)
- ❖ Pagal kriminogeninį pobūdį (prekyba žmonėmis ir pan.)

Mokslinėje literatūroje pateikiamose teorijose ir toliau daugiausiai dėmesio skiriama socialiniams, ekonominiams, kultūriniais, kiek rečiau, tačiau vis dažniau – aplinkos, gamtos veiksniams, kurie skatina migraciją.

USCIS (US. Citizenship and immigration services, 2017) savo gairėse išskiria veiksnius, kurie yra globalūs, ir daro įtaką tiek JAV, tiek Europos ir kitų Žemynų visuomenėms. Tai yra saugumo veiksniai, kurie priskirtini socialiniams. Nesamas saugumas gali sukelti pavojų asmenims, paskatinti juos migruoti į saugesnes šalis. Tai yra – persekiojimas ir diskriminacija dėl tautybės, rasės, religijos, politinių įsitikinimų ar narystės statuso tam tikroje socialinėje grupėje, gali paskatinti žmones nueiti didelį atstumą net pėsčiomis, ieškant saugesnės gyvenimo vietos, kur jie galėtų būti laisvi per likusį savo gyvenimą (USCIS, 2017).

Taip pat, kaip anksčiau tyrime minėta – pavojų žmonėms gali kelti formalūs plataus masto ir konkretūs įvykiai, pavyzdžiui, karas arba kaip prideda autorius – neformalus ir vietinės reikšmės pavojus, pavyzdžiui, plačiai paplitusi gaujos veikla (M. Corps, 2016).

Nors Lietuvoje ir Europoje gaujos nesudaro didelio vaidmens, dėl kurio vyktų migracija, tačiau pažymėtina, kad ryškus pavyzdys to – 2016 m. Šiaurės trikampis, susidedantis iš Gvatemalos, Hondūro ir Salvadoro, buvo pavadintas vienu iš smurtingiausių regionų pasaulyje. Visose trijose Šiaurės trikampio šalyse užfiksuota tūkstančiai vietinių ir tarptautinių gaujų, bei ginkluotų nusikalstamų grupuočių, kur dauguma akivaizdžių nusikaltimų yra neišaiškinami, o kaltininkai nebaudžiami. Manoma, kad 10% Šiaurės trikampio gyventojų jau yra emigravę, išvykę, ir tikėtina, kad dar daugiau žmonių iš dalies pabėgs dėl didelio smurto (D. Renwick, 2016). Taip pat didelis nusikalstamumas bei ekonominė, politinė bei socialinė suirutė matoma ir Afrikos šalyse, kur paskutiniu metu vyksta pilietiniai neramumai (pvz, 2020 10 20 Nigerijoje prasidėję ir krauju pažymėti taikių žmonių protestai prieš korumpuotą, tauta nesirūpinančią valdžią, brutalų policijos elgesį su žmonėmis, plėšikavimus).

Toks pavyzdys rodo, kad migracijos krizes gali sukelti ne tik geopolitiniai, ekonominiai veiksniai, išoriniai karai, bet ir vietinės, tam tikros šalies taip vadinami gaujų karai, todėl Europos Sąjungos (ir ne tik jos) narėms, reikia būti pasirengusioms šiems faktoriams.

Viena svarbiausių minėtų priežasčių – ekonominė migracija. Tiek nuolatinė, tiek ir sezoninė, yra dažniausiai teorijose minima migracijos priežastis. Apskritai manoma, kad ekonominės migracijos metu žmonės iš skurdžiau besivystančių regionų persikelia į turtingesnes vietas, kuriose atlyginimai yra didesni ir yra daugiau darbo vietų. Taip pat įprasta, kad žmonės iš kaimo vietovių persikelia į labiau konkurencingas miesto teritorijas, kad rastų daugiau galimybių savo šeimoms, karjerai (M. Douglas, 1998).

Per pastaruosius dešimtmečius pažymėtina ryški Šiaurės ir Vakarų Afrikos šalių gyventojų migracija į Rytų ir Vidurio Europą. Užsieniečių registro duomenimis, per 2018 metus buvo išduotos 1057 vizos, o per 2019 metus - 1173 vizos į Lietuvą piliečiams iš Afrikos kontinento (žr. 2 lentelę).

Pilietybė	Vizų rūšys		Pilietybė	Vizų rūšys	
	Trumpalaikė (C)	Nacionalinė (D)		Trumpalaikė (C)	Nacionalinė (D)
Afganistano	58	7	Korėjos Respublikos	1	145
Armėnijos	4 557	68	Libano	35	40
Azerbaidžano	1 419	716	Maroko	14	22
Baltarusijos	245 631	16 382	Moldovos	3	597
Bangladešo	59	25	Mongolijos	17	6
Brazilijos	-	52	Nepalo	34	25
Egipto	464	75	Nigerijos	96	143
Filipinų	111	48	Pakistano	90	87
Ganos	29	29	Pietų Afrikos	165	17
Gruzijos	-	627	Rusijos	82 544	1 948
Indijos	1 558	608	Serbijos	-	155
Irako	48	15	Šri Lankos	31	94
Irano	190	88	Tadžikistano	930	330
Izraelio	-	134	Tailando	25	34
Japonijos	-	85	Turkijos	1 029	1 016
Jordanijos	19	16	Turkmėnistano	92	13
Jungtinių Valstijų	3	208	Ukrainos	646	21 378
Kamerūno	22	97	Uzbekistano	124	1 302
Kanados	-	28	Vietnamo	71	192
Kazachstano	8 485	620	Kita	231	384
Kinijos	2 710	389	Be pilietybės	11	9
Kirgizijos	2 941	536	Iš viso	354 493	48 790

2 lentelė. Užsieniečiams išduotų vizų skaičius pagal pilietybę 2019m. (Užsieniečių registro duomenys).

Tai reiškia, kad per metus Lietuvoje apsigyvena maždaug tiek Afrikos piliečių, kiek gyvena Veisiejuose, Lazdijų rajone. Afrikos piliečių migraciją į ES šalis, kurių tarpe yra ir Lietuva, su kiekvienais metais vis intensyvėja. Taip pat, kiek sulėtėjusi, tačiau vis dar didelė Meksikos gyventojų į Jungtines Valstijas, Indijos gyventojų į Vakarų Europą, Jungtinę Karalystę – vaizduoja tiek stūmimo, tiek traukimo veiksnių svarbą ekonominei migracijai.

Literatūroje (Forced migration online, 2012) minimas ir priverstinis aplinkos veiksnys, kuris teigia, jog migracija, kurią sukelia aplinkos veiksniai, tampa vis nevalingesnė. Aplinkos veiksniai sukelia žmonių perkėlimą arba priverstinį žmonių judėjimą dėl socialinių ar aplinkos veiksnių. Pavyzdžiui, sausra, pasėlių nesėkmė dažnai lemia tiek maisto trūkumą, tiek žemės ūkio darbų sumažėjimą, skatina žmones persikelti į vietą, kur geresnės darbo vietos (J. Vidal, 2011). Taip pat – vandens, oro ir dirvožemio užterštumas tiek mieste, tiek kaime gali sukelti rimtą pavojų vietos gyventojų sveikatai, priversdamas juos ieškoti geresnio gyvenimo sau ir savo vaikams. Tokiu būdu jie gali emigruoti į svečias šalis, tačiau ir ten neradus tinkamų sąlygų – migracija plečiasi į tolimesnes vietas, kituose žemynuose (O. Wainwright, P. Stepanian, 2018).

Autoriai priduria, jog ir gamtą niokojančios katastrofos, tokios kaip cunamiai, uraganai ir žemės drebėjimai, ypač pastarąjį dešimtmetį tampa vis dažnesnėmis priežastimi masinei gyventojų

migracijai. Tokie aplinkos veiksniai dažnai būna tokie stiprūs, kad prasidėjus krizei, migracijos nesustabdo net telkiamos didžiulės tarptautinės humanitarinės pagalbos resursai.

Pavyzdžiui, 2010 m. sausio mėn., Haitį ištikus žemės drebėjimui, nusinešusiam daugiau kaip 90 000 žmonių gyvybių, o per 1,5 mln. žmonių neteko namų, buvo sužaloti, suluošinti ir iki šiol kenčia nuo ligų, pasitraukė į kitas šalis, net nepaisant humanitarinės pagalbos (S. Jones, 2016).

Taip pat naujausi tyrimai nurodo, kad visuotinis globalinis atšilimas yra priežastis, dėl kurios visame pasaulyje daugėja ne tik aplinkosaugos krizių, bet smurtinių konfliktų, o dėl to, tuo pačiu metu ir didėja migracija. Pavyzdžiui Sirijos sausros 2011 m. pavyzdys buvo katastrofiškas, todėl daugelis šeimų prarado savo ūkius ir persikėlė į didmiesčius, ir tai rodo vidinę migraciją (M. Fischetti, 2015). Sausra taip pat padidino maisto kainas, padidino skurdą.

Taigi, matyti, kad nors visuotinis atšilimas sausuose kraštuose, nei Sirijoje, nei Turkijoje, Azerbaidžane, Armėnijoje ar Izraelyje nesukėlė karinio konflikto, kuris vyksta šiomis dienomis, tačiau tai išlieka svarbiu aplinkos veiksniu bent jau vidinėje, arba tarpreregioninėje žmonių migracijoje.

Tuo tarpu paraleliai vyksta ir dar vienas – socialinis veiksnys, skatinantis migraciją, kuris auga atsižvelgiant į žmogaus poreikių augimą, ir net mados tendencijas ir norus pasiekti geresnę gyvenimo kokybę. Migrantai dažnai vyksta siekdami užtikrinti geresnes galimybes sau ar savo šeimai, pavyzdžiui, išleisti savo vaiką į geresnę, saugesnę mokyklą, baigti universitetą, kuris įgalintų siekti geresnio darbo ar pripažinimo tame regione, susirasti darbą, kuriame būtų ne tik pakankamas atlyginimas, bet ir svarbios naudos bei karjeros augimo perspektyvos (J. Kent, 2014).

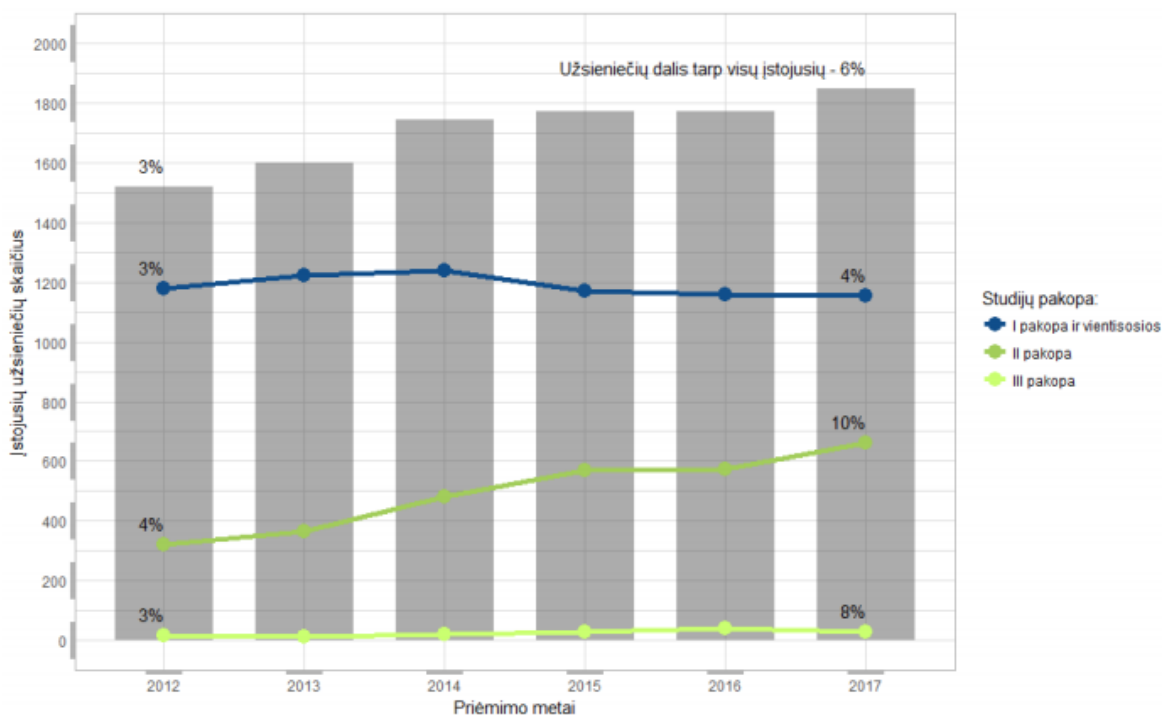
Kalbant apie švietimą, tai iš esmės yra tas pats socialinis faktorius, dėl kurio žmonės renkasi vyksti į tą šalį, kurioje yra daugiau mokslo pažangos ir aukštesnė studijų programų, turinio kokybė, ir kur universitetai turi daugiau bendradarbiavimo projektų su kitomis pažangiomis šalimis. Daugelio ES ir JAV šalių absolventų programos yra ypač patrauklios jauniems, talentingiems asmenims visame pasaulyje, todėl studijas renkasi tų šalių žmonės, kuriose švietimo lygis yra žemesnis, tiek dėl finansų trūkumo, tiek dėl perpildytų švietimo įstaigų t.y. Indija, Bangladešas, Iranas, Nigerija, Kamerūnas, Pietų Afrikos Respublika, Brazilija.

Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centro (MOSTA) 2012-2017 metais darytas tyrimas apie imigraciją į Lietuvą dėl švietimo faktoriaus rodo, jog šis socialinis - švietimo faktorius migraciją padaro ne tokią žalingą dėl savo universalumo ir naudos, kurią gali atnešti ne tik šaliai, į kurią vykstama, bet ir iš kurios išvykstama. Visų pirma, esant geresnėms galimybėms, studentai savo kilmės šalyse negaudami vietos arba likę be išsilavinimo – skatintų tos šalies tolesnį perpildymą, dar labiau sulėtėjusį vystymąsi, nedarbo augimą. Tuo atveju, jei asmuo visiškai nenutraukia ryšių su kilmės šalimi, migracijos efektas gali būti mažiau neigiamas – baigę studijas, jie turi didesnes

galimybes dirbantis naujose šalyse, siūsti pinigus šeimoms į kilmės šalį ar kitaip remti, stiprinti partnerystės ryšius, dalintis patirtimi.

Nauda šaliai, į kurią migruojama švietimo tikslais – „visų pirma, studentų iš užsienio įnešamos lėšos gali sušvelninti finansines problemas, su kuriomis daugelis aukštųjų mokyklų susiduria dėl demografinių tendencijų šalyje. Antra, užsieniečiai absolventai gali padėti spręsti specialistų trūkumo vietos darbo rinkoje problemų įvairovę. Įgiję išsilavinimą, kurio kokybę kontroliuoja pati priimanči šalis, užsieniečiai absolventai daugeliu atveju yra vis dar labai jauni, spėję susipažinti su šalies kultūra, užmezgę tolesnei integracijai prielaidas sudarančius socialinius ryšius. Dėl šių priežasčių jie dažnai traktuojami kaip „idealūs“ darbo imigrantai“ (G. Jakštas, 2017).

Tačiau toks socialinis švietimo veiksnys reikalauja stabilumo ir priimančios šalies pastangų išlaikyti imigrantus savo šalyje ir toliau kurtis gyvenimą, jog šalis netaptų tik tarpine stotele (MOSTA). Pastaraisiais metais, toks užsieniečių studentų skaičius Lietuvoje išliko stabilus, turėdamas augimo tendenciją (žr. 3 pav.).

3 pav. (Įstojusiu užsieniečių Lietuvoje skaičius ir dalis tarp visų pakopos studentų (pagal MOSTA))

Taip pat matyti, jog nors įstoję užsieniečiai į pirmąją pakopą, Lietuvoje vis dar neužsilieka, ir rečiau renkasi tęsti mokslus Lietuvoje antroje pakopoje, tačiau pažymėtina, kad ši tendencija taip pat turi augimo kreivę.

Taigi apibendrinant, mokslinės literatūros šaltiniai rodo kelias dažniausias migracijos priežastis, kurias galima išskirstyti taip:

- Ekonominės (geresnė pragyvenimo kokybė, atlyginimai, darbo ir verslo galimybės);
- Socialinės (integracija, saviraiškos laisvės, saugumas);
- Politinės (karai, politinis susidorojimas ar persekiojimas, politinė priespauda ir suvaržymai);
- Kultūrinės, švietimo (kultūriniai mainai, studijų galimybės);
- Gamtos stichijos (potvyniai, žemės drebėjimai, sausros).

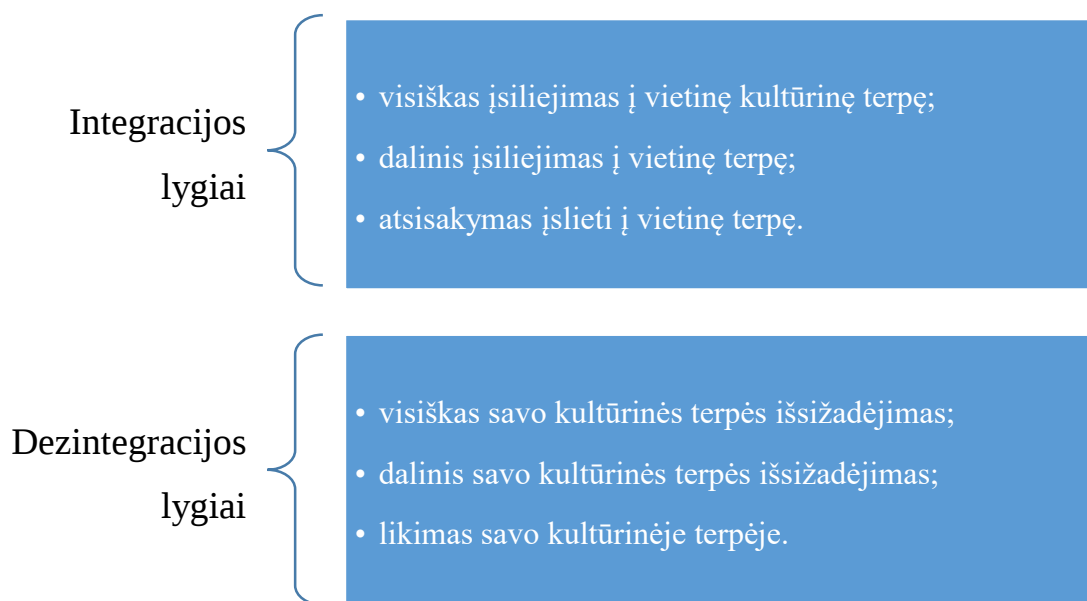
Iš visų migracijos faktorių, taip pat matyti, kad dažniausiai ištinka ekonominės ir politinės priežastys, dėl kurių žmonės yra priversti vykti ir ieškoti gerovės Lietuvoje (tą rodo augantis studentų skaičius, politinių sumetimų, karų ar diktatoriškos priespaudos, politinio persekiojimo priežastys (atvykėliai iš Baltarusijos, Gruzijos, Ukrainos, Rusijos ir kitų šalių, kur politinis persekiojimas yra didelis).

1.3. Kultūrinių terpių susidūrimas migracijos kontekste

Išanalizavus migracijos procesą lemiančias priežastis ir suprantant tai, kad migracija įtakoja kultūrų, etninių grupių ir rasių įvairovės didinimą ir maišymąsi daugiau išsivysčiusiose šalyse, pravartu suprasti, kas gi yra kultūrinė terpė ir kokie pagrindiniai bruožai ją apibūdina. Dr. E. Račiaus (2019) teigimu, kultūrinė terpė yra apibrėžiama kaip socialinė aplinka su jai būdingais vyraujančiais (nusistovėjusiais) kasdieninės individualios ir bendruomeninės gyvensenos (santykių šeimoje, tarp lyčių, kartų, skirtingų tikėjimų žmonių ir t.t.) bruožais. Kultūrinę terpę apsprendžiantys veiksniai:

- ✓ Religija;
- ✓ Teisinė aplinka;
- ✓ Gamtinės sąlygos.

Svarbu paminėti, kad vykstant migracijai (susiduriant kultūrinėms terpėms), šalia integracijos proceso paraleliai vyksta dezintegracijos procesas, kuris taip pat lemia kultūrinių terpių susidūrimo kokybę (žr. 4 pav.).

4 pav. (Integracijos ir dezintegracijos lygiai kultūrinių terpių susidūrimo kontekste.) (E. Račius, 2019)

Kalbant apie kultūrinių terpių susidūrimą, dar 1992-aisiais, sociokultūros tyrėjas J. Berry pasiūlė įvairias galimybes – būdus, apibūdinti naujojo visuomenės segmento integracijos lygį į priimančią visuomenę, kuomet susiduria skirtingos kultūros:

- Asimiliacija – tie, kurie nenori išsaugoti savo pirminio kultūrinio identiteto, bet nori priimti kitą;
- Išsiskyrimas – asmenys ar grupės, kurie mano, kad svarbu išlaikyti savo pradinę kultūrą ir stengiasi išvengti sąveikos su kitais ar /ir jų įtakos;
- Integracija – individas ar grupė, kurie yra suinteresuoti išlaikyti pradinę kultūrą, bet taip pat bendrauti su kitų grupių nariais, kur pradinė kultūra yra išsaugota tam tikru mastu ir kurie kartu nori būti kaip partneriu platesnėje socialinėje sistemoje, kuri apima sąmoningą sąveiką su priimančiąja bendruomene;
- Marginalizacija – mažai domimasi nauja terpe ir bendruomene, išlaikant savo pradinę kultūrą, nesvarbu, koks kultūrinis išsaugojimas egzistuoja.

Taip pat svarbu žinoti kokios globalinės teorijos, stereotipai vienaip ar kitaip koreguoja ar daro įtaką migracijai ir jos emigraciniams, imigraciniams procesams, spartai ir eigai socialiniame - kultūriniame kontekste.

Migruojantys asmenys patiria daugybę stresų, kurie gali turėti įtakos jų fizinei bei psichinei gerovei, įskaitant kultūros normų, religinių papročių ir socialinės paramos sistemų praradimą, prisitaikymą prie naujos kultūros ir identiteto, bei savęs sampratos pokyčius. Iš tiesų, kai kuriose migrantų grupėse psichinių ligų dažnis yra didesnis. Todėl labai svarbu paminėti, kad kultūrinių terpių susidūrimą įtakoja tokie veiksniai kaip stereotipai ir lūkesčiai - kokie imigrantai įsivaizduojami esantys, ko iš jų tikimės. Taip pat didelę įtaką turi gebėjimas kritiškai vertinti savo kultūrinę terpę ir gebėjimas priimti naująją visuomenės segmentą su jo kultūriniais ypatumais. Didžiausią, deja, neigiamą įtaką, susiduriant kultūrinėms terpėms daro kultūrinio šovinizmo apraiška, kai sava kultūrinė terpė yra išaukštinama, o svetima kultūra niekinama ir menkinama.

Dėl to ne tik valstybės, viešojo administravimo įstaigos, bet ir įvairūs sveikatos bei socialinės sistemos ir kultūros specialistai turi būti pasiruošę tvarkytis su unikaliais stresais ir kultūriniais aspektais, kurie daro įtaką imigrantams ir pabėgėliams, kad būtų galima geriausiai patenkinti šių, vis labiau pažeidžiamų gyventojų poreikius.

Taigi, pasak (M. Becker, 2015), migracijos metu nutinka ir vadinama kultūrinė netektis, kuomet emigruojantys asmenys tuo pačiu yra priversti atsisakyti savo gimtojo kultūrinio patyrimo, tradicijų ir normų, kurių kitoje šalyje nėra. Taigi, tiriant kultūrinio identiteto sampratą, yra tiriami šių migranto patirties ir kultūrinio suderinamumo aspektų tarpusavio ryšiai.

Manoma, kad sudėtingo, o kartais ir netinkamai administruojamo migracijos proceso, kultūrinės netekties, kultūrinio identiteto ir kultūrinio suderinamumo sąveika, kartu su biologiniais, psichologiniais ir socialiniais veiksniais, daro neigiamą įtaką tautinėms mažumoms, kyla nacionalizmo radikalėjimas, socialinės problemos ir net psichologinės atmosferos įtampa naujoje visuomenėje.

Savo socialinės struktūros ir kultūros praradimas ar iškeitimas į kitą, neišvengiamai gali sukelti neigiamą reakciją tiek atvykstančiųjų, tiek priimančios visuomenės atžvilgiu, nes kyla probleminiai klausimai ir stereotipai, prieštaringi nusistatymai. Kyla išankstinės nuostatos – atvykstantieji yra svetimi, nemokantys kalbos, tradicijų, įstatymų, įprastos socialinės elgsenos, kyla klausimai ar naujasis segmentas gerbs vietinę kultūrą ir gebės adaptuotis, taikytis ir bendradarbiauti visose gyvenimo srityse (M. Becker, 2015).

Migracija apima kalbos (ypač šnekamosios ir tarmės), požiūrio, vertybių, socialinių struktūrų ir paramos bei galimybių tinklų praradimą. Atvykstantieji gali jausti neigiamas emocijas, sielvartą dėl šios kultūrinės netekties, kuris nors ir gali būti vertinamas kaip sveika reakcija ir natūrali migracijos pasekmė, tačiau jei toks nerimas sukelia didelių problemų kultūrinėje sankirtoje su naująja visuomene ir jei tai užtrunka per ilgą laiką, automatiškai ši adaptacija naujai atvykusiems gali užsitęsti.

Taigi, iš to matyti, kad prastai tvarkant socialinės integracijos bei psichologinius šio proceso aspektus, imigrantams gali būti daug sunkiau įsiliesti į darbo, verslo, mokslo sritis, net jei ir nauja valstybė turi daug galimybių.

Vadinasi, vykstant migracijai, kultūrinėms terpėms susikirtus, visų pirma tam tikras pasekmės patiria imigrantai, kadangi juos ištinka kultūrinė netektis, kai tuo tarpu priimanti visuomenė nepraranda nieko, tačiau gauna uždavinius kaip priimti ir padėti naujam segmentui adaptuotis. Taigi, tampa aišku, jog visa tai atsiranda iš šaknų išstumto, (arba dėl minėtų migracijos faktorių) priversto palikti asmens ar grupės patirties, atsirandančios dėl socialinių struktūrų, kultūrinių vertybių ir savasties praradimo ar pastebimų skirtumų su priimančia visuomene atsiradimo.

Migracijos sukelti kultūros terpių susidūrimo momentai, sukelia reliatyvius pokyčius, tokius kaip didesnė urbanizacija, pasaulio civilizacija, kultūros praturtinimas, technologijų paplitimas, industrializacija, iš pradžių Vakarų Europoje, o pastaruoju metu ir daugelyje Rytų Europos, Šiaurės Europos šalių, tame tarpe ir Lietuvoje.

Apskritai migracija dramatiškai skatina ne tik reliatyvizmo procesus ar keičia tik kultūrinius aspektus, bet ir daro įtaką socialiniams, ekonominiams, politiniams ir net moraliniams tiek migrantų, tiek ir jų kilmės šalyje likusių tėvynainių pokyčiams (E. Zerga, 2015).

A. Cornea (2012) teigia, kad kiti svarbūs dalykai, kylantys iš migracijos kultūrinių terpių sankirtos, yra būtent pats judėjimas, kultūrinis reliatyvizmas, moralė, stereotipai. Savo ruožtu, A. Cornea (2012) plėtoja reliatyvizmo idėją ir svarbą, teigdama, kad moralė yra santykinė su kultūra, kaip ir pats judėjimas yra santykinis su atskaitos sistema. Judėjimo procesas turi būti vertinamas atsižvelgiant į tam tikrą kultūrą, kaip ir materialaus objekto judėjimas turi būti matuojamas kito materialaus objekto atžvilgiu. Objektas juda arba yra ramybės būsenoje, atsižvelgiant į tai, koks yra atskaitos rėmas.

Taip pat autorė teigia, kad jokia kultūra nėra geresnė už kitą, nes nėra absoliutaus moralinio standarto, o yra tik sveikas kultūrų pokytis, netgi tada, kai ištinka kultūrinis šokas. Tam pritaria ir (T. Afifi, J. Jager, 2010) bei (T. Wadsworth, 2006), teigdami, jog migracija yra viena iš seniausių žmonijos prisitaikymo priemonių, be jos būtų sunku įsivaizduoti daugybę civilizacijų ir jų tarpusavio sąveikas, nes migracija ir yra judėjimas, kontaktas su žmonėmis ir prisitaikymas skirtingose vietovėse, savo ruožtu skatinantis sveikus kultūros pokyčius, sveiką, įvairesnę, liberalesnę konkurenciją.

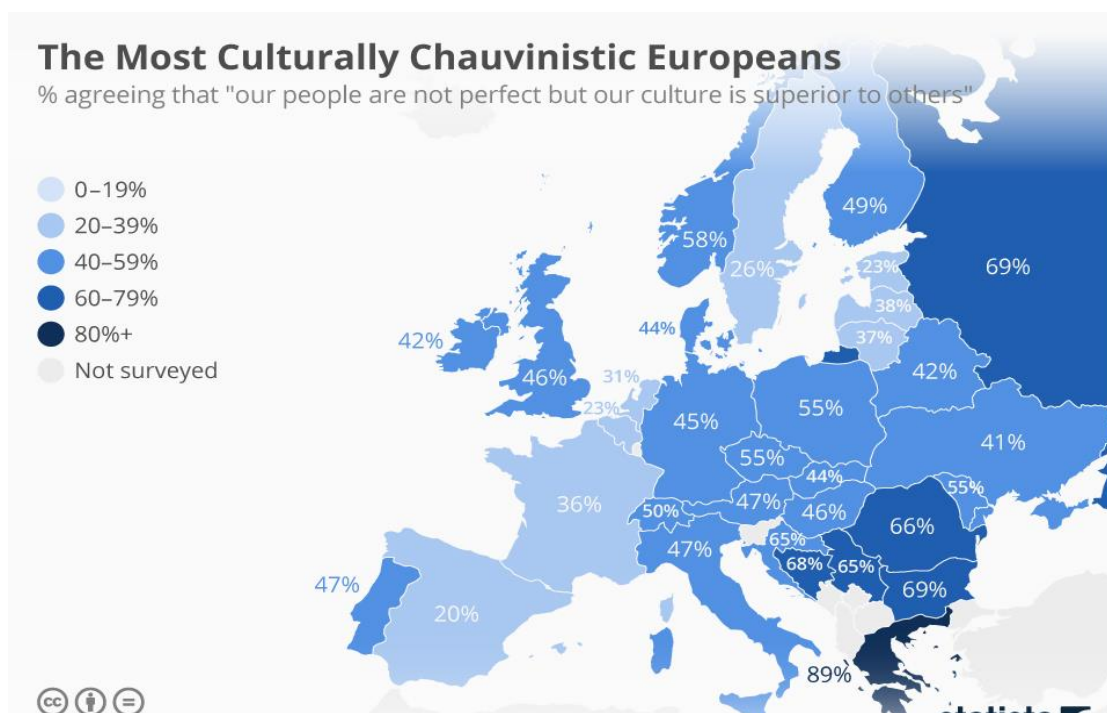
Taigi, matyti, kad migracijos metu nutinkanti dviejų kultūrų, skirtingų stereotipų sankirta, kaip ir joks materialus objektas, nėra geresnis atskaitos rėmas už kitą, nes nėra absoliučios erdvės, kurioje visos naujos visuomenės dalys jaustųsi vienodai gerai.

Šioje vietoje, tiriant kultūrinių kontekstų susidūrimą migracijos kontekste, neišvengiamai atsiranda nacionalizmo vertybių gynimas, ir net kraštutinės formos – kultūrinio šovinizmo aspektas, kuris stipriai susijęs su absoliutizmo sąvoka, tačiau skatinantis daug neigiamų aspektų imigrantų atžvilgiu.

Kaip jau minėta, kultūrinio šovinizmo sąvoka galima apibūdinti kaip tam tikrą nuostatą ir tikėjimą savo nacionalinės visuomenės pranašumu, tvirtumu, dora, dominavimu prieš kitas, naujas ateinančias visuomenes ir jų kultūrines patirtis, laikant jas kaip silpnesnėmis ir mažiau svarbiomis (P. Macmillan, 2013).

Europos mastu, kultūrinis šovinizmas pasižymi labiau Rytų, ir pietų Europoje. Remiantis (Pew Research Center), 2015-2017 metais atliktu tyrimu, matyti, kad kultūrinio šovinizmo apraiškos ryškios socialiai radikalesnėse Pietų, Rytų ir Balkanų šalyse (Graikija, Serbija, Rumunija, Bulgarija, Makedonija, Albanija) ir ten, kur valstybė turi didesnę galią nei tauta (pavyzdžiui Rusijos Federacija).

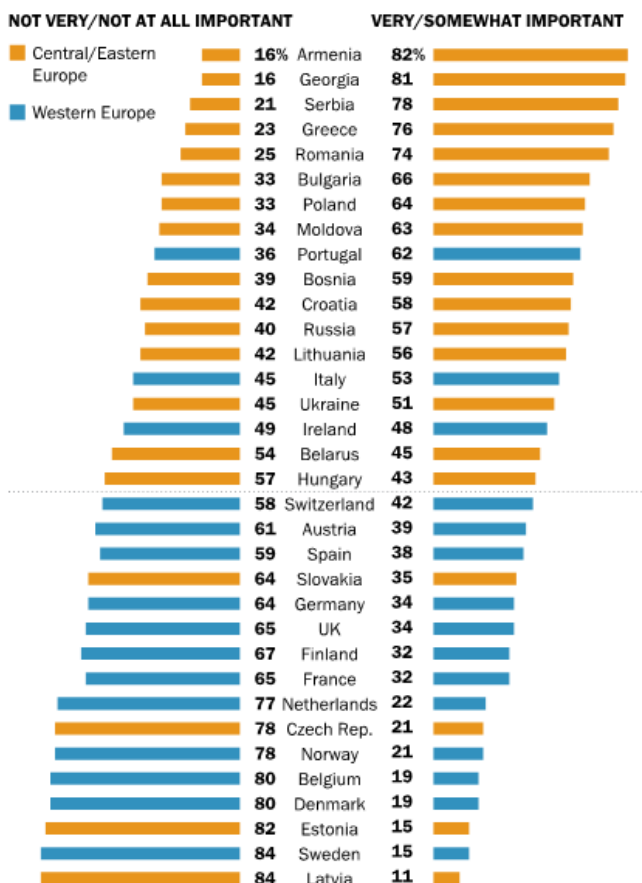
„Pew Research Center“ tyrimų centro vykdomoje apklausoje buvo apklausti 56 000 suaugusiųjų visoje Europoje. Respondentų buvo klausiama, ar jie sutinka su teiginiu: „mūsų žmonės nėra tobuli, bet mūsų kultūra pranašesnė už kitas“. Žemiau pateiktas žemėlapis parodo, kokia dalis žmonių įvairiose šalyse laiko savo kultūrą pranašesne už kitas, ir tikrai yra įdomių rezultatų, kurie rodo, jog net kaimyninės šalys tai vertina skirtingai. Pavyzdžiui – Portugalija, kurioje 47 proc. žmonių sutinka su minėtu teiginiu, kai palyginti vos 20 proc. buvo kaimyninėje Ispanijoje (Žr. 4 pav.).

4 pav. Labiausiai šovinizmą išreiškiančios šalys (pagal Pew Research Center, 2015)

Taip pat analogiškas tyrimas (Pew Research Center, 2015), rodantis kultūrinį tapatumą ir priimančios visuomenės požiūrį religijos klausimu rodo panašius rezultatus - Rytų ir Pietų Europos šalys yra radikalesnės vietinio kultūros tapatumo religiniame kontekste klausimu.

Tačiau tuo pačiu pažymėtina, kad ne kiekviena Europos šalis vienodai vertina religinių sankirtų modelį. Pavyzdžiui, Baltijos šalyse – Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje, didžioji dauguma žmonių sako, kad būti krikščioniu nėra svarbu jų nacionalinei tapatybei, bet tuo tarpu palyginti – tik nedaugelis žmonių, išreiškia norą priimti musulmonus ar kitos religijos asmenis kaip šeimos narius ar kaimynus (5 pav.).

5 pav. (Tyrimo rezultatai vertinant žmonių nuomonę apie religijų svarbą kultūriniam tapatumui, pagal Pew Research Center, 2015).

Taigi, visoje Europoje yra netolygi situacija šiuo klausimu ir nėra vieningos nuomonės kultūrinio šovinizmo klausimu. Kai kurios tautybės labiau nei kitos turi patriotizmo ir šovinizmo

reputaciją, radikaliau pasisako religijų ar tradicijų klausimais, tačiau nacionalinio pasididžiavimo jausmas tikrai akivaizdus daugelyje šalių (N. McCarthy, 2018).

Apibendrinant šio skyriaus mokslines mintis, galima matyti, kad migracija yra socialinių ir kultūrinių pokyčių procesų variklis ir šiandien sukelia daug kultūrinių pokyčių. Migrantai paprastai reikalauja prisitaikymo, kad galėtų susidurti su nauja fizine, socialine, kultūrine ir ekonomine aplinka priimančiose šalyse, siekdami kultūrinio patyrimo, išsilavinimo, verslo ar kitų tikslų. Taigi, dėl struktūrinių apribojimų ir kitų veiksnių priimančiose šalyse, bei sąlygų, su kuriomis imigrantai susiduria naujoje aplinkoje, jie formuoja šeimos susitarimus, vaidmenis, aprangos stilių, kalbą ir kitus dalykus, kuriuos savo ruožtu galima pavadinti prisitaikymo ir išgyvenimo strategija.

Kaip teigia E. Zerga (2015), pritaikomumas vertinamas atsižvelgiant į integracijai reikalingų reikalavimų perspektyvas ir į veiksnius, kurie paskatino imigrantus emigruoti iš gimtųjų šalių. Dažniausiai įsisavinimo aspektai yra bendravimas, pragyvenimo šaltinių išlaikymas, socialinė sąveika, sambūvis, tolerancija ir daugialypiai santykiai tarp kilmės šalies ir priimančiosios šalies.

Be abejo, prisitaikymo ypatumai įvairiose vietose ir bendruomenėse skiriasi ne tik dėl migranto religijos, tradicijų ir kultūrinio tapatumo, bet ir dėl pagrindinių jo atvykimo tikslų, galimybių ir priimančiosios visuomenės požiūrio į migrantus. Labai svarbu nepamiršti ir to, kad migrantas gyvena ir tam tikroje naujoje, administravimo, teisinio reglamentavimo terpėje, kurių aspektas bus tiriamas tolesniame skyriuje.

2. INTEGRACIJOS PROCESO LIETUVOJE ORGANIZAVIMAS IR ĮGYVENDINIMAS

2.1. Teisinis reglamentavimas

Apibūdinant integracijos proceso Lietuvoje organizavimą ir jo įgyvendinimą, visų pirma paminėtina pačios integracijos proceso poreikis ir kaip tai reglamentuojama.

Pastangos skatinti socialinę integraciją kilo dėl susirūpinimo socialine atskirtimi ne tik Lietuvos viduje, tarp nuolatinių piliečių, bet ir dėl intensyvėjančio srauto imigrantų, o kartu ir augančio poreikio sukurti tinkamas sąlygas kokybiškam integracijos procesui.

Socialinės integracijos procesas tiek Lietuvoje, tiek ir daugelyje išsivysčiusių šalių apibrėžiamas kaip procesas, kuriuo siekiama pagerinti žmonių, kurie yra naujoje jiems, arba nepalankioje padėtyje dėl amžiaus, lyties, negalios, rasės, etninės kilmės, religijos, ekonominės ar kitos padėties. Taip pat apibrėžimas aprėpia dalyvavimą visuomenėje, sąlygas, statusą, suteikiant daugiau galimybių, tokių kaip galimybę naudotis ištekliais, pilietinėmis teisėmis. Taigi, socialinė integracija yra įtrauktis, procesas ir tikslas.

Tačiau gali kilti problema, jog jeigu šalis integracijai stiprinti skiria tik teisinius įstatymus bei laikinas ir greitas priemones – tai gali neduoti ilgalaikių apčiuopiamų rezultatų (pavyzdžiui ekonominė parama atvykstantiems pabėgėliams). Neturint tęstinumo vizijos ir skiriant tik tokias priemones, ilgalaikėje perspektyvoje tai gali skatinti situaciją, jog pasibaigus paramai, imigrantai nebeturės motyvacijos likti ir išvyks kitur.

Remiantis (A. Junevičius, E. Leveckytė, 2014) tyrimu, pirmiausia reikia mokytis tikslingai ir nuosekliai plėtoti migracijos politiką, sutvarkyti teisinę bazę ir tik tada integruoti trečiųjų šalių piliečius. Tačiau, kol kas šiuo metu migracijos politika Lietuvoje daugiau grindžiama trumpalaikiu ekonominių poreikių tenkinimu. Taigi šiuo atveju, tam kad integracija Lietuvoje būtų suprantama ir tapatinama kaip ilgalaikės politikos ir viešojo administravimo, o ne tik socialinės paramos ir ekonominių poreikių reiškinys, ji turi būti atitinkamai reglamentuota teisės aktais.

Vienas pagrindinių socialinės integracijos organizavimo principų, yra siekis kovoti su socialine atskirtimi, pašalinant kliūtis, trukdančias žmonių dalyvavimui visuomenėje, taip pat imantis aktyvių įtraukties priemonių tokiam dalyvavimui palengvinti. Taigi, socialinė įtrauktis yra politinis atsakas į atskirties iššūkį, t.y. sąmoningesnis procesas, apimantis visus žmones ir priimant juos bei užtikrinant didesnę lygybę ir toleranciją. Poreikis reglamentuoti atvykstančiųjų integraciją kilo dėl to, kad pastaraisiais metais kintanti geopolitinė ir ekonominė pasaulio ir ypač Europos situacija lėmė

imigracijos srautų judėjimo augimą visoje ES, taip pat Lietuvos Respublikoje. Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos duomenimis, 2018 m. sausio 1 d. Lietuvoje gyveno 49 385 užsieniečiai, iš jų 12 810 Rusijos, 11 892 Ukrainos, 9 229 Baltarusijos piliečiai. Minėtų valstybių piliečiai sudarė 68,7 proc. visų užsieniečių, gyvenančių Lietuvoje, skaičiaus. Taip pat išlieka augimo tendencija atvykstančių į Lietuvą piliečių iš Afrikos kontinento (Užsieniečių registro duomenimis, per 2018 metus buvo išduotos 1057 vizos, o per 2019 metus - 1173 vizos į Lietuvą norintiems atvykti piliečiams iš Afrikos kontinento). Taigi, besikeičiant situacijai, tampa svarbus tinkamas socialinės apsaugos garantijų įdiegimas ir teisinis reglamentavimas.

Lietuvos Vyriausybės nutarime „Dėl Lietuvos migracijos politikos pagrindinių kryptų patvirtinimo“ pabrėžiama, kad migracijos politiką Lietuvoje formuoja ir už ją atsako Vidaus reikalų, Socialinės apsaugos ir darbo, ir Švietimo mokslo ir sporto ministerija, taip pat – Užsienio reikalų ministerija, tačiau praktiškai šioms institucijoms labai trūksta tarpusavio bendradarbiavimo (M. Merkytė. 2015).

Lietuvoje, siekiant užtikrinti kokybišką institucijų bendradarbiavimą, galioja įstatyminė bazė. Taigi, socialinę integraciją reglamentuoja keletas bendrų svarbių įstatymų ir veiksmų planų bei gairių. Vienas aktualiausių – Užsieniečių integracijos į visuomenę 2018–2020 metų veiksmų planas, patvirtintas 2018 metais (Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija). Tai planavimo dokumentas, įgyvendinantis užsieniečių integracijos srities tikslus, veiksmus ir siektinus rezultatus iki 2020 metų, ir kurio tikslas – tobulinti užsieniečių integracijos įgyvendinimą ir užtikrinti sėkmingą jų integraciją į visuomenę Lietuvoje. Veiksmų plano gairės apibrėžia, jog užsieniečiai, kurie nėra Lietuvos piliečiai, tačiau dėl įvairių ekonominių, politinių ar kitų priežasčių atvykę arba priversti atvykti gyventi į Lietuvą, turi teisę gauti socialines garantijas, švietimo paslaugas ir paramą. Tokio reglamento sudarymą lėmė besikeičianti politinė ir ekonominė pasaulio situacija bei imigracijos srautų augimas visoje ES, taip pat Lietuvos Respublikoje.

Kitas svarbus dokumentas, apibrėžiantis pačios imigracijos į Lietuvą teisės aktus yra „Lietuvos Respublikos Įstatymas Dėl Užsieniečių Teisinės Padėties“, kuris nustato esmines užsieniečių atvykimo į Lietuvos Respubliką nuolat gyventi – imigravimo sąlygas ir tvarką (Valstybės žinios, 2004-04-30, Nr. 73-2539). Dokumentas apibrėžia imigrantų teisę į prašymą leisti atvykti ir gyventi Lietuvoje, kada ir kokiomis sąlygomis tai vykdoma, reikiamos procedūros bei kliudančios priežastys, kurios neleidžia gauti leidimo imigruoti. Taip pat įstatyme minimos teisės, laisvės bei pareigos. LR Įstatymo Dėl Užsieniečių Teisinės Padėties 3 straipsnyje „Užsieniečių teisės ir pareigos Lietuvos Respublikoje“ teigiama:

„1. Užsieniečiai Lietuvos Respublikoje turi tas teises ir laisves, kurias numato Lietuvos Respublikos Konstitucija, tarptautinės sutartys, Lietuvos Respublikos įstatymai ir Europos Sąjungos teisės aktai.

2. Užsieniečiai Lietuvos Respublikoje yra lygūs pagal įstatymus, neatsižvelgiant į jų lytį, rasę, tautybę, kalbą, kilmę, socialinę padėtį, tikėjimą, įsitikinimus ar pažiūras.

3. Užsieniečiai, esantys Lietuvos Respublikoje, privalo laikytis Lietuvos Respublikos Konstitucijos, Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų.

4. Užsienietis teisėsaugos institucijos pareigūnų ar Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – Migracijos departamentas) valstybės tarnautojų reikalavimu privalo pateikti asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą (kelionės dokumentą, leidimą gyventi ar kita), taip pat kitus dokumentus, kuriuose nurodytas buvimo valstybėje tikslas ir sąlygos ir kurie įrodo, kad jis Lietuvos Respublikoje yra teisėtai.“ (Straipsnio dalies pakeitimai: Nr. XIII-1864, 2018-12-20, paskelbta TAR 2019-01-08, i. k. 2019-00220).

Įgyvendinant imigrantų integraciją Lietuvoje yra labai svarbūs teisinio statuso procesai, kuriuos taip pat reglamentuoja Lietuvos Respublikos Įstatymas Dėl Užsieniečių Teisinės Padėties. Įstatymas nustato imigrantų atvykimo į Lietuvą ir išvykimo, buvimo ir gyvenimo, prieglobsčio suteikimo, integracijos ir natūralizacijos, sprendimų dėl užsieniečių teisinės padėties apskundimo tvarką, taip pat reglamentuoja kitus užsieniečių, su jų teisine padėtimi Lietuvos Respublikoje susijusius klausimus (Valstybės žinios, 2004-04-30, Nr. 73-2539). Įstatymas yra derinamas su Europos Sąjungos institucijomis, siekiant glaudesnio bendradarbiavimo migracijos klausimais.

Tiriant administracinę tvarką, Lietuva kaip ir kitos EU šalys, 2016 m. priėmė bendradarbiavimo memorandumą, kuriuo sutinka palaikyti už imigraciją atsakingų pareigūnų bendradarbiavimą, ryšių palaikymą ir dalinimąsi (Europos komisija). Reglamentą lėmė pastaraisiais metais itin sparčiai kilusi migracijos krizė visoje Europoje, dėl kurios atsirado spaudimas šalims ne tik dėl pabėgėlių priėmimo, tačiau ir legaliai panorusių emigruoti piliečių ištikus krizei ties Viduržemio jūros regionu. ES pateikė išsamią strategiją, kuria siekiama padėti ateityje įveikti panašius migracijos uždavinius (Europos komisija).

Taigi, 2016 m. buvo priimtas naujos partnerystės su prioritetinėmis trečiosiomis šalimis modelis, kurio tikslas – neapsiriboti neatidėliotinais poreikiais ir padėti pamatus tvirtesniai bendradarbiavimui su kilmės, tranzito ir kelionės tikslo šalimis, kartu užtikrinant gerai valdomos migracijos ir judėjimo politiką.

Kitas integracijai svarbus projektas – Europos Sąjungos inicijuotas Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo projektas (PMIF, 2014-2020), kurio tikslas – veiksmingai padėti migracijos srautų valdymui ir bendros politikos prieglobsčio, papildomos bei laikinos apsaugos klausimais ir

bendros imigracijos politikos įgyvendinimo, stiprinimo ir plėtojimo visapusiškai laikantis Europos Sąjungos Pagrindinių teisių chartijoje įtvirtintų teisių ir principų. Savo ruožtu, Lietuva kaip ES narė, pasak Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondui 2014–2020m. skyrė 16 mln. Eurų, (kurį sudaro 12 mln. Eurų iš ES ir 4 mln. eurų lėšų iš Lietuvos biudžeto) (Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondas, 2014 - 2020).

Toliau tiriant Europos Sąjungos ir Lietuvos įsipareigojimą migracijos ir integracijos atžvilgiu, šiuo metu aktuali Europos Komisijos pateikta 2020–2021 metų programa teikti paraiškas tarptautiniams prieglobsčio, migracijos ir integracijos projektams finansuoti. 2020 m. spalio 15 d. Europos Komisija paskelbė kvietimą teikti paraiškas tarptautiniams prieglobsčio, migracijos ir integracijos projektams finansuoti (bendra kvietimo vertė – 32,7 mln. Eur), bei išskyrė keturias sritis, kurioms skiriamas finansavimas:

- Vietiniam integracijos strategijų kūrimui ir įgyvendinimui, pasitelkus tam tikrų, suinteresuotųjų šalių bendradarbiavimą;
- Imigrantų kliūčių mažinimui ir jų skatinimui galimybėms naudotis pagrindinėmis paslaugomis;
- Migrantų dalyvavimui skatinant kurti ir įgyvendinti integracijos politiką;
- Papildomoms galimybėms, idėjoms ir tolesnės integracijos skatinimui tiems žmonėms, kuriems reikalinga apsauga.

Taigi, integracijos procesu siekiama pagerinti žmonių, kurie yra naujoje jiems, arba nepalankioje padėtyje dėl amžiaus, lyties, negalios, rasės, etninės kilmės, religijos, ekonominės ar kitos padėties. Lietuvoje integracijos procesas vyksta tiek Seimo ir Vyriausybės, tiek Europos Sąjungos institucijų lygmeniu. O šį procesą reglamentuoja įstatymai, teisės aktai, veiksmų planai bei bendradarbiavimo memorandumai. Įstatymai yra derinami su Europos Sąjungos institucijomis, siekiant glaudesnio bendradarbiavimo migracijos klausimais, norint spręsti su socialine atskirtimi kylančias problemas, pašalinant kliūtis, trukdančias žmonių dalyvavimui visuomenėje, taip pat norint imtis aktyvių įtraukties priemonių tokiam dalyvavimui palengvinti.

2.2. Integracijos rūšys ir lygiai

Integracija, kaip matyti iš ankstesnių skyrių – yra nevienalytė, nes priklauso nuo skirtingų priežasčių ir faktorių, ir pati migracija turi skirtingų tikslų, o migrantai – dėl tokių aplinkybių ir skirtingą kilmę, patirtis, ir gauna naują statusą priimančioje visuomenėje. Pavyzdžiui, imigrantų iš

Kamerūno ar Nigerijos integracija Lietuvos visuomenėje skiriasi nuo imigrantų iš Baltarusijos dėl geopolitinės padėties, ir Baltarusijos artimesnės socialinės, kultūrinės, istorinės ir net ekonominės patirties, todėl integracija bus kur kas lengvesnė ir greitesnė būtent kaimyninės šalies asmenims.

Mokslininkai integracijos lygius priimančioje visuomenėje vertina pagal skirtumus, atsirandančius keturiose dimensijose: kultūrinėje, socialinėje, ekonominėje ir politinėje. Tai yra klasikiniai integracijos aspektai, kurie, pasak (C. Boswell, 2003) surenka visus imigranto gyvenimo aspektus. Tai yra:

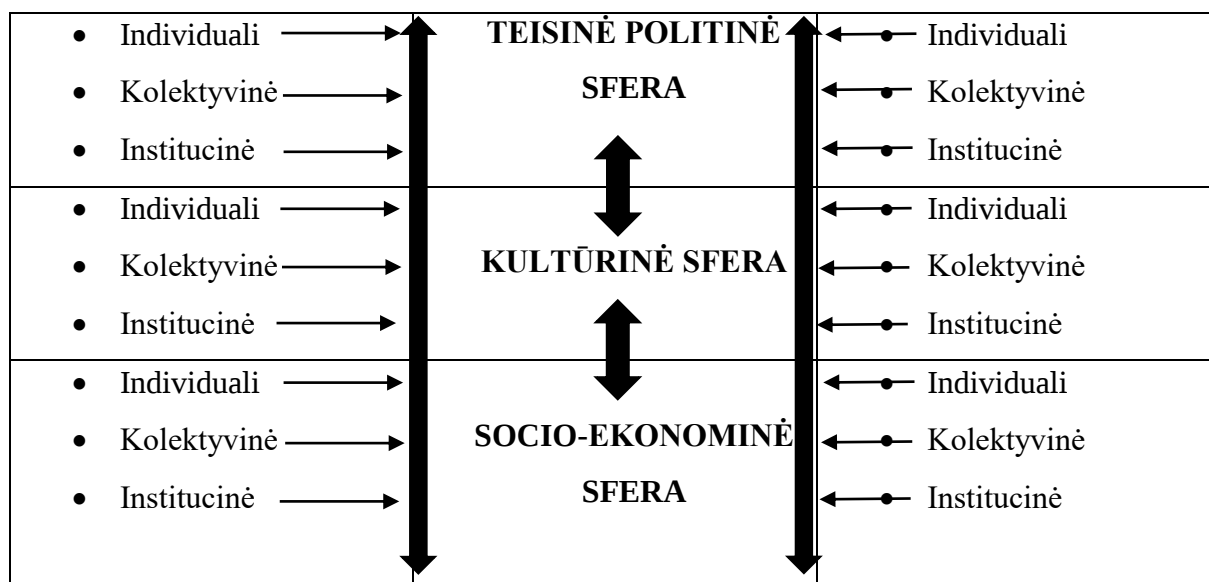
- **Kultūriniai** (priimančiosios šalies kalbos žinios, tam tikras jos visuomenės supratimas ir pagarba pagrindinėms jos normoms);
- **Socialiniai** (įtraukimas į švietimo ir socialinės apsaugos sistemas);
- **Ekonominiai** (patekimas į darbo rinką, užimtumas);
- **Politiniai** (prilyginamas paskutiniam integracijos etapui – teisei balsuoti ir kandidatuoti, paprastai įgyjamam natūralizacijos būdu).

Šias keturias klasikines integracijos dimensijas sukūręs Rinus Penninx (2016) rėmėsi migrantų integracijos politikos tipologija, grindžiama įtrauktimi ar atskirtimi, kurios centre – „pilietybės“ sąvoka. Jo nuomone, norint suprasti dabartinę integracijos politiką ir jų skirtumus, turime atsakyti į vieną esminį klausimą – kaip pagrindines demokratines vertybes būtų galima ir reikėtų derinti su dvejomis, bet kurios integracijos politikos sferomis: kultūrine ir religine įvairove, skatinant migrantų socialinę ir ekonominę lygybę su priimančiąja visuomene? (R. Penninx, 2016).

Taigi, čia matyti, jog integracijos skirtumai kelia klausimus minėtose srityse, ir taip pat atsiranda dvikryptis judėjimas, kai integracija jau priklauso nebe tik nuo teisinės bazės ar organizacijų, bet ir priimančios visuomenės (tiek kolektyvinės, tiek ir individualių asmenų) elgsenos. Todėl integracijos rūšis, galima tirti remiantis:

- **Teisiniais - politiniais** klausimais: „ar visuomenėje, tarp institucijų, individų ir grupių, kurios priima imigrantą, šie laikomi visaverčiais politinės bendruomenės nariais? Kai kalbama apie imigrantų politines teises ir pareigas, ar jie lengvai įgyja nacionalinę pilietybę ir galimybę naudotis oficialia politine sistema?“
- **Socialiniais ir ekonominiais** klausimais – „kokios yra migrantų socialinės ir ekonominės teisės, neatsižvelgiant į jų pilietybę, kokia galimybė gauti nedarbo išmokas ir draudimą, ar socialinės apsaugos priemonės, ar kitą socialinę pagalbą?“
- **Kultūrinės – religinės teisės** klausimais – „ar imigrantai turi (lygias) teises organizuotis ir pasireikšti kultūrinėmis, etninėmis ar religinėmis grupėmis ir dėl to nebūti diskriminuojami priimančios visuomenės?“ (A. Hamberger, 2009).

R. Pinninx (2016) remiasi heuristiniu modeliu (Žr. 2 lent.), kuris rodo dvikryptį integracijos judėjimą per visas minėtas 3 sferas:

2 lentelė. Dvikryptis integracijos procesas, priklausantis nuo imigrantų ir priimančios visuomenės. (sudaryta pagal R. Penninx, 2016)

Dvikryptis procesas vyksta todėl, kad imigrantai gali ir turi teisę reikalauti užimti pozicijas naujoje visuomenėje, tačiau tą gali daryti tik įgiję pagrindines tos kultūros ir visuomenės kompetencijas. Šiuo požiūriu - dviejų krypčių požiūriu, integracija reiškia asmens pažinimo, elgesio ir požiūrio pokyčius, suderintus su vietine visuomene: tai taip pat gali būti vadinama kultūrine integracija (arba akultūracija).

Taigi, nors kultūrinė integracija pirmiausia susijusi su imigrantais, jų vaikais ir anūkais, tai yra ir interaktyvus, abipusis procesas, keičiantis priimančiąją visuomenę, kuri turi išmokti naujų būdų, kaip susisiekti su imigrantais ir prisitaikyti prie jų poreikių. Kultūrinė integracija nebūtinai reiškia, kad imigrantų grupės turi atsisakyti savo šalies kultūros: dvikultūrinės kompetencijos ir asmenybės yra tiek individo, tiek priimančiosios visuomenės turtas.

Taip pat matyti, jog dvikryptis procesas įmanomas tik esant plačiam požiūriui, jog imigrantai neturi atsižadėti savo kultūros ir ją pakeisti naujos visuomenės kultūra, tuo tarpu priimanti visuomenė, turi naują kultūrą priimti, ir saugoti savąją.

2.3. Organizacijų tinklas Lietuvoje

Integracija Lietuvoje vykdoma ne tik Seimo ir Vyriausybės ar Europos Sąjungos institucijų priimamais ir tvirtinamais teisės aktais ar memorandumais, tačiau ir kitose viešose įstaigose. Lietuvos integracijos procesą vykdo užsieniečių integracijos centrai, labdaros organizacijos, NVO, migracijos departamentas, tačiau taip pat ir universitetai, kolegijos, vykdančios tarptautinių studijų mainų programas.

Savo ruožtu, Lietuvos aukštosios mokyklos svarbiai prisideda prie užsieniečių integracijos, kadangi kaip jau tirta ankstesniuose poskyriuose – švietimas tampa viena iš svarbesnių priežasčių įmigruoti į Lietuvą. Tai daugiausiai tampa aktualu ne tik Rytų Europos šalimis, kenčiančioms dėl geopolitinių krizių sumetimų, bet ir Afrikos kontinento šalims, (taip pat Portugalijos, Turkijos) kurių piliečiai siekia įgyti aukštesnės kokybės aukštąjį mokslą nei toks yra jų šalyse.

Lietuvos universitetai, bendradarbiaujant kartu su kitais Europos universitetais, vykdo tarptautinių studijų mainų programas Erasmus+ (Erasmus+ Programme Guide, Version 3, 25/08/2020), inicijuojamą Europos Komisijos, kurio pagrindiniai tikslai:

- Siekti bendro švietimo strategijos „Europa 2020“ tikslų, tokių kaip – sumažinti skaičių tų asmenų, kurie nebaigia mokyklos iki 10 %, bei skatinti aukštojo mokslo išsilavinimą iki 40 %;
- Siekti tikslų visos Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje, orientuojantis ties strategine programa „ET 2020“, pasitelkiant lyginamuosius standartus;
- Siekti tvaraus bendradarbiaujančių šalių partnerystės aukštojo mokslo sistemų vystymuisi;
- Siekti Europos bendradarbiavimo bendrųjų tikslų atnaujintose jaunimo srityse ir programose;
- Plėsti tarptautinius sporto užsiėmimus, (daugiausiai mėgėjiško) laikantis Europos Sąjungos darbo plano sporto sričiai.

Pažymėtina, kad universitetai, pavyzdžiui Mykolo Romerio universitetas, yra vienas daugiausiai prisidedančių prie jau ne tik gavusių universiteto kvietimu pagrįstą ir Migracijos departamento laikiną leidimą gyventi, bet ir jokio statuso neturintiems pabėgėliams, ieškantiems politinio prieglobsčio.

Mykolo Romerio universitetas vykdo pagalbos teikimą užsieniečiams pabėgėliams – atvykęs asmuo, gavęs prieglobstį Lietuvoje, gali nemokamai mokytis lietuvių kalbos, vietinės kultūros, taip pat – Lietuvos Konstitucijos pagrindų ir kitų žinių, reikalingų pažinti vietinę šalį. Tačiau svarbiausia – kai nemokamą aukštąjį mokslą dažnai sunku gauti dėl kalbos barjerų, dokumentų

praradimo ir kitų kliūčių kilmės šalyje, tokia programa padeda užpildyti kai kurias žinių spragas, ir tai smarkiai didina integracijos kokybę vos tik atvykusiems užsieniečiams (MRU news, 2020).

Pagal projekto sutartį, Mykolo Romerio universitetas siekia suteikti galimybę nemokamai mokytis kai kuriems prieglobsčio prašytojams Lietuvoje, taip pat - rengiant Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos mokslinių tyrimų poreikius atsižvelgiama į tyrimų temas.

Pasak Mykolo Romerio universiteto rektorės, profesorės dr. Ingos Žalėnienės, studentai, kuriems suteiktas prieglobstis ir kurie atleidžiami nuo studijų kainos, jau studijuoja universitete. Pernai Mykolo Romerio universiteto indėlis buvo pristatytas Pasauliniame pabėgėlių forume Ženevoje.

Ši Lietuvos aukštoji mokykla taip pat prisideda prie prieglobsčio prašytojų integracijos kitais būdais: kartu su šešiais užsienio universitetais sukūrė virtualų mokymosi modulį apie pabėgėlių ir migracijos įstatymus, dalyvauja Europos universitetų asociacijos inicijuotame Pabėgėlių priėmimo žemėlapių projekte.

Apžvelgiant ne švietimo, o nevyriausybines ar socialinės paramos įstaigas ir organizacijas, paminėtina viena tokių – Lietuvos Raudonojo Kryžiaus Draugijos Pabėgėlių ir Migrantų Centras², vykdamas asmenų iš trečiųjų šalių, dažniausiai pabėgėlių integraciją. Centro pagrindinis tikslas – didinti šių piliečių įsitraukimą, teikti viešąsias socialines paslaugas, užtikrinant jų saugumą, socialines ir ekonomines garantijas, bei padėti garantuoti pagrindinius poreikius bei ugdant kompetenciją ir savarankiškumą, sukurti perspektyvią ateitį priimančioje Lietuvos visuomenėje. Centro paslaugomis gali naudotis užsieniečiai, kurie turi leidimą gyventi, tačiau dar nėra įgiję Lietuvos Respublikos pilietybės. Lietuvos Raudonojo Kryžiaus Draugijos Pabėgėlių ir Migrantų Centras teikia tokias paslaugas:

- **Socialinės konsultacijos.** Imigrantai yra konsultuojami įvairiais mokesčių, politikos, švietimo klausimais, taip pat supažindinami su esmine sveikatos sistemos priežiūra ir paslaugomis, socialinėmis garantijomis, įsidarbinimo galimybėmis, migracijos administraciniais, teisiniais klausimais.
- **Psichologo konsultacijos.** Imigrantams teikiama pagalba ir psichologinė parama, atsitikus įvairioms neigiamoms situacijoms (rasizmas, patyčios, politinės represijos, smurtas artimoje aplinkoje, karo padaryta žala ir pan.).

² [JAU VEIKIA PABĖGĖLIŲ IR MIGRANTŲ INTEGRACIJOS CENTRAS INLT KAUNE](http://JAU.VEIKIA.PABEGELIU.IR.MIGRANTU.INTEGRACIJOS.CENTRAS.INLT.KAUNE) – Lietuvos Raudonasis Kryžius Kauno Skyrius (redcross.lt)

- Vyksta **profesinis orientavimas**, kurio metu – teikiamos konsultacijos ir ieškantiems darbo, ir tiek studijuojantiems užsieniečiams, padedančios įsivertinti savo turimą arba būsimą profesinę kvalifikaciją ir profesinę patirtį.
- **Švietimo srities paslaugos** - centre vyksta lietuvių kalbos mokymas, pilietinio ugdymo orientavimo mokymas ir asmens kompetencijų tobulinimas.
- **Įvairūs kiti renginiai**, bendradarbiaujant su vietine bendruomene, dalyvavimas parodose, šventėse ar koncertuose drauge su visuomene.

Panašias integracijos paslaugas teikia ir Vilniaus Arkivyskupijos Caritas organizacija³, vykdydama Užsieniečių integracijos programą, ir savo statutą, kurių tikslas – teikti visokeriopą paramą ne tik savo, bet ir trečiųjų šalių piliečiams, siekiant padėti tiek būtiniausiomis materialiomis, tiek ir dvasinėmis priemonėmis ir siekiant įsitvirtinti visuomenėje. Pagrindinės šios Nevyriausybinės organizacijos užsieniečių integracijai stiprinti skiriamos užduotys:

- Teikti socialines, teises, psichologines ir karjeros konsultacijas pabėgėliams, migrantams ir trečiųjų šalių piliečiams.
- Tarpininkauti bendraujant su valstybinėmis ir viešosiomis institucijomis, ieškant būsto ir darbo ar ieškant galimybių mokytis ir tobulėti. Daug dėmesio skiriama lietuvių kalbos mokymui, kaip vienam iš esminių integracijos komponentų.
- Rūpintis šių žmonių laisvalaikiu ir socialine - kultūrine integracija: inicijuoti ir organizuoti įvairius bendruomenės vakarus, į kuriuos svarbu pakviesti žinomus žmones ir plačiąją visuomenę.
- Sukurti bendruomenę, kurioje visi jaučia saugumo ir priėmimo jausmą.

Taigi, Lietuva integracijos administravimo lygmeniu vykdo teisės aktus, remdamasi nacionaliniais Seimo ir Vyriausybės priimtais nutarimais, tiek ir įsipareigodama, kaip ES narė bendradarbiauja su kitomis ES šalimis. Išskirtinos dvi reikšmės: siekiant padėti suvaldyti migraciją ir siekiant padėti įsitvirtinti visuomenėje, bei užsieniečiams suformuoti tinkamą terpę nuo pradinio mokslo, bazinių socialinių garantijų, pažinimo, medicinos, teisės, švietimo iki verslo kūrimo galimybių ir profesinio orientavimo.

Galiausiai pabrėžtina, jog Lietuvoje, integracijai didelę svarbą daro ne tik teisės aktai ir vykdomoji valdžia, tačiau ir aukštojo mokslo įstaigos, nevyriausybinės organizacijos, savanoriai, tačiau darytina išvada, jog tarpusavyje dar trūksta nuoseklaus bendradarbiavimo ir ilgalaikės perspektyvos, kuri kol kas labiau paremta tik Europos Sąjungos bendromis programomis ir jų tikslais.

³ [Vilniaus arkivyskupijos Caritas](#)

2.4. Sociokultūrinės integracijos iššūkiai

Kaip analizuota ankstesniuose skyriuose, minėti R. Penninx (2016) heuristinio modelio analizė ir C. Boswell (2003) tyrimai rodo, jog migrantų integracija negali ir niekada nebus vienalytė, dėl iš prigimties esamų skirtingų imigrantų poreikių, patirčių ir migravimo tikslų. Taigi, iš tokių tyrimų rezultatų išplaukia ir itin nemažai iššūkių visose visuomenės srityse – nuo švietimo, politikos, kultūros, iki socialinės terpės, žiniasklaidos ir kitų medių.

R. Penninx (2016) iššūkiams tirti, pasitelkia tuos pačius laukus, per kuriuos galima tapti pilnai integruota visuomenės dalimi:

- Sociokultūrinė, socioekonominė dimensija;
- Teisinė / politinė dimensija.

Taigi, kiekviena sritis analizuojama atskirai, turi savo probleminių vietų ar iššūkių, kurie daro įtaką migrantų integracijai.

Visų pirma – **sociokultūrinė, socioekonominė sritys** yra bene viena labiausiai paliečianti naująjį visuomenės segmentą, remiantis A. Maslow žmogaus pagrindinių poreikių piramide ⁴, kurioje iš esmės visi iš svarbiausių jo 5 tiriamų poreikių yra tiesiogiai susiję su žmogaus saugumo ir socialine geroje. Tai vieni svarbiausių žmogaus kaip individo poreikių – socialinis saugumas, finansiniai ir nematerialūs ištekliai, socialinė raiška ir bendruomenės ryšiai.

Taip pat, remiantis Van Ginneken (2013) – faktas yra tas, kad daugeliui migrantų, ypač moterims, dažnai netaikomos socialinės apsaugos ir kitos socialinės apsaugos programos nei jų darbo šalyje, nei kilmės šalyje, todėl toks poreikis šiai visuomenės daliai yra ypač padidėjęs, jiems atvykus į priimančiąją valstybę.

Taigi, iš nuolat kintančių migrantų srautų, nepastovios geopolitinės padėties, kalbant ne tik apie ES, bet ir Artimuosius Rytus, Kalnų Karabachą, Viduržemio jūros regioną ar Vakarų/Centrinę Afriką, kur ši padėtis nuolat kinta, priimančiai šaliai kyla administraciniai, finansiniai, socialiniai iššūkiai, tokie kaip: greitas sprendimų priėmimas, užimtumo skatinimas, socialus įtraukimas į veiklas, kalbos barjerų išsprendimas per trumpą laiką, ar vienodų galimybių naudotis ekonomikos nauda sukūrimas.

Be šių dalykų, socialinis ir ekonominis imigranto gyvenimas tampa labai komplikotas. Pavyzdžiui, tinkamam užimtumui, priimančiosios šalies vienodai suteikiamų galimybės naudotis

⁴ Pagal (Maslow, 1943) pasiūlytą teoriją, esama 5 poreikių lygmenų: fiziologiniai, saugumo, socialiniai, pagarbos (pripažinimo), savirealizacijos.

prekėmis ir paslaugomis bei politinis dalyvavimas yra akcentuojami kaip pagrindinės sritys, kai ES formuojama integracijos politika (A. Wiesbrock, 2013).

Maria Saridi (2016) teigia, jog pati migracija ir migrantai dažnai kelia daug klausimų visuomenei, kuri apie tai žino menkai arba tik iš viešųjų kanalų. Nors žmonės visada „keliaudavo“ per bendruomenes, keliavo per žemynus dėl ekonominių, socialinių priežasčių, tačiau šiuo metu dėl daugelio, kur kas ryškesnių politinių, demografinių ir ekonominių pusiausvyros sutrikimų, migracijos bangų atvejai yra retesni, tačiau kur kas intensyvesni, o tai kelia nerimą visuomenėms, kurios neturi savo šalyse didelių lemtingų politinių, ekonominių ar karinių konfliktų (Saridi, M., 2016).

Vienas klaidingų požiūrių, kuris dažnai klaidingai sulieja visus migrantus iš trečiųjų šalių – tai tapatinimas imigrantų su pabėgėliais. Kaip teigia autorė, pabėgėliai yra tik siaura dalis imigrantų - tai yra asmenys, bėgantys iš ginkluotų konfliktų ar persekiojimų ir negalintys saugiai grįžti į savo šalis. Pasaulyje yra apie 60 milijonų žmonių, kurie yra perkelti iš savo šalių, ir apie 15 konfliktų visame pasaulyje, kurie yra atsakingi už visus pasaulio pabėgėlius. 2015 m. Pabėgėlių krizės įkarštyje per Europą keliaujantys pabėgėliai yra įsirežę į mūsų kolektyvinę sąmonę (Tarptautinio migracijos biuro duomenimis, 2016 m. (M. Saridi, 2016).

Priimančiai visuomenei tampa iššūkis pačiai įsivertinti imigrantus, tiek savo socialinę ir ekonominę galią, tiek ir jų potencialą, juos priimant, atskirti imigrantų ketinimus, bei tuo pačiu elgtis su jais pagarbiai ir oriai, nepažeidžiant žmogaus teisių. Bendra pabėgėlių ir migrantų humanitarinė padėtis kelia nerimą visoms šalims, kurios juos palaiko. Žmonės vertina migraciją kaip grėsmę, o baimės dėl migracijos skatina populizmą ir nepasitikėjimą tiek savo nacionalinėmis, tiek sąjungininkėmis valstybėmis ir jų institucijomis. (M. Saridi, 2016).

Iššūkiai kyla net ir žinant, jog imigrantas yra legalus ir atvykęs stažuotis arba studijuoti Lietuvoje. Tačiau jei tai studentas iš šalies, kuri turėjo didelę migracijos, politikos, karinę krizę, priimančiai visuomenei kyla įtarimai ir nerimas, abejonės. Taip yra dėl to, kad dar vienas aspektas keliantis nesutarimą ir nerimą visuomenėje – tai, kad imigracija gali būti ir legali ir nelegali, tačiau dažniausiai žiniasklaida akcentuoja bloguosius įvykius, nelegaliai vežamus, suimtus imigrantus, jų žūtis. Tuo tarpu teigiamos patirtys, pavyzdžiui kultūrinių mainų vedama imigracija nesukelia ažiotažo, nors net toks keitimasis kultūros bruožais gali paskatinti gilesnį kultūrų supratimą ir toleranciją. Tačiau nekontroliuojama imigracija ir nelegalių imigrantų antplūdis gali sukelti rimtų problemų dėl smurto, nusikalstamumo, nedeklaruoto ir neapdrausto darbo, bei tolesnio pažeidžiamų socialinių grupių išnaudojimo (G. Duncan, M. Sheperd, J. Symons, 2010).

Kontraversija kyla todėl, kad nors imigracijos pagrindu paprastai siekiama kuo saugesnio žmonių grupės likimo, tačiau tai būna žmonės, atvykę iš nesvetingos ar net visiškai priešiškos

aplinkos. Tai sudaro neigiamą vaizdą ne tiek apie tą šalį, bet apie iš jos keliaujančius žmones, ir tai jog savaime – užsieniečiai bendrąja prasme yra nenatūralūs tos šalies gyventojai.

Taigi, čia matyti, jog visa socialinė dimensija turi nepagrįstų stereotipų, klaidingų arba netinkamai pateikiamų, nepamatuotų žiniasklaidos priemonių žinučių

Kalbant apie **teisinę, politinę administracinę** bazę, šiuo atveju Lietuvoje – kyla kiti, biurokratiniai iššūkiai naujai atvykusiems imigrantams susitvarkyti dokumentus, nežinant ne tik kalbos, bet ir veikiančios institucijų sistemos principų, įstatymų ir kitų reglamentų. Dažnai daugelis informacijos yra pateikiama lietuvių kalba, ir toks barjeras tampa nemenku iššūkiu atvykusiems piliečiams.

Tam, kad studijuoti atvykęs imigrantas gautų Lietuvos nacionalinę vizą (D) (LR Įstatymas Dėl Užsieniečių Teisinės Padėties, 2004) ir galėtų teisėtai mokytis, jo būsima aukštoji mokykla turi parengti prašymą išduoti vizą, ten nurodydama ir pateikdama su studento informacija ir tikslais susijusius duomenis, taip pat patvirtindama, kad pati mokymo įstaiga yra atsakinga už šį asmenį. Tačiau kyla iššūkiai užsienio studentams, jog pagal dabartines taisykles, Lietuvos konsulinės įstaigos priima tik originalius prašymus išduoti vizą, t.y., toks procesas trunka ilgiau laiko.

Kitas dažnas administracinis iššūkis vyrauja ypač tarp trečiųjų šalių ir mažesnių Europos Sąjungos šalių, nes piliečiams, atvykstant į Europos Sąjungą studijuoti, arba dirbti ir siekiant gauti vizą, sunku rasti tiesiogiai atsakingą konsulinę įstaigą toje šalyje į kurią vykstama. Pavyzdžiui, Lietuvoje atvykstant studijuoti iš kai kurių Afrikos šalių, nėra šio žemyno ambasadų, o visos procedūros (Kamerūno, Botsvanos, Nigerijos, Laoso, PAR) vykdomos kaimyninėje Lenkijoje, Švedijoje. Toks iššūkis daro biurokratinį procesą kur kas ilgesnį, kuris taip pat net gali lemti, ar imigrantas sieks atvykti į šalį, ar rinksis kitą.

Be administracinių, biurokratinių iššūkių, migrantų integracijai itin didelę įtaką daro viešąją visuomenės nuotaiką ir nuomonę formuojančios medijos priemonės – žiniasklaida ir socialiniai tinklai, nes kaip teigia (L. D’Haenens, Mattelart, 2011), žiniasklaida vaidina svarbų vaidmenį psichologinėse žmonių interpretacijose, ir taip yra todėl, kad žiniasklaida yra pagrindinis žinių apie daugelį klausimų šaltinis, todėl tai ir turi įtakos vietos gyventojų elgsenai ir reagavimui (V. Mistiaen, 2019).

Taigi, socialinėje migrantų integracijoje, vyrauja daugialypis aspektas, kuomet įsiliejimas į naują visuomenę yra dinamiškas, kintantis, nevienprasmis. Matyti, kad socialinės integracijos iššūkius lemia tiek socialinis aspektas (žmonių nuomonė, žiniasklaidos įtaka), tiek kultūrinis (kultūriniai skirtumai), tiek politinis (geopolitika, šalių tarpusavio santykiai), tiek ekonominis (nedarbas, pragyvenimo lygis) aspektai.

3. EMPIRINIS TYRIMAS – NAUJOJO VISUOMENĖS SEGMENTO INTEGRACIJOS PROCESO RAIŠKA BEI IŠŠŪKIAI

3.1. Empirinio tyrimo metodologija

Kokybinio tyrimo metodo pagrindimas.

Norint pasiekti darbui išsikeltus tikslus ir uždavinius, buvo pasirinktas kokybinio tyrimo metodas. Šio metodo pasirinkimą lėmė tai, kad norima atskleisti tiriamąjį reiškinį jo įprastame kontekste. Taip pat, kokybinio tyrimo laukas dažnai yra kasdieniai, įprastas gyvenimas, tačiau su jame tuo pat metu vykstančiomis įvairiomis veiklos rūšimis ir socialinėmis sąveikomis.

Kokybiniu tyrimu nėra siekiama testuoti teorijų ar tikrinti žinomų teiginių - jos kuriamos iš gautų tyrimo duomenų, praplečiant jau turimas empiriniais duomenimis grįstas teorijas. „*Kokybinis tyrimas įvertina ir tai, kad požiūriai ir praktikos skiriasi, nes nesutampa subjektyvios perspektyvos ir su jomis susiję socialiniai, biografiniai kontekstai*“ (I. Gaižauskaitė, 2016).

Taip pat, kokybinis tyrimo metodas aprėpia patirtis, apmąstymus, išgyvenimus ar prasmes, kurie yra pateikiami paties tyrimo dalyvio pasakojimu. Tai žmonių įžvalgos, pasidalijimas jų pačių patirtimi ir išgyvenimais, viltys, svajonės ar idėjos (J. F. Gilgun, 2014).

Kokybinis duomenų rinkimo metodas.

Kokybiniam tyrimui atlikti buvo pasirinktas iš dalies struktūruotas interviu (ang. semi-structured interviu). Tai pokalbius su respondentais apimantis duomenų rinkimo metodas, kuriame svarbus aktyvus tyrėjo klausinėjimas, tačiau tiek pat svarbus ir aktyvus klausymasis. Taikant iš dalies struktūruoto interviu metodą, tyrėjas gali lengviau suprasti tiriamą problemą ar reiškinį, atskleisti visiškai netikėtus ir iš anksto nenumatytus tiriamos problemos ar reiškinių aspektus (L. Rupšienė, 2007). Taip pat šio metodo pagalba galima surinkti giluminius, su kontekstu susietus, atvirus tyrimo dalyvių atsakymus, išreiškiančius jų nuomonę ar požiūrį, bei patirtį, žinias ar jausmus (I. Gaižauskaitė, N. Valavičienė, 2016).

Pasirinktas duomenų rinkimo metodas bei suformuluoti interviu klausimai leido iš giliau pažvelgti į naujojo visuomenės segmento (šiuo atveju piliečių, atvykusių į Lietuvą iš Vakarų/Centrinės Afrikos valstybių – Nigerijos, Kamerūno, Ganos) integracijos proceso raišką Lietuvoje sociokultūriniu aspektu. Iš dalies struktūruoto interviu klausimynas sudarytas remiantis mokslinės literatūros ir mokslinių straipsnių analize, kuri pateikta baigiamajame darbe. Interviu

sudaryme vadovaujamasi tam tikromis gairėmis – iš anksto apgalvojamos pagrindinės tokio klausimyno pokalbių temos, kurias svarbu aptarti, ir svarbiausi kiekvienos temos akcentai – klausimai (I. Gaižauskaitė, N. Valavičienė, 2016).

Iš dalies struktūruoto interviu klausimyną sudaro 2 pagrindiniai blokai – tyrimo dalyvių charakteristikos ir diagnostinių klausimų blokas, kuris atskleidžia naujojo visuomenės segmento integracijos proceso raišką Lietuvoje sociokultūriniu aspektu.

Kokybinio tyrimo duomenų analizė.

Kokybinio tyrimo duomenų analizei atlikti buvo pasirinktas turinio analizės (ang. content analysis) metodas. “Šis metodas remiasi tekstinių duomenų analizavimu iš kokybinės perspektyvos, kuomet ieškoma prasmų. Analizė yra atliekama kategorizuojant visą medžiagą tam tikroje kodavimo sistemoje. Ši sistema yra šerdis metodo, kurį apibūdina trys charakteristikos:

1. kokybinė turinio analizė sumažina duomenų apimtį – šis metodas iš tyrėjo reikalauja koncentruotis tik į tuos pasirinktus reikšmių aspektus, kurie susiję su bendruoju tyrimo klausimu; taigi apibrėžiama kategorija paprastai yra platesnė nei bet kuri konkreti teksto ištrauka;

2. kokybinė turinio analizė yra sisteminga – ją atliekant būtina patikrinti kiekvieną medžiagos dalį, kuri koku nors aspektu atitinka tyrimo klausimą. Tokiu būdu šis metodas pašalina riziką į medžiagą žiūrėti tik per tyrėjo prielaidų ir lūkesčių prizmę. Šis metodas sistemingas dar ir dėl to, kad reikalauja tam tikro kodavimo žingsnių eiliškumo, ir nesvarbu, koks yra tyrimo klausimas;

3. kokybinė turinio analizė yra lanksti – kodavimo sistema visada turi atitikti kokybinę medžiagą; atliekant kokybinę turinio analizę, remiantis bet kokia kodavimo sistema, paprastai derinamos dvejopos kilmės kategorijos: kilusios ir iš konceptualiųjų, ir iš empirinių duomenų; dalis kategorijų būtinai turi kilti iš empirinių duomenų, nes tai būdas užtikrinti informacijos patikimumą“ (I. Gaižauskaitė, N. Valavičienė, 2016, psl. 319).

Tyrimo procesas.

(6pav. tyrimo proceso schema).

Tyrimo imtis ir atranka.

Tyrimo dalyviai yra pasirenkami remiantis atvejų atranka apibrėžtais kriterijais. Apibrėžiami tam tikri kriterijai, kuriuose turi atitikti pasirenkami atvejai. (I. Gaižauskaitė, N. Valavičienė, 2016). Tyrimo tikslas – atskleisti ir išanalizuoti naujojo visuomenės segmento integracijos proceso raišką Lietuvoje sociokultūriniu aspektu. Taigi šiam tikslui pasiekti yra taikoma kriterinė tyrimo dalyvių atranka (L. Rupšienė, 2007). Šio tyrimo atveju pasirenkami šie kriterijai:

- Tyrimo dalyviai yra Nigerijos, Kamerūno ir Ganos piliečiai;
- Tyrimo dalyviai gyvena įvairiuose Lietuvos miestuose;
- Tyrimo dalyviai Lietuvoje gyvena ne trumpiau negu 5 metus.

Respondentai	Šalis, iš kurios atvyko	Miestas, kuriame gyvena	Kiek laiko gyvena Lietuvoje
RE1	Nigerija	Vilnius	5 metai
RE2	Nigerija	Vilnius	9 metai
RE3	Gana	Vilnius	6 metai
RE4	Kamerūnas	Kaunas	5 metai
RE5	Gana	Šiauliai	6 metai

RE6	Kamerūnas	Klaipėda	8 metai
RE7	Nigerija	Vilnius	10 metų

(lentelė nr. 3 – respondentų charakteristika).

Taigi, kokybiniam tyrimui atlikti pasirinkta apklausti įvairiuose Lietuvos miestuose gyvenantys Nigerijos, Kamerūno ir Ganos piliečiai, kurie Lietuvoje gyvena ne trumpiau negu 5 metus. Tyrime dalyvavo 7 informantai. Tyrimo duomenys baigti rinkti remiantis prisotinimo principu – pradėjo kartotis tiriamųjų atsakymai. Tyrimas atliktas 2021 m. sausio mėnesį.

Tyrimo etika

Tyrimo duomenų rinkimui buvo naudojamas įrašymo įrenginys, prieš tai atsiklausus tyrimo dalyvio ar galima įrašyti pokalbį. Kaip nurodo I. Gaižauskaitė, S. Mikėnė (2014), tyrimuose, kuriuose duomenys renkami apklausos metodu, galioja visi bendriausieji etikos principai. Autorės išskiria keletą svarbiausių tiriamųjų gerovę nusakančių principų:

- informuotas ir savanoriškas sutikimas dalyvauti tyrime;
- anonimiškumo ir gautos informacijos konfidencialumo užtikrinimas;
- žalos tiriamiesiems vengimas (Gaižauskaitė, Mikėnė, 2014).

Prieš atliekant tyrimą apklausti tyrimo dalyviai buvo informuoti, kokių tikslų atliekamas tyrimas bei užtikrinti, kad jų atsakymai bus konfidencialūs ir panaudoti tik magistrinio darbo tikslams. Atliekant pusiau struktūruotą interviu, su kiekvienu respondentu atskirai telefonu (karantino taisyklės neleido susitikti fiziškai) buvo derinamas interviu laikas. Vidutinė interviu trukmė - apytiksliai 45min.

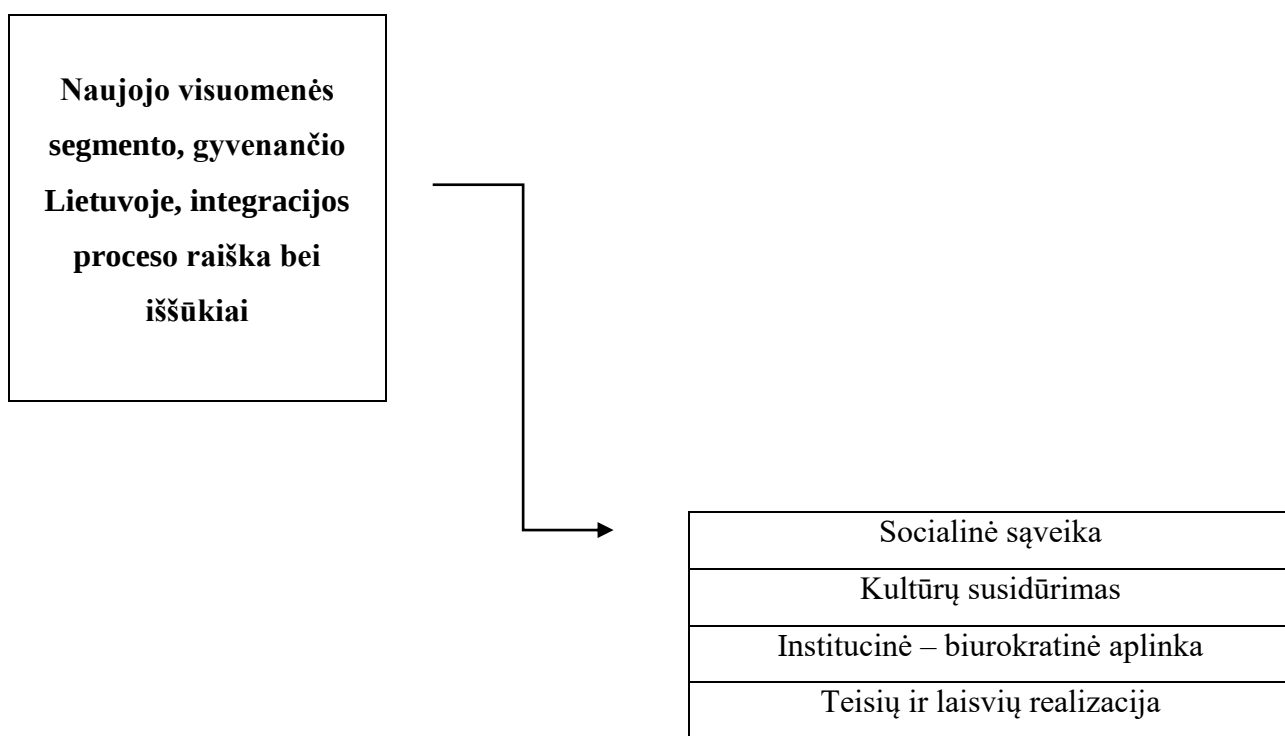
Tyrimo ribotumas.

Atliekant kokybinį tyrimą – interviu, buvo siekiama, kad visi tyrimo dalyviai atvirai ir kiek įmanoma išsamiau atsakytų į pateikiamus klausimus. Tyrimą buvo planuota atlikti neformalioje aplinkoje, tačiau netikėtai šalį užklupus pandemijai, teko koreguoti planus. Todėl interviu vyko telefonu. Dar vienas ribojantis veiksnys galėtų būti tyrimo dalyvių nenoras atsiverti, kadangi nėra užmegzto ryšio.

3.2. Empirinio tyrimo rezultatų pristatymas ir aptarimas

Kaip teigia mokslininkai Boswell, C., 2003, Penninx, R. (2016), integracijos raiška ir jos lygiai priimančioje visuomenėje yra vertinami pagal skirtumus, kurie atsiranda kultūrinėje, socialinėje, ekonominėje ir politinėje dimensijose. O tai yra klasikiniai integracijos aspektai, kurie, pasak Boswell, C., (2003) apima visus imigranto gyvenimo aspektus. Tai yra: **kultūrinį, socialinį, ekonominį bei politinį.**

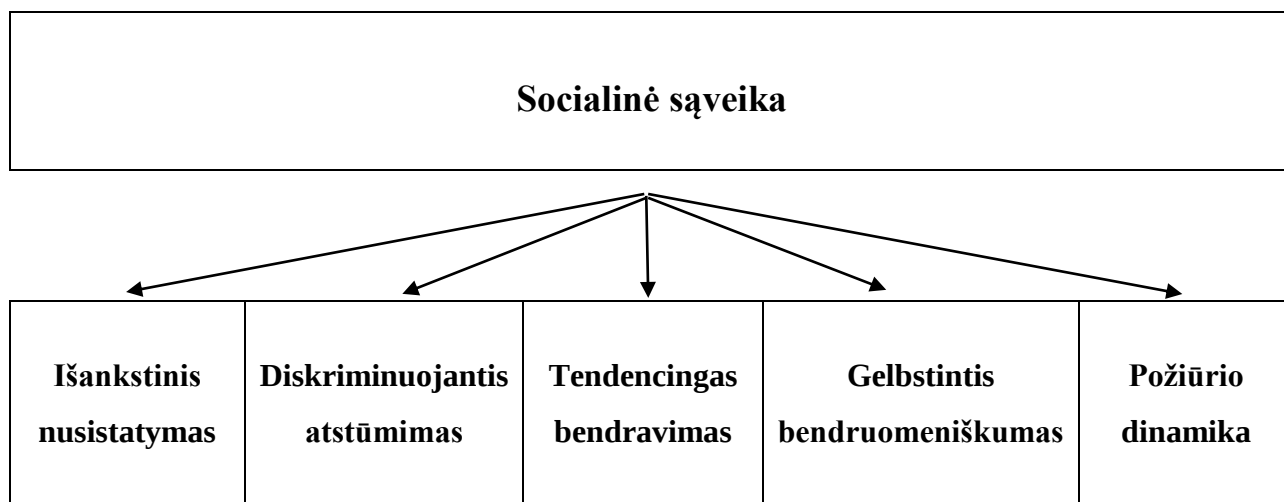
Gauti tyrimo duomenys taip pat išryškino keturias kategorijas:

3.2.1. Pirmasis blokas (kategorija) – socialinė sąveika

Taigi, pirmoji kategorija, kuri išryškėjo atliekant tyrimą – „Socialinė sąveika“. Kaip teigia V. Šlapkauskas (2018), „socialines vertybes ir normas puoselėjančioje visuomenėje individai bendrauja, bendradarbiauja, rungtyniauja ir net konfliktuoja laikydamiesi atitinkamų vertybių ir socialinių normų, kurias išreiškia visuomenės ir jos socialinių grupių kultūra. Ši sąveika reiškia ne vien tik viena kitai "svetimų" kultūrų sąveiką, bet ir skirtingų kultūrinių nuostatų sugyvenimą tos pačios visuomenės viduje. Socialinė sąveika yra didelis iššūkis žmogaus teisių apsaugos lygiui bei demokratijos veiksmingumui“.

Ši kategorija suskyla į tokias subkategorijas kaip: išankstinis nusistatymas, diskriminuojantis atstūmimas, tendencingas bendravimas, gelbstintis bendruomeniškumas bei požiūrio dinamika (žr. 4 lentelę).

(lentelė nr. 4).

Tyrimo dalyvių atsakymai atskleidė, kad sėkmingai integruotis naujoje visuomenėje (šiuo atveju Lietuvoje) trukdo žmonių išankstinis nusistatymas. Informantai pabrėžia, kad dažniausiai neigiamą įspūdį ir išankstinį nusistatymą formuoja socialinė medija, kurioje akcentuojami neigiami faktai apie jų gimtosios šalies (Nigerijos, Kamerūno, Ganos) gyventojų veiklą ar savybes. Kaip teigia informantai, „RE2. „*Klaidingai suformuota žmonių nuomonė apie mus, afrikiečius. Daugelis galvoja, kad mes vagys, apgavikai ir išnaudotojai. Taip mus rodo socialinė medija.*“ „RE3. „*Klaidingas išankstinis nusistatymas, kurį formuoja netikros žinios internete.*“, socialinėje medijoje skleidžiama informacija dažnai neatitinka realybės arba informacija pateikiama su iškraipytais faktais, klaidinančiame kontekste, kas žmonėms natūraliai suformuoja neigiamą požiūrį - iš ko kyla išankstinis nusistatymas, trukdantis sėkmingai integruotis naujoje visuomenėje. Tyrimo dalyviai taip pat teigia, jog „RE6 „*Labai svarbu, kad žmonės be išankstinių nusistatymų į tave žiūrėtų, o pats norėtų tave pažinti, suprasti.*“ Tai rodo, kad tyrimo dalyvių lūkestis yra žmonėms parodyti ir leisti suprasti, kad išankstinis nusistatymas gali išnykti arba pakeisti jų nuomonę, pažinus bei supratęs naująją visuomenės segmentą.

Pagrindžiantys teiginiai	Subkategorija	Kategorija
RE2. „Klaidingai suformuota žmonių nuomonė apie mus, afrikiečius. Daugelis galvoja, kad mes vagys, apgavikai ir - išnaudotojai. Taip mus rodo socialinė medija.“ RE3. „Klaidingas išankstinis nusistatymas, kurį formuoja netikros žinios internete.“ RE6. „Išankstinis nusistatymas. <...>daugiausiai eskaluojamos yra neigiamos žinios apie daugelio Afrikos žmonių veiklą ar blogus siekius. „Labai svarbu, kad žmonės be išankstinių nusistatymų į tave žiūrėtų, o pats norėtų tave pažinti, suprasti.“ RE7. „Neigiamų pranešimų socialinėje žiniasklaidoje priėmimas, susijęs su konkrečia žmonių grupe, taip pat yra pagrindinis veiksnys, lemiantis integracijos nesėkmę.“	Išankstinis nusistatymas	Socialinė sąveika

(lentelė nr. 5)

Dar vienas svarbus veiksnys, kuris pasireiškia sociokultūrinės integracijos raiškos tyrimo lauke – tai diskriminuojantis atstūmimas. Informantai teigia, jog „*RE1. Gatvėje tikrai išgirstu „nigeris“ ir panašių pasisakymų.*“, „*RE6. <...> kad ne visi lietuviai yra svetingi ir draugiškai žiūri į kitataučius, ypač juodaodžius.*“. Dauguma tyrimo dalyvių jaučia diskriminaciją rasiniu aspektu – dėl odos spalvos skirtumo. Kaip įvardija tyrimo dalyviai – „*RE4. „Bendravimas ir priėmimas, susijęs su odos spalvos skirtumu...“*“, „*RE5. Bendravimo kultūros stoka, diskriminacija dėl odos spalvos...“*. Taip pat stipriai jaučiama bendravimo kultūros bei tolerancijos stoka, rasinė diskriminacija ir nenoras priimti bei suprasti. „*RE1. <...> netolerancija ir nenoras priimti svetimų žmonių, rasizmas.*“, „*RE4. Norisi daugiau supratimo, atvirumo ir tolerancijos mus priimant.*“. O tai verčia jaustis atstumtais ir, informantų nuomone, naikina integracijos procesą priimančioje visuomenėje. „*RE7. Diskriminacija ir tolerancijos stoka naikina integracijos procesą bet kurioje visuomenėje.*“

Pagrindžiantys teiginiai	Subkategorija	Kategorija
RE1. „<...> netolerancija ir nenoras priimti svetimų žmonių, rasizmas. Gatvėje tikrai išgirstu „nigeris“ ir panašių pasisakymų.“	Diskriminuojantis atstūmimas	Socialinė sąveika

RE2. „<...> trukdo sėkmingai integruotis, tai diskriminacija, netolerancija <...>“ „Rekomenduočiau lietuviams būti atviresniems kitataučiams, mažinti diskriminaciją...“ RE4. Priimančios visuomenės neigiamas nusistatymas, diskriminacija.“ „Bendravimas ir priėmimas, susijęs su odos spalvos skirtumu...“ „Norisi daugiau supratimo, atvirumo ir tolerancijos mus priimant.“ RE5. „Diskriminacija rasiniu aspektu, nepagarba ir nenoras pažinti bei keistis.“ „Bet jeigu žmonės žiūrėtų tolerantiškai, norėtų suprasti kaip, kas ir dėl ko, tai viskas būtų gerai.“ RE6. „...kad ne visi lietuviai yra svetingi ir draugiškai žiūri į kitataučius, ypač juodaodžius.“ „Taip pat neigiamas faktorius yra tolerancijos stoka...“ RE7. „Diskriminacija ir tolerancijos stoka naikina integracijos procesą bet kurioje visuomenėje.“		
---	--	--

(lentelė nr. 6).

Subkategorijos „Tendencingas bendravimas“ turinys atskleidžia, jog nors ir stebimas ryšio užmezgimas su priimančia bendruomene (šiuo atveju lietuviais) „RE4. <...> palaipsniui susirandu ir lietuvių draugų..“, RE5. „<...> dar bendrauju su lietuviais kolegomis, žmonos šeima.“, „RE7. Bendrauju su draugais lietuviais, žmonos šeima <...>“, tačiau bendravimas yra intensyviausias ir glaudžiausias su savo gimtosios šalies ar Afrikos žemyno bendruomene, gyvenančia Lietuvoje. „RE1. Dažniausiai bendrauju su savo bendruomene - afrikiečiais.“, „RE4. „Daugiausiai bendrauju su afrikiečių bendruomene <...>“, „RE6. <...> tačiau žmonių ratas, su kuriais daugiausiai bendrauju yra Afrikos bendruomenės nariai.“. Informantai taip pat pamini, kad žmonių ratą, su kuriais jie bendrauja, sudaro ir nemaža dalis kitų užsienio šalių atstovų – „RE3. Dažniausiai bendrauju su <...>, tarptautinių studijų studentais ir mainų programų studentais.“, „RE6. „Bendrauju su daugeliu draugų iš įvairių šalių <...>“, „RE7. Bendrauju su <...> ir draugais užsieniečiais <...>“.

Pagrindžiantys teiginiai	Subkategorija	Kategorija
RE1. „Dažniausiai bendrauju su savo bendruomene - afrikiečiais. Su lietuviais palyginti mažai bendrauju..“ RE2. „Bendrauju su skirtingais žmonėmis, tačiau prirėkė laiko, kad draugų rate atsirastų žmonės ne tik iš mano žemyno...“ RE3. „Dažniausiai bendrauju su kolegomis iš savo šalies, tarptautinių studijų studentais ir mainų programų studentais.“ RE4. „Daugiausiai bendrauju su afrikiečių bendruomene, tačiau palaipsniui susirandu ir lietuvių draugų..“ RE5. „Be savo afrikiečių draugų, dar bendrauju su lietuviais kolegomis, žmonos šeima.“ RE6. „Bendrauju su daugeliu draugų iš įvairių šalių, tačiau žmonių ratas, su kuriais daugiausiai bendrauju yra Afrikos bendruomenės nariai.“ RE7. „Bendrauju su draugais lietuviais, žmonos šeima ir draugais užsieniečiais bei žinoma, savo žemiečiais (afrikiečiais).“	Tendencingas bendravimas	Socialinė sąveika

(lentelė nr. 7)

Taip pat tyrimo gauti duomenys rodo, jog bendruomenės vaidmuo ir informacijos bei pagalbos poreikis yra didelis ir svarbus, o jį bene geriausiai išpildo tyrimo dalyvių gimtosios šalies (ar žemyno) bendruomenė ir jos teikiama pagalba. Daugelis informantų teigia, kad iškylus įvairiems klausimams, jie pirmiausia pagalbos kreipiasi į savo bendruomenę: „RE1. . Bet šiaip tai visą informaciją dažniausiai susirenki iš draugų, kurie čia jau ilgiau gyvena ir turi daugiau patirties.“, „RE4. Informacijos ieškojau bendruomenės būryje...“, „RE6. Taip pat man rūpimais klausimais kreipiuosi į afrikiečių bendruomenę.“

Pagrindžiantys teiginiai	Subkategorija	Kategorija
RE1. „Iš čia studijavusio draugo. Jis man pasakė daug dalykų apie viską. Bet šiaip tai visą informaciją dažniausiai susirenki iš draugų, kurie čia jau ilgiau gyvena ir turi daugiau patirties.“ RE4. „Informacijos ieškojau bendruomenės būryje...“	Gelbstintis bendruomeniškumas	Socialinė sąveika

RE5. „Informaciją gavau iš afrikiečių bendruomenės narių, kurie čia jau gyveno kurį laiką.“		
RE6. „Taip pat man rūpimais klausimais kreipiuosi į afrikiečių bendruomenę.“		

(lentelė nr.8)

„Socialinės sąveikos“ bloko analizė taip pat išryškino ir „Požiūrio dinamikos“ subkategoriją. Tiriamųjų nuomone, nors ir susiduriama su neigiamu išankstiniu požiūriu bei diskriminacija, tačiau stebima tendencija, jog lietuvių požiūris į kitos rasės atstovus po truputį kinta - žmonės darosi atviresni, draugiškesni – „RE1. „Kaimynai tai jau kažkaip visai normaliai žiūri. Ir pasisveikina, ir nusišypso...“, „RE2. Naujoji karta kitaip į mus žvelgia... Nemato mūsų kaip grėsmės.“, „RE6. „Yra žmonių, aš turiu omenyje lietuvių, kurie bendrauja, kurie yra pasirengę priimti mane kitokį, negu kad jie esą, kurie priima ir mano bendruomenę, kuriems nėra svarbi mano odos spalva...“.

Pagrindžiantys teiginiai	Subkategorija	Kategorija
RE1. „Kaimynai tai jau kažkaip visai normaliai žiūri. Ir pasisveikina, ir nusišypso...“	Požiūrio dinamika	Socialinė sąveika
RE1. „Iš pradžių buvo sunku, jaučiausi šiek tiek prislėgtas, <...> dabar jaučiuosi visai gerai.“		
RE2. „Na, bet dabar jau truputį viskas keičiasi. Naujoji karta kitaip į mus žvelgia... Nemato mūsų kaip grėsmės.“.		
RE3. „Gerai tai, kad jaunosios kartos lietuviai palengvina gyvenimą. Jie visada nori (bent jau stengiasi) būti draugais ir padėti kai kuriose situacijose, kai reikia pagalbos atliekant pagrindinę ar kasdienio gyvenimo veiklą, todėl gyvenimo kokybė gerėja.“		
RE4. „...labai padeda antroji pusė. <...> Tada ir kiti žiūri visai kitaip, su pagarba ar bent jau maloniau.“		
RE6. „Jie darosi vis atviresni naujovėms, žmonėms...“ „Yra žmonių, aš turiu omenyje lietuvių, kurie bendrauja, kurie yra pasirengę priimti mane kitokį, negu kad jie esą, kurie priima ir		

mano bendruomenę, kuriems nėra svarbi mano odos spalva... tačiau kultūrų „susidraugavimą“ vertinu kaip didelį iššūkį ir didelį abipusį darbą.“	
--	--

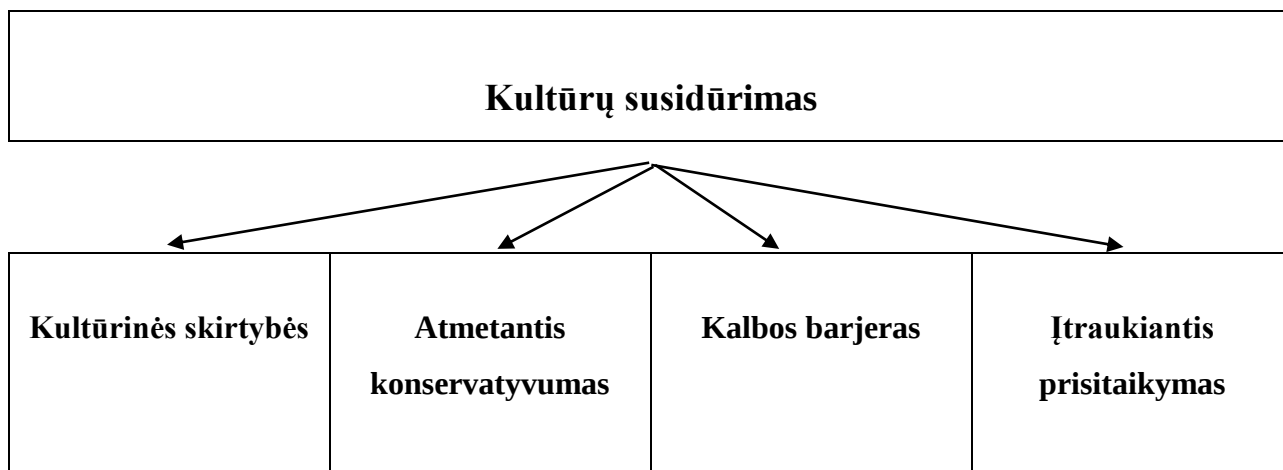
(lentelė nr.9)

Apibendrinant galima teigti, kad sėkmingai integruotis naujoje visuomenėje trukdo žmonių išankstinis nusistatymas bei diskriminuojantis atstūmimas. Kaip teigia M. Becker (2015), įsiliejimas į priimančią visuomenę, neišvengiamai gali sukelti neigiamą reakciją tiek atvykstančiųjų, tiek priimančios visuomenės atžvilgiu. Tuomet natūraliai kyla probleminiai klausimai ir stereotipai, prieštaringi nusistatymai bei išankstinės nuostatos. Tačiau naujasis visuomenės segmentas jaučia palaikymą iš savo gimtosios šalies bendruomenės narių. Kuomet bendruomenės tarpe atliepiami svarbūs žmogui socialiniai poreikiai (A. Maslow, 1943). Taip pat jaučiamas ir požiūrio pokytis į naująjį visuomenės segmentą – priimanti visuomenė darosi vis atviresnė ir draugiškesnė.

3.2.2. Antrasis blokas (kategorija) – kultūrų susidūrimas

Vykstant integracijos procesui, sukelti kultūrinių terpių susidūrimo momentai, neišvengiamai kelia reliatyvūs pokyčius tiek priimančios visuomenės atžvilgiu, tiek naujojo visuomenės segmento atžvilgiu. Tačiau, visų pirma, tam tikras pasekmes patiria būtent naujasis visuomenės segmentas, kadangi jį ištinka kultūrinė netektis, kai tuo tarpu priimanti visuomenė nepraranda nieko, tačiau gauna uždavinius kaip priimti ir padėti naujam segmentui adaptuotis, integruotis. Kaip teigia M. Becker, (2015) atvykstantieji yra svetimi, nemokantys kalbos, tradicijų, įstatymų, įprastos socialinės elgsenos, kyla klausimai ar naujasis segmentas gerbs vietinę kultūrą ir gebės adaptuotis, taikytis ir bendradarbiauti visose gyvenimo srityse. Ir kaip, tuo pačiu, priimančioji visuomenė gebės priimti atvykusiuosius.

Taigi, antroji tyrimo metu išryškėjusi kategorija – „Kultūrų susidūrimas“, kurioje išskiriamos tokios subkategorijos kaip - kultūrinės skirtybės, atmetantis konservatyvumas, kalbos barjeras bei įtraukiantis prisitaikymas.

(lentelė nr.10)

Tyrimo dalyvių atsakymai atskleidė, kad susiduriant kultūrinėms terpėms, pirmiausia išryškėja kultūrinės skirtybės. „RE1. Būdavo keista, kad lietuviai galvoja, jog mes rėkiam vienas ant kito ar ant jų, nors mes tiesiog taip bendraujame.“, „RE3. <...> žvelgdamas iš to, kiek pats matau ir patiriu, sakyčiau, kad Lietuvos ir mano kultūroje panašumų beveik nėra <...>“, „RE4 Mūsų temperamentai, bendravimo būdas, požiūris į tam tikrus dalykus yra skirtingas.“, „RE7. Lietuviai yra labai orientuoti į šeimą, o nigerijiečiai - į šeimą ir bendruomenę. Taigi mes linkę gyventi kaip didelė šeima, o lietuviai labiau rūpinasi savo artimiausiomis šeimomis.“ Informantai taip pat teigia, kad jaučia priimančios visuomenės abejones ir supratimo stoką, kas liečia naujojo visuomenės segmento kultūrą, „RE3. Klaidingas mūsų kultūros ir vertybių suvokimas.“, „RE7. Žmonės nesuprato mano kultūros ir gimtojo krašto tradicijų.“ Tyrimo dalyviai kultūrinių terpių susidūrimą, „susidraugavimą“, įvardija kaip didelį iššūkį, teigdami jog „RE1. Iš pradžių buvo sunku...“, „RE3. <...> susigyventi su nauja kultūra buvo gana sudėtinga.“, „RE4. Susidraugauti šioms dviem kultūroms yra ištis nelengva.“, tačiau tuo pat metu išreiškia norą, (suprasdami kitos kultūros pažinimo svarbą per bendras veiklas), kad jų kultūrą taip pat būtų bandoma suprasti ir priimti. „RE1. <...> užimtumas turėtų būti bendras tarp abiejų kultūrų. Kad būtų galimybė geriau vienas kitą pažinti ir suprasti.“, „RE7. „Labai svarbu suprasti žmonių kalbą ir kultūrą.“

Pagrindžiantys teiginiai	Subkategorija	Kategorija
RE1. „<...> lietuviai galvoja, jog mes rėkiam vienas ant kito ar ant jų, nors mes tiesiog taip bendraujame. Iš pradžių buvo sunku...“ „<...> užimtumas turėtų būti bendras tarp abiejų kultūrų. Kad būtų galimybė geriau vienas kitą pažinti ir	Kultūrinės skirtybės	Kultūrų susidūrimas

suprasti.“ „Na, aš esu iš šiltos, linksmos, draugiškos, interaktyvios ir svetingos kultūros, palyginti su Lietuva, <...> tačiau tas skirtumas iš pradžių labai jautėsi.“ RE3. „<...> Lietuvos ir mano kultūroje panašumų beveik nėra, todėl susigyventi su nauja kultūra buvo gana sudėtinga.“ RE4. „Susidraugauti šioms dviem kultūroms yra ištis nelengva. Mūsų temperamentai, bendravimo būdas, požiūris į tam tikrus dalykus yra skirtingas.“ RE7. „Žmonės nesuprato mano kultūros ir gimtojo krašto tradicijų. Lietuviai yra labai orientuoti į šeimą, o nigerijiečiai - į šeimą ir bendruomenę. Taigi mes linkę gyventi kaip didelė šeima, o lietuviai labiau rūpinasi savo artimiausiomis šeimomis.“ „Labai svarbu suprasti žmonių kalbą ir kultūrą.“		
--	--	--

(lentelė nr.11)

Kategorijoje „Kultūrų susidūrimas“, tiriant naujojo visuomenės segmento integracijos raišką Lietuvoje, išryškėjo „Atmetančio konservatyvumo“ aspektas. Analizuojant tyrimo dalyvių atsakymus matyti, kad informantai jaučiasi nejaukiai, tam tikrais atvejais atstumti, liekantys užribyje, o to priežastį įvardija kaip priimančios visuomenės uždara būdą, individualizmą, konservatyvumą „RE1. <...> nes kai paklausdavau kažko gatvėje, tai žmonės dažnai tiesiog nesusureaguodavo, nueidavo toliau nieko nepasakę. Pastebėjau, kad dauguma žmonių nesišypso ir nenusiteikę draugiškai, dėl ko pasijutau nejaukiai <...>“, „RE3. Taip pat didelis iššūkis buvo ir tai, kad lietuviai gana sunkiai įsileidžia į savo ratą atvykėlius.“ „Nepakankamas visuomenės atvirumas atvykusiems.“, „RE5. Lietuviai daugiau „už save stovi“, kitas žmogus daug mažiau rūpi.“, „RE6. Dauguma lietuvių yra uždaro būdo žmonės, individualistai, gana mažai bendraujantys.“, „RE7. Lietuviai yra gana intravertai <...>“. Tyrimo dalyviai taip pat išreiškia norą bendroms veikloms kultūrų pažinimo, priėmimo ir mainų vardan, bei norą, kad priimanti visuomenė būtų svetingesnė, atviresnė naujojo visuomenės segmento atžvilgiu. „RE1. „Jeigu žmonės bus svetingi, atviri, tai integracija vyks daug sklandžiau, kokybiškiau, greičiau.“, „<...> bendra veikla, į kurią įsitraukia abi kultūros, vietos kultūros mokymasis...“.

Pagrindžiantys teiginiai	Subkategorija	Kategorija
RE1. „<...> dauguma žmonių yra konservatyvūs ir santūrūs.“ „<...> nes kai paklausdavau kažko gatvėje, tai žmonės dažnai tiesiog nesureaguodavo, nueidavo toliau nieko nepasakę. Pastebėjau, kad dauguma žmonių nesišypso ir nenusiteikę draugiškai, dėl ko pasijutau nejaukiai, kol nesupratau sistemos, žmonių temperamento...“ „Jeigu žmonės bus svetingi, atviri, tai integracija vyks daug sklandžiau, kokybiškiau, greičiau.“ RE3. „Taip pat didelis iššūkis buvo ir tai, kad lietuviai gana sunkiai įsileidžia į savo ratą atvykėlius.“ „Nepakankamas visuomenės atvirumas atvykusiems.“ „...bendra veikla, į kurią įsitraukia abi kultūros, vietos kultūros mokymasis...“ RE5. „Nors mes, afrikiečiai, <...> mes visi susirenkame padėti vienaip ar kitaip. Lietuviai daugiau „už save stovi“, kitas žmogus daug mažiau rūpi.“ „<...> jeigu žmonių požiūris bus uždaras, tai integracija nebus sklandi.“ RE6. „Dauguma lietuvių yra uždaro būdo žmonės, individualistai, gana mažai bendraujantys.“ RE7. „Lietuviai yra gana intravertai <...>“.	Atmetantis konservatyvumas	Kultūrų susidūrimas

(lentelė nr.12)

Analizuojant kokybinio tyrimo duomenis matyti, kad vienas iš integracijos sėkmės trikdžių yra kalbos barjeras tarp kultūrinių terpių – naujojo visuomenės segmento ir priimančios visuomenės. Tyrimo dalyviai teigia, kad lietuvių kalbos mokymasis yra svarbus faktorius lengvesnės integracijos link. „RE1. Taip pat svarbus faktorius yra kalbos mokėjimas <...>“ „Labai palengvina suprasti sistemą ir joje būti, jeigu moki bent kažkiek lietuvių kalbą.“, „RE2. Taip pat svarbu mokytis lietuvių kalbos.“, „O ir pats jau lietuvių kalbą moku, tai lengviau.“, „RE3. Kalbos įgūdžiai svarbu.“, „RE4. Imigrantams rekomenduočiau pabandykite išmokyti lietuvių kalbą <...>. Tai tikrai padeda sėkmingiau integruotis.“, „RE5. Bet lietuvių kalbą pramokau – tai labai padėjo.“, RE6. „<...> svarbus dalykas – kalbos mokymasis.“, RE7. Labai svarbu suprasti žmonių kalbą...“. Informantai įvardija, kad vietinės kalbos nemokėjimas apsunkina socialinių ryšių užmezgimą ir plėtojimą tarp kultūrinių terpių. „RE3. Sunku sukurti naujus ryšius be pagrindinių vietinės kalbos žinių.“, „RE5.

Nemokėjimas lietuvių kalbos socialinių ryšių mezgimą padarė iššūkiu.“. Tyrimo dalyviai taip pat išreiškia, kad būtų labai svarbu gauti nemokamas lietuvių kalbos pamokas vos tik atvykus į Lietuvą, kadangi dažnai atvykusių žmonių finansinė padėtis būna keblė. „*RE4. Tačiau tam reikia specialių nemokamų kursų, nes tik atvykusiems žmonėms yra gana sunku surasti tam finansų.*“, „*RE6. Atvykusiems užsienio piliečiams būtų labai pravartu ir naudinga gauti lietuvių kalbos pamokas, kurios nekainuoja. Nes atvykus mokytis, finansinė padėtis būna gana keblė.*“

Pagrindžiantys teiginiai	Subkategorija	Kategorija
RE1. „<...> svarbus faktorius yra kalbos mokėjimas...“ „Labai palengvina suprasti sistemą ir joje būti, jeigu moki bent kažkiek lietuvių kalbą.“ RE2. „Taip pat svarbu mokytis lietuvių kalbos.“ „O ir pats jau lietuvių kalbą moku, tai lengviau.“ RE3. „Kalbos įgūdžiai svarbu... Sunku sukurti naujus ryšius be pagrindinių vietinės kalbos žinių.“ RE4. „Imigrantams rekomenduočiau pabandykite išmokti lietuvių kalbą <...>. Tai tikrai padeda sėkmingiau integruotis. <...> reikia specialių nemokamų kursų, nes tik atvykusiems žmonėms yra gana sunku surasti tam finansų.“ RE5. „Nemokėjimas lietuvių kalbos socialinių ryšių mezgimą padarė iššūkiu. Bet lietuvių kalbą pramokau – tai labai padėjo.“ RE6. „<...> svarbus dalykas – kalbos mokymasis.“ „Atvykusiems užsienio piliečiams būtų labai pravartu ir naudinga gauti lietuvių kalbos pamokas, kurios nekainuoja. Nes atvykus mokytis, finansinė padėtis būna gana keblė.“ RE7. „Labai svarbu suprasti žmonių kalbą...“	Kalbos barjeras	Kultūrų susidūrimas

(lentelė nr.13)

Susiduriant kultūrinėms terpėms, savo indėlį į integracijos procesą įdeda abi pusės. Šiuo atveju tyrimo duomenys atskleidė, kad naujojo segmento indėlis susiduriant kultūrinėms terpėms, kuris lemia sėkmę integracijos procese, yra „Įtraukiantis prisitaikymas“. Tyrimo dalyvių atsakymai rodo, kad prisitaikymas prie visuomenės normų, žmonių savybių ir elgesio, leidžia pasijusti

komfortabiliau. „RE1. <...> tačiau kai pripranti prie čia esančių žmonių uždaresnio būdo, tai visai netrukdo ir dabar jaučiuosi visai gerai.“, RE2. <...> bet kažkaip susitvarkiau, pripratau, dabar jaučiuosi gana gerai. Šią akimirką esu įpratęs <...>“, „RE3. Bet laikui bėgant aš pripratau ir prisitaikiau...“, „RE5. Iš pradžių, kokius 3 metus, buvo nelengva priimti ir suprasti lietuvišką kultūrą. Dabar jau mūsų kultūros „gana neblogos draugės“, „RE7. RE7. <...> tačiau prisitaikiau prie šios intravertinės prigimties <...>“. Tyrimo dalyviai pabrėžia, kad įsitraukiant į naują kultūrą, labai svarbu empatija ir noras pažinti priimančią visuomenę. „RE1. Nes tu priimi žmones tokius, kokie jie yra. Juk visi žmonės kažkuo skiriasi. Manau, kad kiekvienam reikia pradėti nuo savęs.“ „Visus šiuos skirtumų klausimus reikia spręsti empatiškai, manau. Jeigu tu pabandysi įsijausti į kito žmogaus būseną, padėti, jausmus, tai bus daug lengviau jį suprasti ir priimti. Aš taip ir padariau – įsijaučiau į lietuvių „kailį“.“, „RE2. <...> aš mokausi juos priimti tokius, kokie jie yra.“, „RE4. Tačiau jeigu nori įsilieti į kultūrą, į kurią atvažiavai, turi įdėti pastangų ir žinoma turėti noro tai padaryti. Tačiau ilgainiui tai atsiperka.“, „Tačiau labai daug lemia ir pačio imigranto noras, požiūris ir pastangos integruotis.“, „RE5. Svarbu yra noras suprasti šalies kultūrą ar žmones iš kitos kultūros ir žmonių atvirumas.“, „RE7. <...> nes žinau, kad svarbu gerbti žmonių normas, nuomonę...“.

Pagrindžiantys teiginiai	Subkategorija	Kategorija
RE1. „<...> tačiau kai pripranti prie čia esančių žmonių uždaresnio būdo, tai visai netrukdo ir dabar jaučiuosi visai gerai. Nes tu priimi žmones tokius, kokie jie yra. Juk visi žmonės kažkuo skiriasi. Manau, kad kiekvienam reikia pradėti nuo savęs.“ „Visus šiuos skirtumų klausimus reikia spręsti empatiškai, manau. Jeigu tu pabandysi įsijausti į kito žmogaus būseną, padėti, jausmus, tai bus daug lengviau jį suprasti ir priimti. Aš taip ir padariau – įsijaučiau į lietuvių „kailį“.“ RE2. „<...> bet kažkaip susitvarkiau, pripratau, dabar jaučiuosi gana gerai.“, „<...> tačiau aš mokausi juos priimti tokius, kokie jie yra.“ RE3. „Bet laikui bėgant aš pripratau ir prisitaikiau...“ RE4. „Tačiau jeigu nori įsilieti į kultūrą, į kurią atvažiavai, turi įdėti pastangų ir žinoma turėti noro tai padaryti. Tačiau	Įtraukiantis prisitaikymas	Kultūrų susidūrimas

ilgainiui tai atsiperka.“ „Tačiau labai daug lemia ir pačio imigranto noras, požiūris ir pastangos integruotis.“ RE5. „Svarbu yra noras suprasti šalies kultūrą ar žmones iš kitos kultūros ir žmonių atvirumas.“ „Iš pradžių, kokius 3 metus, buvo nelengva priimti ir suprasti lietuvišką kultūrą. Dabar jau mūsų kultūros „gana neblogos draugės“. RE7. „<...> tačiau prisitaikiau prie šios intravertinės prigimties, nes žinau, kad svarbu gerbti žmonių normas, nuomonę...“	
--	--

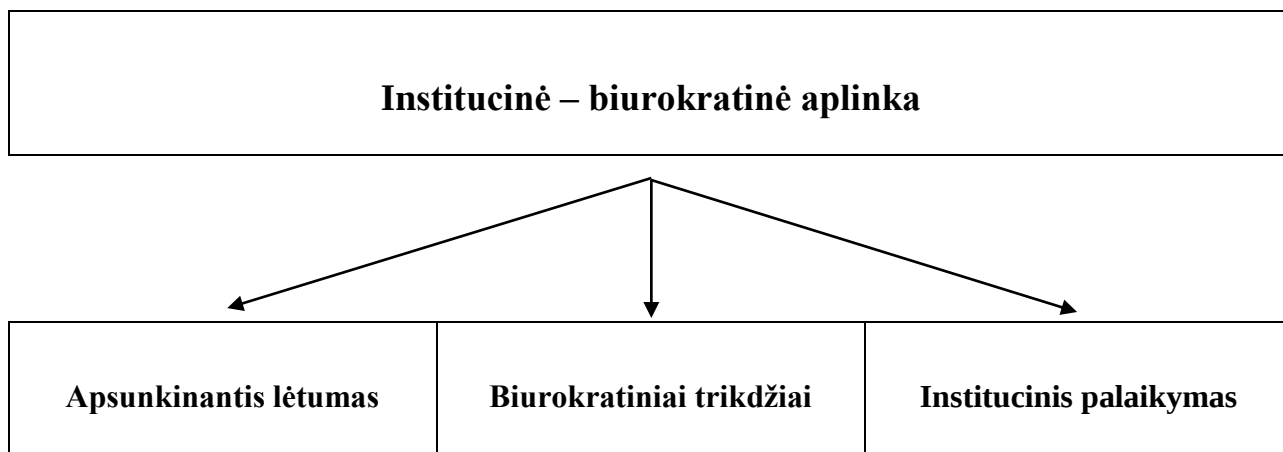
(lentelė nr.14)

Apibendrinant kultūrų sandūros tyrimo lauką galima teigti, kad susiduriant kultūrinėms terpėms juntama kultūrinių skirtumų įtaka, atmetantis konservatyvumas bei kalbos barjeras – dėl ko labiausiai ir nuogastauja į Lietuvą atvykstantys trečiųjų šalių studentai (TMO, EMT, 2018). Taip pat išryškėja įtraukiantis prisitaikymas iš naujojo visuomenės segmento pusės - naujasis visuomenės segmentas yra suinteresuotas išlaikyti pradinę kultūrą, bet taip pat nori bendrauti su priimančios visuomenės nariais, gerbti jų visuomenėje egzistuojančias normas ir kultūrą, tačiau tuo pat metu būti partneriais platesnėje socialinėje sistemoje, kuri apima sąmoningą sąveiką su priimančiąja bendruomene (J. Berry, 1992).

3.2.3. Trečiasis blokas (kategorija) – institucinė – biurokratinė aplinka

Kaip teigia Pilietinė visuomenės strategija 2018 (HM Government, UK), visuomenės segmentai yra visos socialinės struktūros dalis, jie sudaro visą pilietinę visuomenę – individus, šeimas, švietimo sistemą ir kitas institucijas, politinę sistemą, ekonomiką, o viskas kartu egzistuoja tarp namų ūkio ir pagrindinių valstybės funkcijų.

Kaip teigia A. Crossmano (2018), socialinė struktūra - tai organizuotas socialinių santykių ir socialinių institucijų, kurie kartu sudaro visuomenę, modelis. Taip pat autorė teigia, kad visuomenė nėra tik žmonės, o ir institucinės sistemos, veikiančios visas žmogaus patirties dimensijas visuomenėje. Taigi, trečioji kategorija – „Institucinė – biurokratinė aplinka“ atskleidžia tokius faktorius: apsunkinantis lėtumas, biurokratiniai trikdžiai ir institucinis palaikymas. (žr. lentelę nr.15)

(lentelė nr. 15)

Tyrimu buvo siekta atskleisti naujojo visuomenės segmento integracijos raišką Lietuvoje, o tai kartu apima ir Lietuvoje veikiančią institucinį/biurokratinį aparatą, kuris taip pat labai stipriai įtakoja integracijos proceso kokybę, bei naujojo visuomenės segmento patirtį. Informantai teigia, kad institucinės/biurokratinės sistemos efektyvumą apsunkina joje vyraujantis procesų lėtumas. „RE2. Gal kažkiek sistemą apsunkina jos lėtumas...“, „RE4. Procesai, kurie susiję su dokumentų tvarkymu dažniausiai būna labai lėti, <...>. Tai labai apsunkina reikalus susitvarkyti greitai ir sklandžiai.“, „RE5. Tik jos darbą integracijos atžvilgiu apsunkina lėtumas, ilgas dokumentų tvarkymo procesas.“, „RE6. Procesai sistemoje vyksta per lėtai, bet tikiuosi, kad tai laikui bėgant pasikeis.“.

Pagrindžiantys teiginiai	Subkategorija	Kategorija
RE2. „Gal kažkiek sistemą apsunkina jos lėtumas... Bet stengiuosi viską susitvarkyti kiek įmanoma greičiau.“ RE4. „Procesai, kurie susiję su dokumentų tvarkymu dažniausiai būna labai lėti, kartais pritrūksta informacijos. Tai labai apsunkina reikalus susitvarkyti greitai ir sklandžiai.“ RE5. „Tik jos darbą integracijos atžvilgiu apsunkina lėtumas, ilgas dokumentų tvarkymo procesas.“ RE6. „Kalbant apie biurokratinę ir teisinę sistemą, tai mano nuomone ji tobulintina. Procesai sistemoje vyksta per lėtai, bet tikiuosi, kad tai laikui bėgant pasikeis.“	Apsunkinantis lėtumas	Institucinė/ biurokratinė sistema

(lentelė nr. 16)

Analizuojant gautus tyrimo duomenis taip pat matyti, kad sistemoje egzistuoja tam tikri trikdžiai, kurie lemia integracijos proceso kokybę. Tyrimo dalyviai teigia, kad institucinėje/biurokratinėje aplinkoje susiduria su painiai ar neaiškiai pateikta informacija, klaidinančiais dokumentų paraiškų terminais. „RE2. Būna, kad tvarkantis kažkokius dokumentus man liepia nueiti vienur, tada, kai nueinu ten, tai jau liepia eiti kitur <...> Būna, kad nesutampa terminai, per kuriuos reikia susitvarkyti tam tikrus dokumentus.“, „RE5. Būna, kad vienoje institucijoje reikalauja vieno dokumentų, kitur kitų.“, „RE6. <...> man blogai nurodė dokumentų pateikimo terminą <...>“. Informantai taip pat teigia, kad Lietuvoje labai sunku deklaruoti gyvenamąją vietą, kadangi dažniausiai žmonės tokios paslaugos suteikti nenori. Tačiau be gyvenamosios vietos deklaracijos informantai negali atlikti tolimesnių procedūrų, kurių reikalauja situacija ir teisiniai reikalavimai. „RE5. <...> reikėjo išsikraustyti iš bendrabučio, buvo labai sunku susirasti kas leistų deklaruoti gyvenamąją vietą. O be deklaracijos neįmanoma tvarkyti jokių dokumentų bei prasitęsti leidimą gyventi Lietuvoje.“, „RE7. Kita problema – gyvenamosios vietos deklaracija. Susirasti, kas leistų deklaruoti gyvenamąją vietą, yra labai sunku.“.

Pagrindžiantys teiginiai	Subkategorija	Kategorija
RE2. „Būna, kad tvarkantis kažkokius dokumentus man liepia nueiti vienur, tada, kai nueinu ten, tai jau liepia eiti kitur... Tada jaučiuosi pasimetęs.“ Būna, kad nesutampa terminai, per kuriuos reikia susitvarkyti tam tikrus dokumentus...” RE5. „<...> vienoje institucijoje reikalauja vieno dokumentų, kitur kitų. <...> kai baigiau studijas ir reikėjo išsikraustyti iš bendrabučio, buvo labai sunku susirasti kas leistų deklaruoti gyvenamąją vietą. O be deklaracijos neįmanoma tvarkyti jokių dokumentų bei prasitęsti leidimą gyventi Lietuvoje.“ RE6. „Man netgi buvo tokia situacija, kai biurokratinė ir teisinė sistema buvo neteisinga mano atžvilgiu (man blogai nurodė dokumentų pateikimo terminą), jie nenorėjo pripažinti savo klaidos ir prisiimti atsakomybės.“ RE7. „Kai kurie aukščiausi pareigūnai nėra draugiški užsieniečiams ir sukuria taisykles, kurios nėra palankios šios grupės žmonėms. Daugelis užsieniečių norėtų turėti dvigubą	Biurokratiniai trikdžiai	Institucinė/biurokratinė sistema

pilietybę, tačiau Lietuva to neleidžia. Kita problema – gyvenamosios vietos deklaracija. Susirasti, kas leistų deklaruoti gyvenamąją vietą, yra labai sunku.“	
---	--

(lentelė nr. 17)

Nors ir kyla sunkumų dėl procesų lėtumo ar tam tikrų biurokratinių trikdžių, tačiau tyrimo dalyviai teigia, kad institucinis palaikymas yra jaučiamas integruojantis priimančioje visuomenėje. Didžiausias palaikymas yra jaučiamas iš akademinės aplinkos – universiteto ir jo bendruomenės. „RE1. Visą svarbiausią informaciją gaunu iš universiteto, jeigu reikia.“, „Universitetas taip pat suteikia daug informacijos <...>“, „RE2. Dar universitete daug informacijos gavau.“, „RE3. Švietimo, imigracijos ir socialinės pagalbos klausimais yra tarptautinis biuras mano universitete (bent jau buvo).“, „Visą imigracijos klausimais susijusią pagalbą gavau iš universiteto.“ „Informaciją apie studijas, tvarką, susisiekimą ir panašius dalykus gavau iš universiteto bendruomenės ir interneto.“, „RE4. Kai reikia informacijos, visuomet galiu kreiptis į <...>, universitetą <...>“, „RE5. Švietimo klausimais visuomet galiu kreiptis į universiteto bendruomenę <...>“, „Informaciją gavau <...> iš universiteto <...>“, „RE7. Gavau informacijos iš savo universiteto, dėstytojų <...>“.

Informantų atsakymai taip pat atskleidžia, kad universitetas ir jo bendruomenė nukreipia informacijos ar pagalbos ieškoti į kitas atsakingas institucijas, jeigu pagalbos ar informacijos negali suteikti patys. „RE1. O jeigu universitetas neturi atsakymo, tai dažniausiai nukreipia ten, kur galiu tą atsakymą gauti – į kažkokią kitą, už tai atsakingą instituciją.“, „RE2. Universitetas nukreipdavo kur reikia.“. Gauti duomenys taip pat rodo, kad tokios institucijos kaip „SoDra“, „Užimtumo tarnyba“, VMI, Migracijos departamentas bei migracijos tarnyba taip pat teikia reikiamą pagalbą ar informaciją rūpimais klausimais. Tai pat minimas ir nevyriausybinis sektorius bei teisinės institucijos, jų darbuotojai. „RE2. „I „Sodra“ darbiniais klausimais.“, „RE3. Kai kada, atsižvelgiant į poreikį imigracijos klausimais, imigracijos tarnybos darbuotojai gali būti geriausi patarėjai.“, „RE4. „Kai reikia informacijos, visuomet galiu kreiptis į migracijos skyrių, darbo užimtumo tarnybą, advokatų kontorą, universitetą, darbo inspekciją, VMI, yra NVO.“, „RE5. Yra keletas NVO, kurias žinau. Viena iš jų yra „Centas+“, kuris teikia socialines paslaugas.“, „Darbo birža“ ir „Sodra“ suteikia informaciją dėl darbo, draudimo.“, „RE6. Darbo paieškos ir su juo susijusiais reikalais galiu paskambinti į „Užimtumo tarnybą“ ar „Sodra“. Teisiniais klausimais konsultuotis galiu su advokatais...“, „RE7. Lietuvoje yra įvairių įstaigų, teikiančių specifinę pagalbą. Aš einu į Migracijos tarnybą migracijos klausimais, <...>, Teisines institucijas teisiniais klausimais ir pan. Migracijos

departamentas turi pakankamai informacijos, kad galėtų pateikti būtinus veiksmus, reikalingus užsieniečiams integruotis į visuomenę.“

Pagrindžiantys teiginiai	Subkategorija	Kategorija
RE1. „Visą svarbiausią informaciją gaunu iš universiteto <...>“ „Universitetas taip pat suteikia daug informacijos <...>. O jeigu universitetas neturi atsakymo, tai dažniausiai nukreipia ten, kur galiu tą atsakymą gauti <...>“. RE2. „Į „Sodra“ darbiniais klausimais.“ „Dar universitete daug informacijos gavau. Universitetas nukreipdavo kur reikia.“ RE3. „Švietimo, imigracijos ir socialinės pagalbos klausimais yra tarptautinis biuras mano universitete (bent jau buvo). Norėdami gauti teisinių patarimų, šiuo atveju geriausiai tinka teisininkas. Kai kada, atsižvelgiant į poreikį imigracijos klausimais, imigracijos tarnybos darbuotojai gali būti geriausi patarėjai. Visą imigracijos klausimais susijusią pagalbą gavau iš universiteto.“ RE4. „Kai reikia informacijos, visuomet galiu kreiptis į migracijos skyrių, darbo užimtumo tarnybą, advokatų kontorą, universitetą, darbo inspekciją, VMI, yra NVO.“ „Informacijos ieškojau <...>, universitete.“ RE5. „Yra keletas NVO, kurias žinau. Viena iš jų yra „Centas+“, kuris teikia socialines paslaugas. Švietimo klausimais visuomet galiu kreiptis į universiteto bendruomenę <...>“ „Darbo birža“ ir „Sodra“ suteikia informaciją dėl darbo, draudimo.“ „Informaciją gavau <...> iš universiteto <...>“. RE6. „Dėl švietimo reikalų visuomet galiu kreiptis į universitetą <...>. Darbo paieškos ir su juo susijusiais reikalais galiu paskambinti į „Užimtumo tarnybą“ ar „Sodra“. Teisiniais klausimais konsultuotis galiu su advokatais...“ „Taip pat man rūpimais klausimais kreipiuosi į universitetą, <...>“. RE7. „Aš einu į Migracijos tarnybą migracijos klausimais, Švietimo įstaigas švietimo klausimais, Teisines institucijas teisiniais klausimais ir pan.“ „Migracijos departamentas turi	Institucinis palaikymas	Institucinė/ biurokratinė sistema

pakankamai informacijos, kad galėtų pateikti būtinus veiksmus, reikalingus užsieniečiams integruotis į visuomenę.“ „Gavau informacijos iš savo universiteto, dėstytojų <...>.“	
---	--

(lentelė nr. 18)

Apibendrinant galima teigti kad, institucinės/biurokratinės aplinkos kokybišką funkcionavimą apsunkina joje vyraujantis procesų lėtumas bei biurokratiniai trikdžiai, tokie kaip: painiai ar neaiškiai pateikta informacija, klaidinantys dokumentų paraiškų terminai bei gyvenamosios vietos deklaravimo neprieinamumas. Tam antrina M. Merkytė ir G. Simanauskaitė (2015) teigdamos, kad praktiniu požiūriu institucijoms labai trūksta tarpusavio bendradarbiavimo, trūksta aiškumo dėl dokumentų vizoms gauti. Kai kurios ambasados (pvz. Egipto) pateikiami konkretūs reikalavimai bei aprašai, kokių dokumentų reikia studentui norint gauti vizą. Kitose ambasados (pvz. Turkijos) ar internetiniame ambasados puslapyje, pateikiama tik nuoroda į prašymo išduoti vizą formą. Pateikiamuose aprašuose reikalaujama skirtingų dokumentų, kartais yra nenurodoma, kokios vizos prašant šie dokumentai reikalingi: Šengeno (C) ar nacionalinės (D).

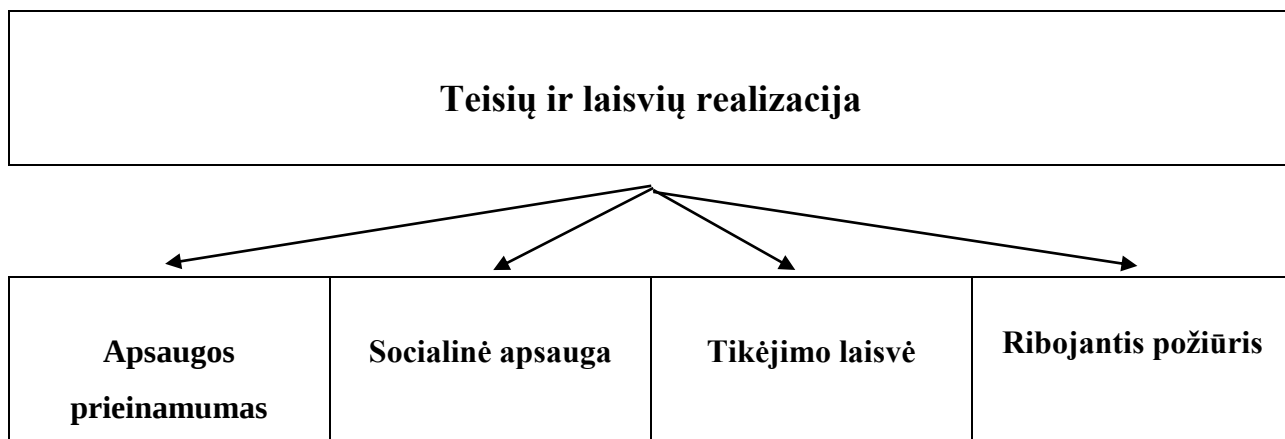
Tačiau kylant trikdžiams, tuo pačiu metu juntamas ir institucinis palaikymas - „SoDra“, „Užimtumo tarnyba“, VMI, Migracijos departamentas bei migracijos tarnyba teikia reikiamą pagalbą ar informaciją rūpinamais klausimais. Taip pat minimas ir nevyriausybinis sektorius bei teisinės institucijos, jų darbuotojai. Tačiau ypatingai didelis palaikymas jaučiamas iš akademinų institucijų aplinkos.

3.2.4. Ketvirtasis blokas (kategorija) – teisių ir laisvių realizacija

Toliau kalbant apie naujojo visuomenės segmento integracijos raišką bei iššūkius Lietuvoje, labai svarbu pažvelgti iš arčiau į tai, kokias galimybes šis segmentas turi realizuojant savo teises ir laisves. Todėl labai svarbu žinoti, kad integracijos procesas Lietuvoje vyksta tiek Seimo ir Vyriausybės ar Europos Sąjungos institucijų priimamais ir tvirtinamais teisės aktais ar memorandumais, tiek ir kitose viešose įstaigose. Todėl natūraliai iškyla klausimai, kurie liečia tiek teises – politines, tiek socialines ir ekonomines bei kultūrines – religines teises ir laisves.

– ar priimančioje visuomenėje, tarp institucijų, individų ir grupių, jie laikomi visaverčiais bendruomenės nariais?

- kokios yra naujojo visuomenės segmento socialinės ir ekonominės teisės, neatsižvelgiant į jų pilietybę? Kokia galimybė gauti nedarbo išmokas ir draudimą, ar socialinės apsaugos priemonės, ar kitą socialinę pagalbą?
- ar naujasis visuomenės segmentas turi (lygias) teises organizuotis ir pasireikšti kultūrinėmis, etninėmis ar religinėmis grupėmis ir dėl to nebūti diskriminuojami priimančios visuomenės?“ (Hamberger, A., 2009).

(lentelė nr.19)

Tiriant naujojo visuomenės segmento integracijos raišką ir iššūkius Lietuvoje, „Teisių ir laisvių realizacijos“ kategorijoje išryškėjo subkategorija – „Apsaugos prieinamumas“. Tyrimo dalyvių atsakymai atskleidė, kad jų vertinimu per savo patirtį, apsauga yra prieinama. „RE1. Pavyzdžiui, juk man niekas neuždraus nusisamdyti advokatą, jeigu man to reikės ar rašyti pareiškimą, jeigu mane apvogt.“, „RE2. „Bet jeigu reikia teisinės pagalbos, tai turiu galimybę ją gauti, ją pasinaudoti (pvz. policijos pareigūnų pagalba, teisininkų paslaugos ir pan.).“, „RE4. „Atsimenu, kad kažkada kreipiausi į policijos komisariatą dėl automobilio pradurtų padangų <...>“, „RE7. Sistema kiek įmanoma stengiasi leisti žmonėms (įskaitant užsieniečius) naudotis savo žmogaus teisėmis į apsaugą, teisingumą ir laisvę.“. Tuo pat metu tyrimo dalyviai teigia, kad apsaugos prieinamumą, teisingumą ir galimybę realizuoti teisę ją pasinaudoti - vertina gerai. „RE1. <...> pagrindines teises tikrai galiu įgyvendinti.“, „RE3. <...> tai teisinė sistema yra teisinga tiek piliečiams, tiek užsieniečiams.“ „RE4. Pagrindines teises, kurios susijusios su mano saugumu, tarkim, tikrai galiu įgyvendinti.“, „RE5. Nors ir nesu Lietuvos Respublikos pilietis, tačiau savo teises ir pareigas žinau, galiu jas įgyvendinti ir ginti, jeigu reikia.“, „RE6. „Galimybes vertinu visai neblogai. <...> kas liečia teisinę sistemą, tai jaučiuosi visai neblogai.“, „RE7. Lietuva yra taisyklių ir reguliavimo šalis, įtraukianti užsieniečius.“

Pagrindžiantys teiginiai	Subkategorija	Kategorija
RE1. „<...> pagrindines teises tikrai galiu įgyvendinti. <...> juk man niekas neuždraus nusisamdyti advokatą, jeigu man to reikės ar rašyti pareiškimą, jeigu mane apvogė.“ RE2. „Bet jeigu reikia teisinės pagalbos, tai turiu galimybę ją gauti, ja pasinaudoti (pvz. policijos pareigūnų pagalba, teisininkų paslaugos ir pan.).“ RE3. „<...> iš to kiek žinau, tai teisinė sistema yra teisinga tiek piliečiams, tiek užsieniečiams.“ RE4. „Pagrindines teises, kurios susijusios su mano saugumu, tarkim, tikrai galiu įgyvendinti. Atsimenu, kad kažkada kreipiausi į policijos komisariatą dėl automobilio pradurtų padangų <...>“. RE5. „Nors ir nesu LR pilietis, tačiau savo teises ir pareigas žinau, galiu jas įgyvendinti ir ginti, jeigu reikia.,“ RE6. „Galimybes vertinu visai neblogai. <...> tačiau kas liečia teisinę sistemą, tai jaučiuosi visai neblogai.“ RE7. „Lietuva yra taisyklių ir reguliavimo šalis, įtraukianti užsieniečius. Sistema kiek įmanoma stengiasi leisti žmonėms (įskaitant užsieniečius) naudotis savo žmogaus teisėmis į apsaugą, teisingumą ir laisvę.“	Apsaugos prieinamumas	Teisių ir laisvių realizacija

(lentelė nr. 20)

Tyrimo dalyvių atsakymai atskleidė, kad teisę gauti socialinę apsaugą jie taip pat vertina gerai, kadangi nepriklausomai nuo tautybės, šioje sferoje informantai jaučia lygias galimybes. Tyrimo dalyviai teigia, kad sveikatos draudimas, pensijos kaupimas, (jeigu dirbi ir moki valstybei mokesčius), nedarbo išmoka ir kitos paslaugos yra prieinamos. „RE1. Sveikatos draudimas ir panašūs klausimai tai viskas gerai, jeigu dirbi.“, „RE2. Kadangi dirbu, tai turiu ir sveikatos draudimą, ir pensiją kaupiu <...>“, „RE4. Jeigu dirbi, tai sveikatos draudimas ir visi panašūs reikalai tau priklauso. Juk sąžiningai moku mokesčius.“, „RE5. Lietuvos sistema suteikia beveik lygias galimybes šiuo aspektu, nepriklausomai nuo tautybės.“, „RE7. Kai tapau bedarbis, turėjau aiškias galimybes gauti draudimą, darbo paiešką, socialinę apsaugą, pašalpas, socialinę pagalbą ir

pan. Diskriminacijos nebuvo, nes su manimi buvo elgiamasi kaip su visais kitais lietuviais. “. Taip pat paminėtinos ir kompensacijos galimybės, kas labai svarbu. „RE3. „Gavau mokėjimą už pinigus, išleistus savo sveikatai, dar 2018 m.“.

Pagrindžiantys teiginiai	Subkategorija	Kategorija
RE1. „Sveikatos draudimas ir panašūs klausimai tai viskas gerai, jeigu dirbi.“ RE2. „Kadangi dirbu, tai turiu ir sveikatos draudimą, ir pensiją kaupiu...“ RE3. „Gavau mokėjimą už pinigus, išleistus savo sveikatai, dar 2018 m.“ RE4. „Jeigu dirbi, tai sveikatos draudimas ir visi panašūs reikalai tau priklauso. Juk sąžiningai moku mokesčius.“ RE5. „Lietuvos sistema suteikia beveik lygias galimybes šiuo aspektu, nepriklausomai nuo tautybės.“ RE7. „Kai tapau bedarbis, turėjau aiškias galimybes gauti draudimą, darbo paiešką, socialinę apsaugą, pašalpas, socialinę pagalbą ir pan. Diskriminacijos nebuvo, nes su manimi buvo elgiamasi kaip su visais kitais lietuviais.“	Socialinė apsauga	Teisių ir laisvių realizacija

(lentelė nr. 21)

Tirianti naujojo visuomenės segmento integracijos raišką ir iššūkius Lietuvoje, tyrimo dalyvių atsakymai atskleidė labai svarbų aspektą – „Tikėjimo laisvę“. Informantų atsakymai rodo, kad religiniame kontekste jie jaučiasi priimti ir šiuo aspektu galintys realizuoti savo teises ir laisves. „RE4. Religiniame kontekste – aš jaučiuosi priimtas <...>“, „RE5. Religiniu aspektu mano teisės ir laisvės tikrai įgyvendinamos, nes galiu eiti į bažnyčią ir praktikuoti savo tikėjimą.“, „RE6. Galiu eiti į mūsų bendruomenės maldos namus, ten melstis ir bendrauti su bendruomenės nariais.“, RE7. Lietuva yra gana tolerantiška visuomenė įvairiai religijai. Aš lankausi bažnyčioje ir man niekada nebuvo trukdoma pasinaudoti savo laisve krikščionybei ir jos veiklai.“. Tyrimo dalyviai taip pat teigia, kad išpažinti savo tikėjimą gali be trukdžių ir praktikuoja jį taip pat laisvai bei reguliariai. „RE1. Mes, Afrikos bendruomenė, turime savo bažnytinę bendruomenę čia, renkamės kiekvieną sekmadienį <...>. Bendruomenės susibūrusios tikriausiai visuose didžiuosiuose Lietuvos miestuose.“, „RE2. Lankau mūsų bendruomenės bažnyčią sekmadieniais.“, „RE3. Mūsų (afrikiečių)

bendruomenė nuomojasi patalpas, kur renkasi kiekvieną sekmadienį garbinti Dievo, melstis, bendrauti, dainuoti <...>“.

Pagrindžiantys teiginiai	Subkategorija	Kategorija
RE1. „Mes, Afrikos bendruomenė, turime savo bažnytinę bendruomenę čia, renkames kiekvieną sekmadienį <...> Bendruomenės susibūrusios tikriausiai visuose didžiuosiuose Lietuvos miestuose.“ RE2. „Lankau mūsų bendruomenės bažnyčią sekmadieniais.“ RE3. „Mūsų (afrikiečių) bendruomenė nuomojasi patalpas, kur renkasi kiekvieną sekmadienį <...>“ RE4. „Religiniame kontekste – aš jaučiuosi priimtas...“ RE5. „Religiniu aspektu mano teisės ir laisvės tikrai įgyvendinamos, nes galiu eiti į bažnyčią ir praktikuoti savo tikėjimą.“ RE6. „Galiu eiti į mūsų bendruomenės maldos namus, ten melstis ir bendrauti su bendruomenės nariais.“ RE7. „Lietuva yra gana tolerantiška visuomenė įvairiai religijai. Aš lankausi bažnyčioje ir man niekada nebuvo trukdoma pasinaudoti savo laisve krikščionybei ir jos veiklai.“	Tikėjimo laisvė	Teisių ir laisvių realizacija

(lentelė nr. 22)

Analizuojant gautus tyrimo duomenis pastebima, kad realizuojant teises ir laisves, susiduriama su sunkumu įsitraukti į darbo rinką. Tyrimo dalyviai teigia, kad susirasti darbą yra ištis didelis iššūkis ir išreiškia lūkestį lygioms darbo galimybėms užsieniečiams: „RE6. *Dalykas, kuris labai svarbus sėkmingai integracijai – lygios darbo galimybės užsieniečiams.*“, „RE1. *Bet pagrindinis iššūkis ir sunkumas yra tą darbą susirasti. Nelabai kas nori priimti mūsų. Ir mes, deja, bet liekam nuošaly kol kas.*“, „RE2. *Sudėtinga buvo rasti darbą.*“, „RE4. *Tačiau susirasti darbą yra sunku.*“, „RE5. *Tačiau tikrai yra sunkumų ieškantis darbo.*“, „RE7. *Tačiau susirasti darbą yra gana nelengva.*“. O sunkumų ieškantis darbo priežastis, informantai įvardija esant neigiamą požiūrį į juos, kuris riboja darbo susiradimo galimybes. „RE2. *Daugelyje interviu klausdavo iš kokios šalies esu. O kai pasakydavau, kad iš Nigerijos, tai daugiau po interviu skambučio nesulaukdavau. Abejoju ar čia tik sutapimas.*“, „RE3. *Galbūt susirasti darbą Lietuvoje užsieniečiui gali būti šiek tiek keblus*

reikalas, <...> rasė gali trukdyti.“, „RE4. Daugelyje darbo pokalbių jaučiasi kažkoks neigiamas požiūris.“, „RE5. Nes yra situacijų, kada susiduri ne su pačia sistema, bet su neigiamu žmonių (darbdavių) požiūriu.“.

Pagrindžiantys teiginiai	Subkategorija	Kategorija
RE1. „Bet pagrindinis iššūkis ir sunkumas yra tą darbą susirasti. Nelabai kas nori priimti mūsų. Ir mes, deja, bet liekam nuošaly kol kas.“ RE2. „Sudėtinga buvo rasti darbą. Daugelyje interviu klausdavo iš kokios šalies esu. O kai pasakydavau, kad iš Nigerijos, tai daugiau po interviu skambučio nesulaukdavau. RE3. „Galbūt susirasti darbą Lietuvoje užsieniečiui gali būti šiek tiek keblus reikalas, <...> rasė gali trukdyti.“ RE4. „Tačiau susirasti darbą yra sunku. Daugelyje darbo pokalbių jaučiasi kažkoks neigiamas požiūris. Buvo tikrai sunku susirasti darbą.“ RE5. „Tačiau tikrai yra sunkumų ieškantis darbo. Nes yra situacijų, kada susiduri ne su pačia sistema, bet su neigiamu žmonių (darbdavių) požiūriu.“ RE6. „Dalykas, kuris labai svarbus sėkmingai integracijai – lygios darbo galimybės užsieniečiams.“ RE7. „Tačiau susirasti darbą yra gana nelengva.“	Ribojantis požiūris	Teisių ir laisvių realizacija

(lentelė nr.23)

Apibendrinant teisių ir laisvių realizacijos kategoriją galima teigti, kad apsaugos prieinamumą, teisingumą ir galimybę realizuoti teisę ja pasinaudoti, naujasis visuomenės segmentas vertina gerai. Tyrimo dalyvių patirtis rodo, kad tiek socialinė, tiek teisinė apsauga yra prieinama. Tikėjimo laisvė taip pat yra realizuojama – naujasis visuomenės segmentas gali nevaržomai praktikuoti savo išpažįstamą tikėjimą. Tačiau su lygiomis galimybėmis dalyvauti darbo rinkoje – kyla didelių iššūkių. Nors, kaip teigia Wiesbrock (2013), ES formuojamoje integracijos politikoje pagrindinės akcentuojamos sritys yra būtent šios: tinkamas užimtumas, priimančiosios šalies vienodai suteikiamos galimybės naudotis prekėmis ir paslaugomis bei politinis dalyvavimas. Todėl šiuo atveju naujasis visuomenės segmentas jaučiasi esantis nuošalyje.

3.2.5. Tyrimo apibendrinimas

Gauti tyrimo duomenys rodo, kad naujojo visuomenės segmento integracijos procese labiausiai dominuoja keturios sritys, susijusios su integracijos raiška priimančioje visuomenėje.

Pirmoji sritis – socialinė sąveika. Joje atsiskleidžia priimančios visuomenės išankstinis nusistatymas bei diskriminuojantis atstūmimas naujojo visuomenės segmento atžvilgiu. Galima teigti, kad sėkmingai integruotis naujoje visuomenėje trukdo žmonių išankstinis nusistatymas bei diskriminuojantis atstūmimas, todėl įsiliejamasis į naują, priimančią visuomenę tampa vis sunkesniu uždaviniu. Tačiau naujasis visuomenės segmentas jaučia palaikymą iš savo gimtosios šalies (žemyno) bendruomenės narių, kas yra labai svarbu tenkinant pagrindinius žmogaus poreikius. Taip pat jaučiamas ir požiūrio pokytis į naująjį visuomenės segmentą – priimanti visuomenė darosi vis atviresnė ir draugiškesnė naujojo visuomenės segmento atžvilgiu.

Antroji sritis – kultūrų susidūrimas, atskleidžia tokius integracijos raiškos aspektus kaip: kultūrinės skirtybės, atmetantis konservatyvumas, kalbos barjeras bei įtraukiantis prisitaikymas. Naujojo visuomenės segmento išreikšta nuomonė rodo, kad kultūriniai skirtumai daro didelę įtaką kultūrinei draugystei – priimanti visuomenė sunkiai supranta atvykusiųjų elgesį, normas, papročius ar įpročius. Taip pat naujojo visuomenės segmento pateikti atsakymai rodo, kad priimanti visuomenė (lietuviai) yra labai konservatyvi, kas iššaukia atmetimo reakciją naujojo visuomenės segmento atžvilgiu. Kalbos barjeras taip pat svarbus veiksnys, kuris turi įtakos sėkmingam/ne tiek sėkmingam integracijos procesui. Naujojo visuomenės segmento požiūriu, yra labai svarbu išmokti priimančios visuomenės kalbą, kad integracijos procesas vyktų sklandžiau ir kokybiškiau. Taip pat išryškėja įtraukiantis prisitaikymas iš naujojo visuomenės segmento pusės - naujasis visuomenės segmentas yra suinteresuotas išlaikyti pradinę kultūrą, bet taip pat nori bendrauti su priimančios visuomenės nariais, gerbti jų visuomenėje egzistuojančias normas ir kultūrą.

Trečiasis išryškėjęs veiksnys, kuris lemia integracijos procesą ir jo raišką – institucinė – biurokratinė aplinka. Šioje srityje labiausiai atsiskleidžia lėtumas, kuris apsunkina procesų vyksmą. Taip pat institucinėje – biurokratinėje aplinkoje egzistuoja tam tikri trikdžiai – neaiškiai ar painiai pateikiama informacija dėl dokumentų paraiškų, terminų, tvarkos. Naujasis visuomenės segmentas įvardija, kad gyvenamosios vietos deklaracijos prieinamumas ribotas, o tai lemia procesų sklandumą. Tačiau tyrimo metu surinkti duomenys rodo, kad naujasis visuomenės segmentas jaučia institucinį palaikymą. Tokios institucijos kaip „SoDra“, „Užimtumo tarnyba“, VMI, Migracijos departamentas, migracijos tarnyba, NVO bei teisinės institucijos teikia reikiamą pagalbą ar informaciją rūpimais klausimais. Didžiausias palaikymas jaučiamas iš akademinų institucijų aplinkos.

Tyrimo duomenys taip pat atskleidė teisių ir laisvių realizacijos sritį. Joje atsispindi apsaugos prieinamumas – tiek socialinės apsaugos, tiek teisinės, bei galimybė realizuoti teisę pasinaudoti apsauga. Tyrimo duomenys taip pat rodo, kad tikėjimo laisvė yra realizuojama. Naujasis visuomenės segmentas jaučiasi nevaržomi šiuo klausimu ir gali laisvai praktikuoti savo religiją. Didžiausias iššūkis kyla norint jausti lygias galimybes dalyvauti darbo rinkoje. Šioje srityje jaučiamas ribojantis bei diskriminuojantis požiūris.

IŠVADOS

1. Imigracija į Lietuvą iš Afrikos kontinento per pastarąjį dešimtmetį išaugo dešimt kartų. 2010 metais Lietuvoje laikiną leidimą gyventi turėjo vos 143 Afrikos žemyno piliečiai, kai tuo tarpu 2019 metais vizos išduotos 1173 Afrikos kontinento piliečiams. Iš jų 416 Ganos, Kamerūno ir Nigerijos piliečiams. Taip spartėjant imigracijos tempui, visuomenėje atsiranda nauja žmonių bendruomenė – naujasis visuomenės segmentas. Toks segmentas turi savitą kultūrą, papročius, įpročius, kalbą, patirtį bei bendravimo kultūrą. Natūraliai pradeda maišytis kultūros, rasės, tautos, todėl integracija į priimančią visuomenę įgauna vis didesnę svarbą.
2. Analizuojamoje mokslinėje literatūroje, integracija priimančioje visuomenėje vertinama pagal esančius skirtumus, atsirandančius keturioje pagrindinėse dimensijose, kurie apima tokius naujojo visuomenės segmento gyvenimo aspektus kaip – kultūriniai, socialiniai, ekonominiai bei politiniai aspektai. Visuose minėtuose integracijos proceso aspektuose kyla daug iššūkių, su kuriais susiduria naujasis visuomenės segmentas – kalbos barjeras, priimančios visuomenės požiūris, socialinės, teisinės apsaugos prieinamumas, patekimas į darbo rinką, užimtumas, biurokratinė aplinka, imigranto teisių ir laisvių realizacija.
3. Vykstant naujojo visuomenės segmento integracijos procesui Lietuvoje, labiausiai išryškėja socialinės sąveikos, kultūrų susidūrimo, biurokratinės - institucinės aplinkos bei teisių ir laisvių realizacijos sritys. Šiose srityse atsiskleidžia priimančios visuomenės diskriminuojantis atstūmimas, konservatyvumas bei išankstinis nusistatymas naujojo visuomenės segmento atžvilgiu. Tuo tarpu didžiausias palaikymas jaučiamas iš Afrikos šalių bendruomenės, gyvenančios Lietuvoje. Tačiau naujasis visuomenės segmentas jaučia požiūrio pokytį – priimanti visuomenė darosi vis atviresnė ir draugiškesnė naujojo visuomenės segmento atžvilgiu.
4. Susiduriant kultūroms, integracijos procese iškyla tokie sunkumai kaip kalbos barjeras bei kultūrinės skirtybės. Naujasis visuomenės segmentas įvardija, kad priimančios visuomenės kalbą mokytis labai svarbu, norint pagerinti integracijos proceso kokybę bei teigia, kad kalbos barjeras yra kliūtis užmegzti socialinius ryšius su priimančia bendruomene. Taip pat pabrėžia, kad lietuviai sunkiai priima ir supranta jų kultūrų, papročius, tradicijas arba tiesiog nenori jų suprasti. Tuo tarpu naujasis visuomenės segmentas stengiasi prisitaikyti prie priimančioje visuomenėje egzistuojančių normų, taisyklių, kultūros.
5. Naujasis visuomenės segmentas jaučia institucijų palaikymą integracijos procese bei įvardija, kad pagalbą ir informaciją gauna iš tokių institucijų kaip „SoDra“, „Užimtumo tarnyba“, VMI, Migracijos departamentas, migracijos tarnyba, NVO bei teisinių institucijų. Didžiausias palaikymas jaučiamas iš akademinės aplinkos. Tačiau institucinėje – biurokratinėje aplinkoje egzistuoja apsunkinantis procesų

lėtumas bei trikdžiai – painiai pateikiama informacija, tvarka, terminų datos, sunkiai prieinama gyvenamosios vietos deklaracija.

6. Galimybė realizuoti teisę pasinaudoti socialine bei teisine apsauga vertinama gerai – apsauga prieinama. Tikėjimo laisvė taip pat nevaržoma. Naujasis visuomenės segmentas nevaržomai praktikuoja religiją, renkasi į pamaldas, nejaučia diskriminacijos šiuo aspektu. Tačiau lygių teisių dalyvauti darbo rinkoje nejaučia. Šioje srityje jaučiamas ribojantis bei diskriminuojantis požiūris naujojo visuomenės segmento atžvilgiu.

REKOMENDACIJOS

1. Remiantis tyrimo dalyvių atsakymais, išryškėjo gyvenamosios vietos deklaracijos sunkus prieinamumas. Dėl šios priežasties, LR įstatyminės bazės kūrėjai - institucijos ir už tai atsakingi asmenys, turi siekti užtikrinti, kad gyvenamosios vietos deklaravimo procesas būtų sklandus, galimybės būtų prieinamos. Tai būtų galima padaryti pakeičiant ar papildant įtvirtintus gyvenamosios vietos deklaraciją reglamentuojančius nuostatus bei tvarką.
2. Stebint išankstinį priimančios visuomenės nusistatymą ir diskriminuojantį požiūrį naujojo visuomenės segmento atžvilgiu, rekomenduojama sudaryti galimybes šioms dviem kultūroms būti arčiau vienai kitos, bei plačiau skleisti pozityvią informaciją apie šią žmonių grupę. Rekomenduojama į mokyklų, aukštųjų mokyklų programas įtraukti daugiau informacijos, projektų, diskusijų, susitikimų su šiuo segmentu, taip leidžiant šioms dviem kultūroms vienai kitą pažinti ir geriau suprasti. Taip pat projektų, diskusijų ir susitikimų turinys, nepažeidžiant konfidencialumo įstatymo, galėtų būti viešinamas plačiai visuomenei matomose erdvėse – socialinėje medijoje, žiniasklaidoje, įvairiuose renginiuose bei konferencijose, tokiu būdu sudarant galimybę formuoti teigiamą arba pakeisti neigiamą ir diskriminuojantį požiūrį į naująją visuomenės segmentą, jo kultūrą, vertybes, papročius bei tradicijas.
3. Remiantis kitų šalių teigiama patirtimi (pavyzdžiui, JAV), rekomenduojama įvertinti galimybę pradėti teikti atvejo vadybos paslaugą imigrantams Lietuvoje. Tokiu būdu naujam visuomenės segmentui būtų teikiama koordinuota pagalba teisiniais, socialiniais, psichologiniais, biurokratiniais, darbo galimybių, užimtumo, sveikatos priežiūros ir kitais aktualiais šiai žmonių grupei klausimais, kas pagerintų integracijos proceso valdymą ir kokybę.

4. Naujojo visuomenės segmento patirtis rodo, kad pateikiama informacija, dokumentų paraiškų datos skirtingose institucijose dažnai nesutampa, todėl rekomenduojama stiprinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą bei pačių institucijų teikiamos informacijos suvienodinimą. Taip pat tikslinga būtų visą reikiamą informaciją naujam visuomenės segmentui teikti anglų kalba, taip išvengiant didelių keblumų informacijos ir procesų gausoje.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Adrian Favell, "Integration nations: the nation-state and research on immigrants in Western Europe, The multicultural challenge", Comparative Social Research 22, Elsevier Science (2003): 13-42.
2. Afifi, T. and Jager, J. (2010). Environment, Forced Migration and Social Vulnerability. London and New York, Springer, Heidelberg, Dordrecht
3. Ayyappan, Krishnan & Berry, J.. (1992). Acculturative Stress and Acculturation Attitudes Among Indian Immigrants to the United States. Psychology & Developing Societies. 4. 187-212. 10.1177/097133369200400206.
4. Algis Junevičius, Indrė Lechimiakytė. "Lietuvos migracijos politika trečiųjų šalių piliečių atžvilgiu: patirtis ir tendencijos". Viešojo politika ir administravimas, 2014 Kaunas, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=54725>
5. Asylum," USCIS <https://www.uscis.gov/humanitarian/refugees-asylum/asylum> Tikrinta: 2020 11 19 – 20:16
6. Bakiu, Qashif & Sela, Ylber. (2015). The Fragmentation of the Ethnic Segments in Plural Societies –the Macedonian Case. European Journal of Social Sciences Education and Research. 4. 67. 10.26417/ejser.v4i1.p67-74.
7. Bhugra Dinesh, Becker Matthew A. Migration, cultural bereavement and cultural identity World Psychiatry. 2005 Feb; 4(1): 18–24. PMID: PMC1414713
8. Boswell, C. European Migration Policies in Flux. Changing Patterns of Inclusion and Exclusion. ISBN: 978-1-405-10295-7 November 2003.
9. Copp, David. (1992). The Concept of a Society. Dialogue. 31. 183 - 212. 10.1017/S0012217300038518.
10. Cornea, A. 2012. "Relativity and Relativism: On a Failed Analogy", Cultura. International Journal of Philosophy of Culture and Axiology 9(1): 29–42.
11. Crossman, A. (2013) *Sociological terminologies: Social Structure (P1)*. <https://maryscuases.wordpress.com/2013/10/16/sociological-terminologies-social-structure-p1/> Tikrinta 2020 09 14 – 16:32
12. d' Haenens, L., & Martens, T. (2011). Media and ethnic minorities. In J. Trappel, W.A. Meier, L. d' Haenens, J. Steemers, Boma ss (Eds.), Media in Europe Today (pp.235–250). Bristol: Intellect Ltd.

13. Danielle Renwick, "Central America's Violent Northern Triangle," Council of Foreign Relations (2016) <http://www.cfr.org/transnational-crime/central-americas-violent-northern-triangle/p37286> Tikrinta 2020 08 17 – 15:42
14. Dėl Užsieniečių integracijos į visuomenę 2018–2020 metų veiksmų plano patvirtinimo. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija. TAR, 2018-12-27, Nr. 21407
15. Dictionary of Psychology, American psychological association, USA, Washington, DC 20002-4242, 2020
16. Duncan, G., Shepherd, M.& Symons, J. (2010). Working with refugees, a manual for caseworkers and volunteers. Rural Remote Health, 10(4), 1406.
17. Efektyvios imigrantų integracijos politikos analizė Lietuvoje: patirtis ir problemos; Gabrielė Čepeliauskaitė, 2018 Kaunas <https://www.ceeol.com/search/viewpdf?id=728359>
18. Eisenbruch M. From post-traumatic stress disorder to cultural bereavement: diagnosis of Southeast Asian refugees. Soc Sci Med. 1991;33:673–680. [PubMed]
19. Eisenbruch M. The cultural bereavement interview: a new clinical research approach for refugees. Psychiatr Clin North Am. 1990;13:715–735. [PubMed] [
20. Engbersen, Godfried & Xiang, B. & Black, Richard & Collyer, Michael & Markova, Eugenia & Heering, L.. (2006). Migration and development: causes and consequences.
21. Erasmus+ Programme Guide, Version 3, (25/08/2020), EU Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/calls/2020-erasmus-accreditation-youth_en Tikrinta: 2020 10 19 – 19:58
22. Erasmus+ programos vadovas. Europos Komisija 2 versija (2019): 15/01/2019 https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/sites/erasmusplus2/files/erasmus-plus-programme-guide-2019_lt.pdf Tikrinta 2020 09 02 – 22:14
23. Erasmus+ programos vadovas. Prieiga per internetą: [Erasmus+ Programos vadovas | Erasmus+ \(europa.eu\)](#) Tikrinta 2020 10 19 – 12:25
24. Europos parlamento ir tarybos reglamentas: dėl Europos imigracijos ryšių palaikymo pareigūnų tinklo sukūrimo (nauja redakcija). Europos Komisija. Briuselis, 2018 05 16 COM(2018) 303, 2018/0153(COD).
25. Forced Migration Online „What Is Forced Migration?“ (2012) <http://www.forcedmigration.org/about/whatisfm>
26. HAMBERGER, Astrid. (2009). Immigrant Integration: Acculturation and Social Integration. Journal of Identity and Migration Studies. 3. 2-21.
27. Heckmann, Friedrich & Bosswick, Wolfgang. (2006). Integration of Migrants: Contribution of Local and Regional Authorities.

28. Hm Government, Civil Society Strategy: Building A Future That Works For Everyone, 2018.
[https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/732765/Civil Society Strategy - building a future that works for everyone.pdf](https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/732765/Civil_Society_Strategy_-_building_a_future_that_works_for_everyone.pdf)
29. Immigrants Assistance Centre, USA. Prieiga per internetą: [Immigrants Assistance Center | Assistance on the Path to Citizenship](#) Tikrinta 2021 03 17 – 20:15
30. Inga Gaižauskaitė, Natalija Valavičienė „Socialinių tyrimų metodai: kokybinis interviu“. (2016), Vilnius.
31. J. F. Gilgun, „Social work specific research and theory building“ *Manuscript submitted for publication in International Encyclopedia of Social and Behavioral Sciences, James Wright (Ed). New Yourk: Elsevier* (2014)
32. John Vidal, “El Alto, city of rural migrants whose crops failed when the climate changed,” *The Guardian* (2011) <https://www.theguardian.com/global-development/poverty-matters/2011/apr/12/bolivia-crop-failure-climate-change>
33. Julia Kent, “First-Time Enrollment of International Graduate Students Continues to Rise,” *Council of Graduate Schools* (2014) <http://cgsnet.org/first-time-enrollment-international-graduate-students-continues-rise> Tikrinta 2020 10 03 – 20:59
34. Junevičius, A., Leveckytė, E. Lietuvos migracijos politika trečiųjų šalių piliečių atžvilgiu: patirtis ir tendencijos. Viešojo politika ir administravimas. 2014, T. 13, Nr. 1, p. 148–161. Prieiga per internetą: <https://vpa.ktu.lt/index.php/PPA/article/view/6758/3533> Tikrinta 2020 09 08 – 20:33
35. Kasnauskienė, G. 2005. Gyventojų migracijos teorijos. Lietuvos statistikos darbai: ketvirtinis statistikos žurnalas 2: 4–13.
36. L. Rupšienė, „Kokybinio tyrimo duomenų rinkimo metodologija“, Klaipėdos universiteto leidykla, Klaipėda (2007)
37. Lietuvos Respublikos imigracijos įstatymas. Lietuvos aidas, 1991-09-11, Nr. 183-0
38. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties. Lietuvos Respublikos Seimas. Valstybės žinios, 2004-04-30, Nr. 73-2539.
39. Lietuvos Respublikos Įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ (2004 m. balandžio 29 d., Nr. IX-2206) 12 straipsnis.
40. Liudmila Rupšienė, „Kokybinių tyrimų duomenų rinkimo metodologija“ (2007), Klaipėda: Klaipėdos universitetas ISBN: 978-9955-18-248-1
41. Loue, S. (1998). Defining the Immigrant . *Handbook of Immigrant Health. Springer Science+Business Media New York.* 13, 19–20
https://link.springer.com/chapter/10.1007%2F978-1-4899-1936-6_2

42. Macmillan., Palgrave (2015). Global politics. Palgrave Macmillan. ISBN 9781137349262. OCLC 979008143
43. Mark Fischetti, "Climate Change Hastened Syria's Civil War," Scientific American (2015) <https://www.scientificamerican.com/article/climate-change-hastened-the-syrian-war/> Tikrinta 2020 08 03 – 23:20
44. Maslauskaitė, A., ir Stankūnienė, V. (2007). Šeima abipus sienų. Lietuvos transnacionalinės šeimos genezė, funkcijos, raidos perspektyvos. Vilnius: Tarptautinė migracijos organizacija (TMO).
45. Massey, Douglas S. Economic Development and International Migration in Comparative Perspective." Population and Development Review, vol. 14.3 (1988) http://www.jstor.org/stable/1972195?seq=1#page_scan_tab_contents Tikrinta 2020 09 09 – 19:45
46. McCarthy, Niall. (2018). The Most Culturally Chauvinistic Europeans. Statista. Oct 30. Prieiga per internetą: <https://www.statista.com/chart/15942/our-people-are-not-perfect-but-our-culture-is-superior-to-others/> Tikrinta 2020 10 02 – 12:36
47. Migracijos metraštis 2010m. Migracijos Departamentas prie LR vidaus reikalų ministerijos, Vilnius, 2011 Prieiga per internetą: https://migracija.lrv.lt/uploads/migracija/documents/files/Migracijos%20metra%C5%A1%C4%8Di/2010%20m_%20metra%C5%A1tis.pdf Tikrinta: 2020 08 14 – 12:48
48. Migracijos metraštis 2014m. Migracijos Departamentas prie LR vidaus reikalų ministerijos, Vilnius, 2015 Prieiga per internetą: https://migracija.lrv.lt/uploads/migracija/documents/files/Migracijos%20metra%C5%A1%C4%8Di/2014%20m_%20metra%C5%A1tis.pdf Tikrinta 2020 08 14 – 13:25
49. Migracijos metraštis 2019m. Migracijos Departamentas prie LR vidaus reikalų ministerijos, Vilnius, 2020 Prieiga per internetą: [https://migracija.lrv.lt/uploads/migracija/documents/files/Migracijos%20metra%C5%A1%C4%8Di/MIGRACIJOS%20METRA%C5%A0TIS_2019%20\(1\).pdf](https://migracija.lrv.lt/uploads/migracija/documents/files/Migracijos%20metra%C5%A1%C4%8Di/MIGRACIJOS%20METRA%C5%A0TIS_2019%20(1).pdf) Tikrinta: 2020 08 14 – 15:18
50. Mistiaen, Valérie. (2019). Images of Immigrants and Refugees in Western Europe Media Representations, Public Opinion, and Refugees' Experiences.
51. MRU Signed Agreement with Ministry to Provide Free Tuition to Refugees, MRU, Vilnius. 2020 [MRU Signed Agreement with Ministry to Provide Free Tuition to Refugees - MRU \(mrui.eu\)](https://mrui.eu/mru-signed-agreement-with-ministry-to-provide-free-tuition-to-refugees) tikrinta: 2020 12 16 – 19:56

52. N. Laurentsyeva, A. Venturini, „The Social Integration of Immigrants and the Role of Policy – A Literature Review“, Centre for European Policy Studies, Brussels, Belgium, University of Torino, Italy; and Migration Policy Centre, Florence, Italy, 2017
53. PMIF, 2020 <https://www.pmif.lt/naujienos/euopos-komisija-kviecia-teikti-paraiskas-tarptautiniams-prieglobscio-migracijos-ir-integracijos-projektams-finansuoti-1> Tikrinta 2020 11 26 – 19:18
54. Prieglobščio, migracijos ir integracijos fondo 2014 – 2020m. programos įgyvendinimas, Prieglobščio, migracijos ir integracijos fondas, LR socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2014 – 2020, Prieiga per internetą: <https://mipas.lt/2020/09/08/prieglobscio-migracijos-ir-integracijos-fondo-2014-2020-m-programos-igyvendinimas/> Tikrinta: 2020 10 15 – 18:36
55. Quick Facts: What You Need To Know About The Syria Crisis,” Mercy Corps (2016) <https://www.mercycorps.org/articles/iraq-jordan-lebanon-syria-turkey/quick-facts-what-you-need-know-about-syria-crisis> Tikrinta 2020 08 28 – 21:54
56. Reus-Smit, Christian. (2003). The Constitutional Structure of International Society and the Nature of Fundamental Institutions. International Organization. 51. 10.1162/002081897550456.
57. Rinus Penninx, “Integration of migrants. Economic, social, cultural and political dimensions”, Background paper for the European Population Forum 2004, Population Challenges and Policy Responses (12-14 January, Geneva, 2007)
58. Rinus Penninx. Challenges and opportunities of migrants’ integration in the light of recent flows Brussels, February 4-5, 2016 https://ec.europa.eu/research/conferences/2016/migrationchallenge/pdf/migration_conf-r_penninx.pdf Tikrinta 2020 07 19 – 22:17
59. Sam Jones, “Why is Haiti vulnerable to natural hazards and disasters?” The Guardian (2016) <https://www.theguardian.com/world/2016/oct/04/why-is-haiti-vulnerable-to-natural-hazards-and-disasters> Tikrinta 2020 06 16 – 22:17
60. Saridi, Maria. Migrants and Refugees. Challenges for a human community., 2018
61. Siniavskaitė, Edita & Andriušaitienė, Daiva. (2015). A Research of Provisions of the Lithuanian Youth Migration. Mokslas - Lietuvos ateitis. 7. 210-220. 10.3846/mla.2015.749.
62. Stepanian, Phillip & Wainwright, Charlotte. (2018). Ongoing changes in migration phenology and winter residency at Bracken Bat Cave. Global Change Biology. 24. 10.1111/gcb.14051.
63. Strategija „Europa 2020“ [Strategija „Europa 2020“ | Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija \(lrv.lt\)](https://www.lrv.lt/lt/strategija-europa-2020) Tikrinta: 2020 11 23 – 15:44
64. Tarman, Bulent & Gürel, Davut. (2016). Awareness of social studies teacher candidates on refugees in Turkey. The Journal of Social Studies Research. 41. 10.1016/j.jssr.2016.11.001.

65. Tarptautinių Žodžių Žodynas (2020). Prieiga per internetą <https://tzz.lt/m/migracija/> Tikrinta 2020 08 15 – 22:56
66. The role of languages and cultures in the integration process of migrant and local communities, Daiva Pundziuvienė, Jurgita Cvilikaitė-Mačiulskienė, Jūratė Matulionienė, Smiltė Matulionytė, Lithuania 2020 <https://www.cceeol.com/search/viewpdf?id=881885> Tikrinta 2020 10 06 – 19:55
67. Trečiųjų šalių studentų pritraukimas ir išlaikymas Lietuvoje, TMO, EMT, 2018/3
68. UŽSIENIEČIŲ IŠ NE ES ŠALIŲ PRIĖMIMAS IR INTEGRACIJA LIETUVOS AUKŠTOSIOSE MOKYKLOSE: IŠŠŪKIAI, PROBLEMOS, SPRENDIMAI, Giedrė Simanauskaitė Monika Merkytė 2015 http://kurkl.lt/wp-content/uploads/2015/10/U%C5%B4sienio-student%C5%B3-pritraukimas-%C4%AF-Lietuv%C4%85_Giedr%C4%97-Simanauskait%C4%97_Monika-Merkyt%C4%97.pdf Tikrinta 2020 06 17 – 12:39
69. Užsienio studentai Lietuvoje: ar gebame pritraukti išlaikyti Lietuvoje? Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras, 2017. <https://strata.gov.lt/images/leidiniai/uzsienieciai.pdf> Tikrinta 2020 17 19 – 20:45
70. Užsienio studentai Lietuvoje: ar gebame pritraukti mokytis, o įgijus išsilavinimą išlaikyti Lietuvoje? MOSTA, Vilnius (2017)
71. Van Ginneken, Wouter. (2013). Social Protection for Migrant Workers: National and International Policy Challenges. European Journal of Social Security. 15. 209-221. 10.1177/138826271301500206.
72. Vilniaus Arkivyskupijos statutas. 2018 – 03 – 12 <https://vilnius.caritas.lt/wp-content/uploads/2019/07/VA-CARITAS-STATUTAS-2018-03-12-redakcija.pdf> Tikrinta 2020 06 25 – 23:14
73. VISUOMENĖS NUOSTATOS APIE SOCIALINES IR ETNINES GRUPES LIETUVOJE: NEPAKANTUMO IR SOCIALINĖS DISTANCIJOS STEBĖSENA, Giedrė BLAŽYTĖ, Vilana PILINKAITĖ-SOTIROVIČ, Karolis ŽIBAS, 2016 Vilnius https://lsta.lt/download/Socialine_kaita_visas.pdf#page=109 Tikrinta 2020 08 17 – 18:33
74. Visuotinė Lietuvių Enciklopedija, Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2021
75. Vytautas Šlapkauskas, „Socialinio gyvenimo paradigmos kaita kaip iššūkis viešojo saugumo politikai“, MRU Viešojo saugumo fakulteto Teisės katedra, Kaunas. 2018
76. Wadsworth, Thomson (2006) Violence and Culture: A Cross-cultural and Interdisciplinary Approach. 346 psl. Prieiga per internetą: https://books.google.lt/books/about/Violence_and_Culture.html?id=BK4PAQAAMAAJ&redir_esc=y Tikrinta 2020 09 18 – 17:55

77. Wiesbrock, A. (2013) 'Den svenska integrationspolitiken: en förebild för EU?' Report from Timbro: http://timbro.se/sites/timbro.se/files/files/reports/den_svenska Tikrinta 2020 07 29 – 23:11
78. Zerga Bereka, Ephrem. (2015). A review on Migration and Culture Change: An Anthropological perspectives. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/313440839_A_review_on_Migration_and_Culture_Change_An_Anthropological_perspectives/citation/download Tikrinta 2020 06 28 – 13:18

SANTRAUKA

Magistrinio darbo tema yra aktuali, kadangi globaliame pasaulyje migracijos procesas darosi vis intensyvesnis – maišosi tautos, kultūros, rasės, kas visuomenėje formuoja naujas žmonių grupes – naujuosius visuomenės segmentus. Kadangi per pastaruosius dešimtmečius sparčiai išaugo imigrantų skaičius iš Vakarų/Centrinės Afrikos valstybių (Ganos, Kamerūno, Nigerijos) į Lietuvą, natūraliai susiformavo naujas visuomenės segmentas. Šis segmentas atsineša savo kultūrinę, etninę bei socialinę patirtį, savo gimtąją kalbą, kuri skiriasi nuo lietuvių turimų patirčių, tradicijų, požiūrio. Tuomet natūraliai atsiranda socialinės sąveikos bei integracijos iššūkių, kylančių susiduriant su priimančia visuomene, kuriuos reikia spręsti ir valdyti. Norint išvengti socialinės atskirties, diskriminacijos, rasistinių išpuolių, nesantaikos tarp skirtingų kultūrų, būtina apie tai kalbėti dabar, bei ieškoti būdų, kaip integracijos procesą valdyti, palengvinti, gerinti jo kokybę.

Tyrimo tikslas.

Atskleisti naujojo visuomenės segmento sociokultūrinės integracijos raišką bei iššūkius Lietuvoje.

Tyrimo uždaviniai:

1. Aptarti naujojo visuomenės segmento (i)migracijos reiškinį;
2. Išanalizuoti integraciją kaip sociokultūrinį reiškinį;
3. Ištirti naujojo visuomenės segmento integracijos proceso Lietuvoje raišką bei iššūkius sociokultūriniu aspektu.

Siekiant ištirti naujojo visuomenės segmento integracijos raišką ir iššūkius Lietuvoje, buvo naudojamas kokybinis tyrimas. Iš dalies struktūruoto pokalbio – interviu metodo pagalba renkami duomenys. Tyrime dalyvavo 7 Nigerijos, Kamerūno bei Ganos piliečiai, atvykę gyventi į Lietuvą ir Lietuvoje gyvenantys ne trumpiau nei 5 metus, bei gyvenantys įvairiuose Lietuvos miestuose. Atlikto tyrimo rezultatai rodo, kad integracijos procese Lietuvoje atsiskleidžia institucinės – biurokratinės lėtumas ir trikdžiai, ribotos galimybės įsitraukti į darbo rinką, jaučiamas diskriminuojantis atstūmimas bei išankstinis nusistatymas naujojo visuomenės segmento atžvilgiu. Kalbos barjeras trukdo užmegzti ryšius su priimančia visuomene. Tačiau stebima, kad lietuviai tampa vis atviresni, draugiškesni. Jaučiamas institucinis palaikymas, galimybė realizuoti teisę pasinaudoti socialine bei teisine apsauga, nevaržomai praktikuoti išpažįstamą tikėjimą.

Raktiniai žodžiai.

Naujasis visuomenės segmentas, migracija, integracija, socialinė sąveika, socialinis kontekstas

SUMMARY

The topic of the master's thesis is relevant today because across the globe the migration process is becoming more and more intense. Nations, cultures, races are mixing, and this process forms new groups of people in society - new segments of society. As the number of immigrants from West / Central African countries (Ghana, Cameroon, Nigeria) to Lithuania has grown rapidly in recent decades, new segments of society have naturally emerged in our country as well. This segment brings its cultural, ethnic and social experiences, its native language, which differs from the experiences, traditions and attitudes of Lithuanians. Then the natural challenges of social interaction and integration that arise in the face of the host society need to be solved and managed. To avoid social segregation, discrimination, racist attacks, the disproportionate cross-cultural issues that need to be talked about now, as well as ways to manage, facilitate and improve the quality of the integration process.

The goal of the research: To reveal the expression and challenges of socio-cultural integration of the new segment of society in Lithuania.

The objectives of the research:

1. To discuss the phenomenon of (i) migration of a new segment of society;
2. To analyze integration as a socio-cultural phenomenon;
3. To study the expression of the new social segment integration process in Lithuania and the challenges from the socio-cultural aspect.

In order to study the expression and challenges of the integration of the new segment of society in Lithuania, a qualitative study was used. Data are collected using a partially structured interview method. The survey involved 7 respondents who came to live in Lithuania from Nigeria, Cameroon and Ghana, and have lived in Lithuania for at least 5 years and live in various Lithuanian cities. The results of the research show that the process of integration in Lithuania reveals institutional - bureaucratic slowness and disturbances, limited opportunities to enter the labor market, discriminatory rejection and prejudice towards the new segment of society. The language barrier hinders communication with the host society. However, it is observed that Lithuanians are becoming more and more open and friendly. There is institutional support, the opportunity to exercise the right to social and legal protection, and to practice the professed religion freely.

Key words.

New segment of society, migration, integration, social interaction, social context

PRIEDAI

Interviu klausimai

1. Iš kokios šalies atvykote į Lietuvą ir kiek laiko čia gyvenate? Kokiame mieste?
2. Sakykite, kokios priežastys lėmė jūsų apsisprendimą emigruoti iš savo šalies?
3. Ką veikiate, kokia veikla užsiimate gyvendama(s) čia?
4. Papasakokite apie savo socialinę aplinką bei gyvenimą Lietuvoje. Su kuo bendraujate, ką veikiate, kur lankotės?
5. Kaip vertinate savosios kultūros ir Lietuvos kultūros „susidraugavimą“? Kaip tai lemia Jūsų gyvenimo kokybę čia, Lietuvoje? Papasakokite savo patirtį.
6. Kokie didžiausi kultūriniai iššūkiai iškilo atvykus į Lietuvą? Kaip juos sprendėte? Ar dabar situacija šiuo klausimu kitokia?
7. Kaip vertinate biurokratinę bei teisinę sistemą, jos darbą integracijos aspektu? Kas apsunkina, o gal kaip tik palengvina biurokratinius, teisinius procesus? Gal galite pateikti konkrečių pavyzdžių, situacijų?
8. Papasakokite, kokią informaciją ir iš ko/kur gavote, kai atvykote į Lietuvą?
9. Kaip manote, kokie yra pagrindiniai faktoriai, kurie lemia sėkmingą integraciją naujoje visuomenėje (šiuo atveju Lietuvoje)?
10. Kokie, Jūsų manymu, neigiami faktoriai lemia integracijos proceso sėkmę? Pateikite konkrečių pavyzdžių.
11. Kaip vertinate galimybes įgyvendinti savo teises ir pareigas politiniame – teisiniame kontekste Lietuvoje?
12. Kaip vertinate galimybes įgyvendinti savo teises ir pareigas socialiniame kontekste? (Draudimas, darbo paieška, socialinė apsauga, išmokos, socialinė pagalba ir pan.)
13. Kaip vertinate savo teisių ir laisvių įgyvendinimą Lietuvoje kultūriniame ir religiniame kontekste? Kaip jaučiatės? Kokių patirčių turite šiuo klausimu? (renginiai, religinė bendruomenė, visuomenės požiūris į tai ir pan.)
14. Kur galite kreiptis, jei jums reikia informacijos ar pagalbos švietimo, socialiniais, teisiniais ar užimtumo klausimais (įstaigos, žmonės ir paslaugos)? Kokia konkreti pagalba ir iš ko jūs gaunate šią pagalbą? Pateikite pavyzdį, papasakokite apie savo patirtį.
15. Pateikite siūlymų ir rekomendacijų, ką būtų galima daryti kitaip, kad integracija Lietuvoje vyktų sklandžiau?

PIRMOJI KATEGORIJA – SOCIALINĖ SĄVEIKA

Pagrindžiantys teiginiai	Subkategorija	Kategorija
RE2. „Klaidingai suformuota žmonių nuomonė apie mus, afrikiečius. Daugelis galvoja, kad mes vagys, apgavikai ir išnaudotojai. Taip mus rodo socialinė medija. Dėl to labai gaila.“ RE3. „Klaidingas išankstinis nusistatymas, kurį formuoja netikros žinios internete. Tokia klaidinga informacija ir įsitikinimai labai trukdo sėkmingai integruotis naujoje visuomenėje.“ RE6. „Išankstinis nusistatymas. Pavyzdžiui internete tikrai daug informacijos yra apie įvairias kultūras, šalis, žmones... Tačiau daugiausiai eskaluojamos yra neigiamos žinios apie daugelio Afrikos žmonių veiklą ar blogus siekius. Tikrai visur visokių žmonių yra. Ir blogų, ir gerų. Bet tai nereiškia, kad mes visi blogi.“ „Labai svarbu, kad žmonės be išankstinių nusistatymų į tave žiūrėtų, o pats norėtų tave pažinti, suprasti.“ RE7. „Neigiamų pranešimų socialinėje žiniasklaidoje priėmimas, susijęs su konkrečia žmonių grupe, taip pat yra pagrindinis veiksnys, lemiantis integracijos nesėkmę.“	Išankstinis nusistatymas	Socialinė sąveika
RE1. „...netolerancija ir nenoras priimti svetimų žmonių, rasizmas. Gatvėje tikrai išgirstu „nigeris“ ir panašių pasisakymų.“ RE2. „Manau, kad didžiausi faktoriai, kurie trukdo sėkmingai integruotis, tai diskriminacija, netolerancija ir klaidingai suformuota žmonių nuomonė apie mus, afrikiečius.“ „Rekomenduočiau lietuviams būti atviresniems kitataučiams, mažinti diskriminaciją...“ RE4. Priimančios visuomenės neigiamas nusistatymas, diskriminacija.“ „Bendravimas ir priėmimas, susijęs su odos spalvos skirtumu...“ „Gal jau jie priprato prie kitokios spalvos žmogaus.“ „Norisi daugiau supratimo, atvirumo ir tolerancijos mus priimant.“ RE5. „Bendravimo kultūros stoka, diskriminacija dėl odos spalvos...“ „Diskriminacija rasiniu aspektu, nepagarba ir nenoras	Diskriminuoja ntis atstūmimas	

pažinti bei keistis.“ „Bet jeigu žmonės žiūrėtų tolerantiškai, norėtų suprasti kaip, kas ir dėl ko, tai viskas būtų gerai.“ RE6. „...kad ne visi lietuviai yra svetingi ir draugiškai žiūri į kitataučius, ypač juodaodžius.“ „Taip pat neigiamas faktorius yra tolerancijos stoka...“ RE7. „Diskriminacija ir tolerancijos stoka naikina integracijos procesą bet kurioje visuomenėje.“		
RE1. „Dažniausiai bendrauju su savo bendruomene - afrikiečiais. Su lietuviais palyginti mažai bendrauju, kažkaip nežinau...“ RE2. „Bendrauju su skirtingais žmonėmis, tačiau prireikė laiko, kad draugų rate atsirastų žmonės ne tik iš mano žemyno...“ „Bendravimas, kultūra ir tolerancija. Reikia, kad ir pats imigrantas norėtų bendrauti.“ RE3. „Dažniausiai bendrauju su kolegomis iš savo šalies, tarptautinių studijų studentais ir mainų programų studentais.“ RE4. „Daugiausiai bendrauju su afrikiečių bendruomene, tačiau palaipsniui susirandu ir lietuvių draugų..“ „...Tačiau pagrindą mano draugų rato sudaro mano žemiečiai.“ RE5. „Yra Afrikos bendruomenė, su kuria galime susitikti ir pabendrauti. Be savo afrikiečių draugų, dar bendrauju su lietuviais kolegomis, žmonos šeima.“ RE6. „Bendrauju su daugeliu draugų iš įvairių šalių, tačiau žmonių ratas, su kuriais daugiausiai bendrauju yra Afrikos bendruomenės nariai.“ RE7. „Bendrauju su draugais lietuviais, žmonos šeima ir draugais užsieniečiais bei žinoma, savo žemiečiais (afrikiečiais).“	Tendencingas bendravimas	
RE1. „Iš čia studijavusio draugo. Jis man pasakė daug dalykų apie viską. Bet šiaip tai visą informaciją dažniausiai susirenki iš draugų, kurie čia jau ilgiau gyvena ir turi daugiau patirties.“ RE2. „Iš draugo, kuris jau čia gyveno.“ RE4. „Informacijos ieškojau bendruomenės būryje...“ RE5. „Informaciją gavau iš afrikiečių bendruomenės narių, kurie čia jau gyveno kurį laiką.“	Gelbstintis bendruomeniškumas	

RE6. „Turėjau draugą, kuris mokėsi Lietuvoje, tai beveik visą svarbiausią informaciją iš jo ir sužinojau. Taip pat man rūpimais klausimais kreipiuosi į afrikiečių bendruomenę.“ RE7. „Gavau informacijos iš savo dėstytojų, draugų...“		
RE1. „Kaimynai tai jau kažkaip visai normaliai žiūri. Ir pasisveikina, ir nusišypso...“ RE1. „Iš pradžių buvo sunku, jaučiausi šiek tiek prislėgtas, tačiau kai pripranti prie čia esančių žmonių uždaresnio būdo, tai visai netrukdo ir dabar jaučiuosi visai gerai.“ RE2. „Na, bet dabar jau truputį viskas keičiasi. Naujoji karta kitaip į mus žvelgia... Nemato mūsų kaip grėsmės.“ „Šią akimirką esu įpratęs, jaučiuosi beveik kaip Lietuvis (juokiasi).“ RE3. „Gerai tai, kad jaunosios kartos lietuviai palengvina gyvenimą. Jie visada nori (bent jau stengiasi) būti draugais ir padėti kai kuriose situacijose, kai reikia pagalbos atliekant pagrindinę ar kasdienio gyvenimo veiklą, todėl gyvenimo kokybė gerėja.“ RE4. „...labai padeda antroji pusė. Viskas tampa daug aiškiau ir atrodo prieinama. Tada ir kiti žiūri visai kitaip, su pagarba ar bent jau maloniau.“ RE5. „Dabar jau mūsų kultūros „gana neblogos draugės“.“ RE6. „Jie darosi vis atviresni naujovėms, žmonėms...“ „Yra žmonių, aš turiu omenyje lietuvių, kurie bendrauja, kurie yra pasirengę priimti mane kitokį, negu kad jie esą, kurie priima ir mano bendruomenę, kuriems nėra svarbi mano odos spalva... tačiau kultūrų „susidraugavimą“ vertinu kaip didelį iššūkį ir didelį abipusį darbą.“	Besikeičiantis požiūris Požiūrio dinamika	

ANTROJI KATEGORIJA – KULTŪRŲ SUSIDŪRIMAS

Pagrindžiantys teiginiai	Subkategorija	Kategorija
RE1. „Būdavo keista, kad lietuviai galvoja, jog mes rėkiam vienas ant kito ar ant jų, nors mes tiesiog taip bendraujame. Garsiai (juokiasi). Iš pradžių buvo sunku...“ „...užimtumas turėtų būti bendras tarp abiejų kultūrų. Kad būtų galimybė geriau vienas kitą pažinti ir suprasti.“ RE3. „...žvelgdamas iš to, kiek pats matau ir patiriu, sakyčiau, kad Lietuvos ir mano kultūroje panašumų beveik nėra, todėl susigyventi su nauja kultūra buvo gana sudėtinga.“ „Klaidingas mūsų kultūros ir vertybių suvokimas.“ RE4. „Susidraugauti šioms dviem kultūroms yra išties nelengva. Mūsų temperamentai, bendravimo būdas, požiūris į tam tikrus dalykus yra skirtingas.“ RE7. „Žmonės nesuprato mano kultūros ir gimtojo krašto tradicijų. Lietuviai yra labai orientuoti į šeimą, o nigeriečiai - į šeimą ir bendruomenę. Taigi mes linkę gyventi kaip didelė šeima, o lietuviai labiau rūpinasi savo artimiausiomis šeimomis.“ „Labai svarbu suprasti žmonių kalbą ir kultūrą.“	Kultūrinės skirtybės	Kultūrų susidūrimas
RE1. „Na, aš esu iš šiltos, linksmos, draugiškos, interaktyvios ir svetingos kultūros, palyginti su Lietuva, kur dauguma žmonių yra konservatyvūs ir santūrūs. Nesakau, kad tai yra blogai, tačiau tas skirtumas iš pradžių labai jautėsi.“ „Pirma, turiu pasakyti, kad iššūkiai buvo oras ir bandymas sužinoti kelią, kur reikia nueiti ir pan., nes kai paklausdavau kažko gatvėje, tai žmonės dažnai tiesiog nureaguodavo, nueidavo toliau nieko nepasakę. Pastebėjau, kad dauguma žmonių nesišypso ir nenusiteikę draugiškai, dėl ko pasijutau nejaukiai, kol nesupratau sistemos, žmonių temperamento...“ „Jeigu žmonės bus svetingi, atviri, tai integracija vyks daug sklandžiau, kokybiškiau, greičiau.“ RE2. „Nors lietuviai uždaro būdo, tačiau yra ir atviresnių žmonių.“	Atmetantis konservatyvum as	

RE3. „Taip pat didelis iššūkis buvo ir tai, kad lietuviai gana sunkiai įsileidžia į savo ratą atvykėlius. „ „Nepakankamas visuomenės atvirumas atvykusiems.“ „...bendra veikla, į kurią įsitraukia abi kultūros, vietos kultūros mokymasis...” RE5. „Nors mes, afrikiečiai, esame iš skirtingų žemyno šalių, bet mes save matome kaip brolius vienas kito atžvilgiu ir nesvarbu, kokioje situacijoje kuris nors iš mūsų atsiduria, mes visi susirenkame padėti vienaip ar kitaip. Lietuviai daugiau „už save stovi“, kitas žmogus daug mažiau rūpi.“ „...jeigu žmonių požiūris bus uždaras, tai integracija nebus sklandi.“ RE6. „Dauguma lietuvių yra uždaro būdo žmonės, individualistai, gana mažai bendraujantys.“ RE7. „Lietuviai yra gana intravertai ir aš ateinu iš ekstravertiškos visuomenės...” „Lietuviai yra labai orientuoti į šeimą, o nigeriečiai - į šeimą ir bendruomenę. Taigi mes linkę gyventi kaip didelė šeima, o lietuviai labiau rūpinasi savo artimiausiomis šeimomis.“	
RE1. „Taip pat svarbus faktorius yra kalbos mokėjimas...” „Labai palengvina suprasti sistemą ir joje būti, jeigu moki bent kažkiek lietuvių kalbą. Nes tikrai kartais būna sunku, jeigu nesupranti tam tikrų dalykų lietuviškai.“ RE2. „Taip pat svarbu mokytis lietuvių kalbos.“ „Bet įstaigose dažnai būdavo sunku. Kartais su manimi niekas nenorėjo kalbėti angliškai. Bet čia taip būdavo anksčiau, dabar angliškai daug kur galima susikalbėti. O ir pats jau lietuvių kalbą moku, tai lengviau.“ RE3. „Kalbos įgūdžiai svarbu... Sunku sukurti naujus ryšius be pagrindinių vietinės kalbos žinių. Aš stengiausi iš visų jėgų, bet mokytis kalbų man sekėsi blogai...” „Galbūt susirasti darbą Lietuvoje užsieniečiui gali būti šiek tiek keblus reikalas dėl lietuvių kalbos nemokėjimo.“ RE4. „Imigrantams rekomenduočiau pabandykite išmokti lietuvių kalbą ir suprasti jų kultūrą. Tai tikrai padeda sėkmingiau integruotis. Tačiau tam reikia specialių nemokamų kursų, nes tik atvykusiems žmonėms yra gana sunku surasti tam finansų.“	Kalbos barjeras

RE5. „Nemokėjimas lietuvių kalbos socialinių ryšių mezgimą padarė iššūkiu. Bet lietuvių kalbą pramokau – tai labai padėjo. Žmonės daug geriau į mane žiūri, kai pradedu kalbėti lietuviškai.“ RE6. „Antras svarbus dalykas – kalbos mokymasis.“ „Atvykusiems užsienio piliečiams būtų labai pravartu ir naudinga gauti lietuvių kalbos pamokas, kurios nekainuoja. Nes atvykus mokytis, finansinė padėtis būna gana keblė.“ RE7. „Labai svarbu suprasti žmonių kalbą...“	
RE1. „...tačiau kai pripranti prie čia esančių žmonių uždaresnio būdo, tai visai netrukdo ir dabar jaučiuosi visai gerai. Nes tu priimi žmones tokius, kokie jie yra. Juk visi žmonės kažkuo skiriasi. Manu, kad kiekvienam reikia pradėti nuo savęs.“ „Visus šiuos skirtumų klausimus reikia spręsti empatiškai, manau. Jeigu tu pabandysi įsijausti į kito žmogaus būseną, padėti, jausmus, tai bus daug lengviau jį suprasti ir priimti. Aš taip ir padariau – įsijaučiau į lietuvių „kailį“.“ RE2. „...bet kažkaip susitvarkiau, pripratau, dabar jaučiuosi gana gerai. Šią akimirką esu įpratęs, jaučiuosi beveik kaip Lietuvis (juokiasi).“ „...tačiau aš mokausi juos priimti tokius, kokie jie yra. Dabar nebeturiu neigiamo jausmo, kai sulaukiu tokių žvilgsnių - pripratau.“ RE3. „Bet laikui bėgant aš pripratau ir prisitaikiau...“ RE4. „Tačiau jeigu nori įsiliesti į kultūrą, į kurią atvažiavai, turi įdėti pastangų ir žinoma turėti noro tai padaryti. Tačiau ilgainiui tai atsiperka.“ „Tačiau labai daug lemia ir pačio imigranto noras, požiūris ir pastangos integruotis.“ RE5. „Svarbu yra noras suprasti šalies kultūrą ar žmones iš kitos kultūros ir žmonių atvirumas.“ „Iš pradžių, kokius 3 metus, buvo nelengva priimti ir suprasti lietuvišką kultūrą. Dabar jau mūsų kultūros „gana neblogos draugės“.“ „...bet lietuvių kalbą pramokau – tai labai padėjo. Žmonės daug geriau į mane žiūri, kai pradedu kalbėti lietuviškai.“	Įtraukiantis prisitaikymas

RE6. „Aš tiesiog turėjau išmokti priimti tą faktą ir bandyti parodyti žmonėms, kad aš esu lygiai toks pats žmogus.“	
RE7. „...tačiau prisitaikiau prie šios intravertinės prigimties, nes žinau, kad svarbu gerbti žmonių normas, nuomonę...“	

TREČIOJI KATEGORIJA – BIUROKRATINĖ – INSTITUCINĖ APLINKA

Pagrindžiantys teiginiai	Subkategorija	Kategorija
RE2. „Gal kažkiek sistemą apsunkina jos lėtumas...Būna, kad nesutampa terminai, per kuriuos reikia susitvarkyti tam tikrus dokumentus... Tada nebežinau ką daryti. Bet stengiuosi viską susitvarkyti kiek įmanoma greičiau.“ RE4. „Procesai, kurie susiję su dokumentų tvarkymu dažniausiai būna labai lėti, kartais pritrūksta informacijos. Tai labai apsunkina reikalus susitvarkyti greitai ir sklandžiai.“ RE5. „Tik jos darbą integracijos atžvilgiu apsunkina lėtumas, ilgas dokumentų tvarkymo procesas. Būna, kad vienoje institucijoje reikalauja vieno dokumentų, kitur kitų.“ RE6. „Kalbant apie biurokratinę ir teisinę sistemą, tai mano nuomone ji tobulintina. Procesai sistemoje vyksta per lėtai, bet tikiuosi, kad tai laikui bėgant pasikeis.“	Apsunkinantis lėtumas	Institucinė/ biurokratinė aplinka
RE2. „Būna, kad tvarkantis kažkokius dokumentus man liepia nueiti vienur, tada kai nueinu ten, tai jau liepia eiti kitur... Tada jaučiuosi pasimetęs.“ RE5. „Būna, kad vienoje institucijoje reikalauja vieno dokumentų, kitur kitų. Dar atsimenu situaciją, kai baigiau studijas ir reikėjo išsikraustyti iš bendrabučio, buvo labai sunku susirasti kas leistų deklaruoti gyvenamąją vietą. O be deklaracijos neįmanoma tvarkytis jokių dokumentų bei prasitęsti leidimą gyventi Lietuvoje.“	Biurokratiniai trikdžiai	

RE6. „Man netgi buvo tokia situacija, kai biurokratinė ir teisinė sistema buvo neteisinga mano atžvilgiu (man blogai nurodė dokumentų pateikimo terminą), jie nenorėjo pripažinti savo klaidos ir prisiimti atsakomybės.“ RE7. „Kai kurie aukščiausi pareigūnai nėra draugiški užsieniečiams ir sukuria taisykles, kurios nėra palankios šios grupės žmonėms. Daugelis užsieniečių norėtų turėti dvigubą pilietybę, tačiau Lietuva to neleidžia. Tai yra viena problema, su kuria susiduriu šiuo metu, ir tikiuosi, kad ji greitai pasikeis. Kita problema – gyvenamosios vietos deklaracija. Susirasti, kas leistų deklaruoti gyvenamąją vietą, yra labai sunku.“	
RE1. „...tikriausiai paskirtos įstaigos ir tarnybos, susijusios su tokiais informacijos ir pagalbos poreikiais. Visą svarbiausią informaciją gaunu iš universiteto, jeigu reikia.“ „...yra labiau prieinama užsieniečiams. O tai yra labai svarbu.“ „Universitetas taip pat suteikia daug informacijos, jeigu reikia atsakymo į kažkokį klausimą. O jeigu universitetas neturi atsakymo, tai dažniausiai nukreipia ten, kur galiu tą atsakymą gauti – į kažkokią kitą, už tai atsakingą instituciją.“ RE2. „Į „Sodra“ darbiniais klausimais...“ „Dar universitete daug informacijos gavau. Universitetas nukreipdavo kur reikia.“ RE3. „Švietimo, imigracijos ir socialinės pagalbos klausimais yra tarptautinis biuras mano universitete (bent jau buvo). Norėdami gauti teisinių patarimų, šiuo atveju geriausiai tinka teisininkas. Kai kada, atsižvelgiant į poreikį imigracijos klausimais, imigracijos tarnybos darbuotojai gali būti geriausi patarėjai. Visą imigracijos klausimais susijusią pagalbą gavau iš universiteto...“ „Informaciją apie studijas, tvarką, susisiekimą ir panašius dalykus gavau iš universiteto bendruomenės ir interneto.“ „...galimybė dirbti, atstovybės (užsieniečiams atstovaujancios institucijos / organizacijos).“ RE4. „Kai reikia informacijos, visuomet galiu kreiptis į migracijos skyrių, darbo užimtumo tarnybą, advokatų kontorą, universitetą,	Institucinis palaikymas

darbo inspekciją, VMI, yra NVO.“ „Informacijos ieškojau internete, bendruomenės būryje, universitete.“ RE5. „Yra keletas NVO, kurias žinau. Viena iš jų yra „Centas+“, kuris teikia socialines paslaugas. Švietimo klausimais visuomet galiu kreiptis į universiteto bendruomenę ar informacijos ieškoti internete. „Darbo birža“ ir „Sodra“ suteikia informaciją dėl darbo, draudimo. Ir internetinės svetainės yra informacijos šaltinis, kurios reguliariai įkelia reikiama informaciją.“ „Informaciją gavau iš afrikiečių bendruomenės narių, kurie čia jau gyveno kurį laiką. Taip pat iš universiteto bei interneto.“ „...Aišku, sistema taip pat vaidina svarbų vaidmenį.“ RE6. „Na, tam yra atitinkamos tarnybos. Dėl švietimo reikalų visuomet galiu kreiptis į universitetą ar draugus, kurie turi daugiau žinių ir patirties. Darbo paieškos ir su juo susijusiais reikalais galiu paskambinti į „Užimtumo tarnybą“ ar „Sodra“. Teisiniais klausimais konsultuotis galiu su advokatais...“ „Taip pat man rūpimais klausimais kreipiuosi į universitetą, afrikiečių bendruomenę.“ RE7. „Lietuvoje yra įvairių įstaigų, teikiančių specifinę pagalbą. Aš einu į Migracijos tarnybą migracijos klausimais, Švietimo įstaigas švietimo klausimais, Teisines institucijas teisiniais klausimais ir pan.“ „Šalyje yra institucijos, teikiančios informaciją užsieniečiui pagal jūsų šalies reikalavimus. Migracijos departamentas turi pakankamai informacijos, kad galėtų pateikti būtinus veiksmus, reikalingus užsieniečiams integruotis į visuomenę.“ „Gavau informacijos iš savo universiteto, dėstytojų, draugų ir paieškų internete.“	
---	--

KETVIRTOJI KATEGORIJA – TEISIŲ IR LAISVIŲ REALIZACIJA

Pagrindžiantys teiginiai	Subkategorija	Kategorija
RE1. „...pagrindines teises tikrai galiu įgyvendinti. Pavyzdžiui, juk man niekas neuždraus nusisamdyti advokatą, jeigu man to reikės ar rašyti pareiškimą, jeigu mane apvogė.“ RE2. „Bet jeigu reikia teisinės pagalbos, tai turiu galimybę ją gauti, ją pasinaudoti (pvz. policijos pareigūnų pagalba, teisininkų paslaugos ir pan.).“ RE3. „...iš to kiek žinau, tai teisinė sistema yra teisinga tiek piliečiams, tiek užsieniečiams.“ RE4. „Pagrindines teises, kurios susijusios su mano saugumu, tarkim, tikrai galiu įgyvendinti. Tik ne visada galbūt rezultatas toks, kokio tikiesi. Atsimenu, kad kažkada kreipiausi į policijos komisariatą dėl automobilio pradurtų padangų, tačiau, deja, nerado kaltininko.“ RE5. „Nors ir nesu Lietuvos Respublikos pilietis, tačiau savo teises ir pareigas žinau, galiu jas įgyvendinti ir ginti, jeigu reikia.“ RE6. „Galimybes vertinu visai neblogai. Politinių teisių įgyvendinimas gal kiek mažiau aktualus, kadangi nesu LR pilietis, tačiau kas liečia teisinę sistemą, tai jaučiuosi visai neblogai.“ RE7. „Lietuva yra taisyklių ir reguliavimo šalis, įtraukianti užsieniečius. Sistema kiek įmanoma stengiasi leisti žmonėms (įskaitant užsieniečius) naudotis savo žmogaus teisėmis į apsaugą, teisingumą ir laisvę.“	Apsaugos prieinamumas	Teisių ir laisvių realizacija
RE1. „Sveikatos draudimas ir panašūs klausimai tai viskas gerai, jeigu dirbi.“ RE2. „Kadangi dirbu, tai turiu ir sveikatos draudimą, ir pensiją kaupiu...“ RE3. „Gavau mokėjimą už pinigus, išleistus savo sveikatai, dar 2018 m.“	Socialinė apsauga	

RE4. „Jeigu dirbi, tai sveikatos draudimas ir visi panašūs reikalai tau priklauso. Juk sąžiningai moku mokesčius.“ RE5. „Lietuvos sistema suteikia beveik lygias galimybes šiuo aspektu, nepriklausomai nuo tautybės.“ RE7. „Kai tapau bedarbis, turėjau aiškias galimybes gauti draudimą, darbo paiešką, socialinę apsaugą, pašalpas, socialinę pagalbą ir pan. Diskriminacijos nebuvo, nes su manimi buvo elgiamasi kaip su visais kitais lietuviais.“		
RE1. „Mes, Afrikos bendruomenė, turime savo bažnytinę bendruomenę čia, renkamės kiekvieną sekmadienį ir meldžiamės, bendraujame, padedame vieni kitiems... Bendruomenės susibūrusios tikriausiai visuose didžiuosiuose Lietuvos miestuose.“ RE2. „Lankau mūsų bendruomenės bažnyčią sekmadieniais. Kartais ateina ir bendruomenės narių šeimos ar draugai lietuviai.“ RE3. „Mūsų (afrikiečių) bendruomenė nuomojasi patalpas, kur renkasi kiekvieną sekmadienį garbinti Dievo, melstis, bendrauti, dainuoti...“ RE4. „Religiniame kontekste – aš jaučiuosi priimtas...“ RE5. „Religiniu aspektu mano teisės ir laisvės tikrai įgyvendinamos, nes galiu eiti į bažnyčią ir praktikuoti savo tikėjimą.“ RE6. „Galiu eiti į mūsų bendruomenės maldos namus, ten melstis ir bendrauti su bendruomenės nariais.“ RE7. „Lietuva yra gana tolerantiška visuomenė įvairiai religijai. Aš lankausi bažnyčioje ir man niekada nebuvo trukdoma pasinaudoti savo laisve krikščionybei ir jos veiklai.“	Tikėjimo laisvė	
RE1. „Bet pagrindinis iššūkis ir sunkumas yra tą darbą susirasti. Nelabai kas nori priimti mūsų. Daugiausia šansų įsidarbinti yra tarptautinėse įmonėse, tačiau ten labai didelė konkurencija. Ir mes, deja, bet liekam nuošaly kol kas.“ RE2. „Sudėtinga buvo rasti darbą. Daugelyje interviu klausdavo iš kokios šalies esu. O kai pasakydavau, kad iš Nigerijos, tai	Įsidarbinimo ribotumas Ribojantis požiūris Ribojanti diskriminacija	

daugiau po interviu skambučio nesulaukdavau. Abejoju ar čia tik sutapimas.“ RE3. „Galbūt susirasti darbą Lietuvoje užsieniečiui gali būti šiek tiek keblus reikalas dėl lietuvių kalbos nemokėjimo. Taip pat atsižvelgiant į darbo tipą, rasė gali trukdyti....“ RE4. „Tačiau susirasti darbą yra sunku. Daugelyje darbo pokalbių jaučiasi kažkoks neigiamas požiūris. Buvo tikrai sunku susirasti darbą.“ RE5. „Tačiau tikrai yra sunkumų ieškantis darbo. Nes yra situacijų, kada susiduri ne su pačia sistema, bet su neigiamu žmonių (darbdavių) požiūriu.“ RE6. „Dalykas, kuris labai svarbus sėkmingai integracijai – lygios darbo galimybės užsieniečiams.“ RE7. „Tačiau susirasti darbą yra gana nelengva.“		
---	--	--

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

2021 – 04 – 30
Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas), Žmogaus ir visuomenės studijų fakulteto Edukologijos ir socialinio darbo instituto studentas (-ė) _____

_____Kotryna Villiams_____,

(vardas, pavardė)

patvirtinu, kad šis rašto darbas / bakalauro / magistro baigiamasis darbas

_____magistro baigiamasis darbas_____

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už šiukštų akademinės etikos pažeidimą.

(parašas)

Kotryna Villiams
(vardas, pavardė)